

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**S. Avrelii Avgvstini Hipponensis Episcopi Et S. R. E.
Doctoris Vita**

Lancilottus, Corneille

Antverpiæ, 1616

Liber Tertivs Virtutes eius, cum hæreticis concertationes, ceterosque
heroicos, vsque ad mortem apparitiones quasdam & miracula
demonstrantis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42857

DE VITA
D. PATRIS AVRELII
AVGVSTINI
EPISCOPI
LIBER III.

Virtutes eius, cum hæreticis concertationes, ceterosque actus heroicos usque ad mortem, apparitiones quasdam & miracula demonstrans.

CAPVT I.

*Vrgente clanculum Valerio Episcopo Hippo-
nensi, D. Augustinus Episcopatu admo-
tus pietatem collapsam restituit, acerrimeq;
cū sectariis, Donatistis præsertim, congre-
ditur; qui propterea ei necesse machinantur.*

VM Christi anno CCC. XCIII.
Hippone Regio generale A-
fricæ Concilium celebrare-
tur, Augustinus solum præ-
sbyter, ob eam quam sibi fa-
mam apud omnes collegerat, cum Episco-
pis Concilio interfuit, usque iubentibus de

N s fide

fide & symbolo coram omnibus accuratissime disputationem instituit, quam postmodum multorum precibus inuitatus in libros redegit. Peperit ea res Valerio Episcopo Hipponensi non leuem inuidiam, quòd Augustinum amplissimo Episcopatus honore dignissimum, Sacerdotio tantum initiaffet.

Possid. c. 8.
Vitæ.

Itaque S. Valerius ætate iam multum inclinatus veritus ne tanto viro priuaretur, neve alicui præficeretur Augustinus Ecclesiæ (quod dubio procul, teste Possidio, euenisset, nisi ipsum occultari curasset) quia sui eloquij doctrinæque specimen iam abunde in prædicto Concilio dederat; imbecillitatem corporis, & linguæ quâ cum hæreticis velitari prohibebatur, impedimentum, simulque morbum senectutis causatus, egit per literas apud Primate[m] Prouinciæ Aurelium Episcopum Carthaginensem, vt Augustinus Hipponensis Ecclesiæ Episcopus constitueretur, essetque quoad viueret ipse Valerius, eiusdem in rebus omnibus adiutor. Nec grauata, quamuis hæc esset extraordinaria dignitas, impetrauit. Itaque deinceps cum Augustino, qui ætatis annum tunc agebat primū supra quadagesimum, quartum post Sacerdotium, etsi valde reluctaretur, tamen Episcopatus curam communi-

Baron. t. 4.
anno 391.

municavit operâ & ministerio Megalij Epi-
 scopi Calamensis, qui eum Episcopatus sa-
 cris imbuît. Quod ubi rescivit Paulinus ^{Apud Au-}
 Nolanus Antistes, pro lætitiâ quam inde ^{gustum}
 hauserat, dignitatem adeptam Augustino ^{cp. 31. & 36}
 per epistolam est gratulatus. At Clerus vnâ
 cum populo Hipponensi, suprâ quàm dici
 possit gauisus tanto pastore Antistiteque,
 hunc inaugurationis eius diem anniuersa-
 riâ celebritate colere decreuit. Neque verò
 ille tantam potestatem assecutus, segniter
 officium exsequi, sed modis omnibus in-
 stare, & fidem Catholicam grauiter iis lo-
 cis afflictam, ac regionem hæresum spine-
 tis horridam, multisque vepribus abusuum
 obsitam, diuinâ cooperante gratiâ, in pa-
 radisum amœnissimum conuertere; ita-
 que morum gangrænâ, quæ velut dif- ^{Augustin.}
 positio est ad hæresim idonea, statim coër- ^{epist. 64.}
 cere, collapsam pietatem in multis resti-
 tuere, sermone atque exemplis præire sin-
 gulis: in summâ, Præfulem vigilantem &
 absolutum se præstare. Quamobrem hære-
 ticorum virus à sinceris Ecclesiæ membris
 longissimè arcendum ratus, Bagaiense Do- ^{Lib. 3. cõtr.}
 natistarum conciliabulum descripsit, gra- ^{Crescon.}
 uissima quibus inter se dissidebant odia re- ^{cap. 56.}
 texit, vt sic eos tamquam Cadmeos fra-
 tres corruere mutuis armis ostenderet.

Cum

Lib. I. De
Baptismo
contra Do-
natistas.

Nota hic
indolem ha-
reticorum
nostri tem-
poris.

Quorum-
cumque ha-
reticorum
peruicaci-
tate D. Au-
gustinus
conuellebat.

Augustin.
Epist. 50.

Cum enim à Donato sectæ auctore pri-
mum dicti fuerint Donatistæ, eorumdem
alij Primistæ, alij Maximinianistæ, alij
Claudianistæ, alij Rogatistæ, ac pluribus
huiusmodi nominibus ob pertinacem
dissensionem sunt appellati. *Pars, inquit,
Donati in multa minutissima frustra conscissa
est, quæ omnes & singula minute particule
conantur asserere apud se verum Baptisma
remanisse, nec omnino esse alibi, nec in gran-
diore Donati parte, nec in ceteris, præter se
vnam ex minutissimis partibus.* Hæc ille.
Cuius si disputationes aduersus eos inspe-
xeris, Catholicum hominem fuisse cum
hæreticis nostris congressum videbis, atque
adeò sententias plerasque, mutato nomine
Donatistarum in huius temporis sectarios,
quasi diuino Spiritu prædixisse cognosces.

Eorum igitur, ac aliorum quorumcum-
que hæreticorum peruicacitatem, ubicum-
que se obtulisset occasio, publicè priua-
timque conuellebat, ac etiam literis missis
ad vefaniæ huiusce principes, per salutem
suam ac ipsorum eos obtestatur, vt à sacri-
legâ impietate resilientes, ad sanctæ Matris
Ecclesiæ Romanæ sinum se reciperent.
Quare pertinacissimi quique hæretici eum
grauiter exosum habuerunt: ac præsertim
Donatistæ, & qui Circumcelliones dice-
ban-

bantur, cum de medio tollere variis artibus sunt conati, docentes publicè, eum velut lupum iure occidendum esse; quin & Deo sacrificiū sic offerri, & ei qui hoc perfecisset, omnia peccata remittenda. Accidit etiam, vt ad visendas Ecclesias pergentem armatā manu sub insidiis in viā expectauerint: sed Dei prouidentia effectū est, vt itineris duce deuiante, per occultiores semitas quem petebat locū incolumis Augustinus deuenerit. Quā eorū crudelitate intellectā, Dei benignitati gratias maximas egit, paratus nihilominus vitam cum sanguine in tali causā profundere; ac proinde meritis haud est longè Martyribus inferior: ij enim præcipuè in ciuitate quā necantur, Augustinus verò per vniuersum orbem veræ fidei testimonium illustre perhibuit. Quare sicut est amplioris meriti, fidē Catholicam sanguine quàm verbo testari; ita vicissim maioris est utilitatis, hanc ipsam in orbe toto, quàm in vrbe aliquā tueri. Quamuis interim non tā Augustinus martyrio, quàm martyrium Augustino defuerit: quia non semel vitam pro fidei præsidio discrimini exposuit, desiderio salutis animarum & martyrij, vt nonnulli volunt. Quin & in Æthiopiam, vbi numerosissima postmodum fuere Ordinis huius monasteria, prædicandi Euangelij, marty-

Possid. c. 9.

Vitæ.

P. Ribadineira.

Cap. 17.

Enchirid.

S. Augustinus affectu & meritis Martyr.

Michaël Medina lib. 1. De Conincen.

Serm. De
S. Augu-
stino.

Vide sup.
lib. 2. c. 13.

martyriique subeundi causâ, vt antè dixi-
mus, Augustinus est profectus. Huc videtur
respexisse Petrus Damianus: *Augustinus*, in-
quit, *vir beatissimus, nobilis genere, sed nobi-*
lior moribus, spiritu superbiæ pauperrimus,
misericiendi affluens visceribus, miserorum
consolator mirificus, Christum crucifixum se-
quens nudum, mundo crucifixus: in cuius ore
non est inuentus dolus, à summo Sacerdote præ-
electus, seipsum illi hostiam viam incessanter
offerens, in ipso fonte pietatis suis affluens
lacrymis, ab omni rubigine vitiorum imma-
culatus, nunc sanctissimorum Præsulum stolâ
indutus, coronam Martyrum multipliciter est
consecutus, licet in corpore martyriû haud
sit passus; Deo, sic arbitror, prouidè statuen-
te, quòd sciret eum doctrinâ, quàm sangui-
ne posse fecundiùs Ecclesiam suam irriga-
re, quæ, vt ipse ait, *oppugnata priùs est à leo-*
ne in tyrannis, deinde à dracone in hereticis.
Nec minor fuit hæc draconis persecutio, quàm
leonis: sed quo modo leo victus est in Marty-
ribus, ita draco prostratus est in Doctoribus,
ac in primis Augustino, qui fortissimis ar-
gumentorum telis cum eo decertauit pro
Ecclesiâ Catholicâ, quam veluti sponsam
à Christo commendatam acceperat.

CA-

CAPVT II.

*Cur S. Augustinus Ecclesiæ symbolo
decoretur.*

MERITO eadem ipsa sacrosancta spon-
sa huius sæculi duces ac Imperatores
imitata, qui strenuè militantibus gloriosa
dant insignia, quibus benè meritorum vir-
tus posteris innotescat; ipsum templi sym-
bolo, quod manu portat, gratitudinis ergo
decorauit: quòd videlicet assiduis lucubra-
tionibus, dissertationibus, ac eloquentiæ
flumine nefarios hæreticorum coetus, Ec-
clesiæ Catholicæ præfidiis auerterit, ac eam
indefessè propugnarit. Quæ caussa fuit
Hieronymo, vt phrasi non absimili, quâ
S. Paulus Christum vocat *fidei auctorem*, *Hebr. 12.*
eundem *fidei* appellet *conditorem*. Quem-
admodum enim (vt veterum Romanorum
triumphos præteream, in quibus captarum
urbium imagines præferebantur) si quis
Augustam ipsam ab exercitu, magno dedi-
tionis periculo obsessam in arce aliquâ, fu-
sis fugatisque hostibus obsidione liberaret,
is meritò, pro ciuicâ, donaretur Imperatri-
cis effigie: credo similem ob causam Au-
gustinus Ecclesiam Christi tot errorum ac
hæreseon machinis oppugnatam, cùm in
libertatem magnâ ex parte asseruit, non de-
buit

D. Augu-
stinus Ec-
clesia Ca-
tholica scu-
tum.

P. Valder.
in Theat.
Religion.

Isa. 3.

Augustin.
lib. 2. cont.
Felic. Ma-
nichæum in
fine.

buit non illius quam liberauerat, imò
quam (vt Augustus de Româ dicebat) ter-
ream acceptam, latericiam aureamque reli-
querat, simulacrum manu præferre, &
ipſius ſimul deſenſor & cuſtos audire. Cui
rei confirmandæ, de theatro vitæ humanæ
afferunt, quòd morienti D. Ambroſio luci-
diſſimum è cælo ſcutum eſt in os viſum
deſcendere, quo veluti pretioſo ſalgamo
mirificè illum recreatum eſſe, eoquæ ſcuto
D. Auguſtinum fuiſſe ſignificatum aiunt:
eſt enim hæc vox diuina: *Dicite iuſto, quo-
niam benè, quoniam fructum adinventionum
ſuarum comedet.* Et ſanè inuentio rei pretio-
ſiſſimæ fuit S. Ambroſio Epīſcopo, Augu-
ſtinum errantem adducere ad Eccleſiam
Dei, qui fuit eidem in omnibus bellis tam-
quam ſcutum ac propugnaculum, nullâ vi,
nullâ fraude aduerſariorum ſuperabile.
Quare cū ſub extremum vitæ D. Am-
broſio rei huius obuerſaretur memoria,
tamquam ſuauiſſimo edulio recreatus fuit,
recogitans quòd ſuo labore ſuaque diligen-
tiâ tam validum clypeum Eccleſiæ Roma-
næ mediis hoſtibus eripuifſet: eum ipſum
videlicet, ſub quo toties proſtrati iacuere
hoſtes fidei, ac præ ceteris Felix ille prin-
ceps omnium Manichæorum. Is cū ini-
tio parum feliciter defendiſſet opiniones
ſuas

suas in publico congressu, excipientibus
disputationem Notariis, ad extremum
Manichæorum hæresim eiurans, Catholi-
corum partes est secutus. Quo postmodum
Felice suosmet complices, quibuscum antè
senferat, oppugnante, tantum hæc impietas
per eam regionem est compressa, vt nemo
deinceps in publico eius patronum se præ-
stare, vel Augustinum in arenam prouoca-
re fuerit ausus. Quem timorem auxit Fau-
stus in primis Episcopus, huius perfidiæ iam
pridem doctor, quem ipse vicissim Augu-
stinus triginta scriptis in eum libris ita con-
futauit ante Præsidem, vt eiusdem lege
iussus solum vertere, quamuis poenâ infra
meritum, ex Africâ sit in insulam relegatus.

CAPVT III.

*D. Augustinus Episcopus ægerrimè diœcesim
egreditur.*

His ergo tam vtilibus occupationibus
intentus Augustinus, cum & hosce
lupos ab ouibus suis atceret, suoque gregi
de pascuis salubribus prospiceret, ægerrimè
diœcesim suam egrediebatur: eosque Pasto-
res qui nonnumquam iusto diutius aberant
in aulâ Carthaginensi, grauiter incusabat,
dicens, Pastorem numquam debere, nisi
forſan ob iusti ponderis rationem, suis oui-

O bus

*Ubi oues, ibi
pastor.*

bus abesse, propter ea damna, quæ solent
Episcoporum absentiam subsequi. Et cum
amicus quidam obnixius eum rogaret, ut
Carthaginem proficisceretur, quâ in vrbe
complures Episcopi moram trahebant: re-
spondit ille, non ita se liberum à negotiis &
expeditum esse, ut tempore abundaret; sed
neque sibi dignitatem Episcopalem obti-
gisse, ut subditorum curam negligeret: quin
& ampliùs vereri, quantamuis adhiberet
diligentiam, ne supremi iudicij die negli-
gentiæ argueretur. Addebat, Carthaginem
salutem haud posse conferre, neque Pro-
consulis curiam apud Deum excusare Epi-
scopum illum, qui Ecclesiæ propriæ curam
remisisset. Egrediebatur tamen subinde, vi-
delicet cum non ambulandi cupido, ve-
rùm Conciliorum indicta dies, aut com-
mune Reipub. bonum, aut mutua caritas
iter suscipere suaderent.

CAPVT IV.

*Legatione fungitur ad Imperatorem Hono-
rium contra Donatistas: quibus reducendis
etiam Episcopatum eis cedere paratus erat.*

QVARE inualecente hæreticorum fe-
ritate, ipse cum aliis Orthodoxe com-
munionis Episcopis ad Imperatorem Ho-
norum legationem contra Donatistas ac-
cepit;

cepit; qui multis iniuriis, ac præsertim SS. librorum exustione Catholicos diuexabant. Augustin. Epist. 50. ad Bonifac. Legationis autem hæc erat summa: Quandoquidem amicis hortationibus huc usque nihil vel exiguum promouissent, vellet Imperator hæreticorum genus peruicacissimum seueris legum pœnis coercere. Quod cum non difficilè impetrassent, & Imperatoris edicto prohiberentur bonis suis heredem aliquem instituere, nec omnino possent testamento aliquid donare vel acquirere, adeoque contrahere cum aliquo vetaretur; adhæc exilio ceterisque id genus pœnis multaretur; eorum non pauci, seueritate legum compulsi, Donatum valere iubentes, ab Orthodoxis steterunt. Quam etiam ob rem ipse Augustinus, qui prius senserat hæreticos ad religionem cogendos non esse; mutatâ sententiâ, tum ipsis tum schismaticis benè consulere docuit Catholicos Principes, qui pœnarum & legum grauitate, tamquam camo & freno maxillas eorum confringunt. Psal. 31. Quamuis enim præfractè quidam ex eis resistent, tamen *magna populorum agmina, vera mater in sinum gaudens recipit; & ubicumque gentium duriora sub initium Catholici pertulere supplicia, linguæ videlicet, oculorum, manuum, & vitæ iacturam, ibi feruentius Christiana vnitas profecit, &*

laudatur Dominus, qui dedit ut servi eius
 passionibus lucrarentur fratres suos, & oves
 eius mortifero errore dispersas extra cœtum
 communionemque Innocentij Romani
 Pontificis, in pacem salutis æternæ suo san-
 guine congregarent. Conati sunt nihilomi-
 nus eorum nonnulli (quæ pessimorum ho-
 minum sunt ingenia) in invidiam vocare,
 quæ iustissimè fuerant ab Imperatore de-
 creta. Nec defuere qui dicerent, Honorij
 leges auaritiam olere, quod ipsius edicta
 bonorum proscriptione continerent. Con-
 tra quos Augustinus, non res eorum, sed
 eos se querere dicit. In cuius rei testimo-
 nium Crispino Donatistæ, nec non aliis
 quibusdam cum illo damnatis hæreseos,
 iussisque pendere in multam x. auri libras,
 à Principe indulgentiam impetrauit. *Viri-
 nam*, scribit, *Catholici fiant, & non solum
 quæ dicunt sua, sed etiam nostra nobiscum in
 pace possideant*. Ardenti namque emenda-
 tionis eorum affectu inæstuans, optabat
 talibus Episcopis ad veritatem Catholi-
 cam reueris, etiam suummet Episcopatum
 cedere: quod eius operâ diligentiaque sic
 persuasum fuit Concilio ccc. Episcopo-
 rum Religionis Catholicæ, ut vix duo sen-
 tentiæ eius refragarerent: *Quid, inquit, dubita-
 mus Redemptori nostro sacrificium istius hu-*
milis

Lib. de ge-
 stis cum
 Emerito,
 circa me-
 dium.

militatis offerre? an verò ille de calis in humana membra descendit, ut membra eius essemus: & nos ne ipsa eius membra crudeli diuisione laniemur, de cathedris descendere formidamus? Si serui utiles sumus, cur Domini æternis lacris pro nostris temporalibus sublimitatibus inuidemus? Neque id mirum cuiquam videri possit, cum is Episcopali dignitate non ad suum vnius commodum, sed ad utilitatem populi fungeretur.

CAPVT V.

Inter Episcopatus molestias anhelat ad quietem monasticam, fratresq; Eremitas subinde leuaminis causâ inuisit.

INTERIM anhelabat frequenter ad gratissimam quietem, suauissimasque solitudinis, quam tunc reliquerat, delicias; tum propter mille negotiorum molestias, tum propter tanti muneris sarcinam laboriosam, de quâ rationem strictam Deo redditurum se nouerat. Ita se fatetur affectum Serm. xxiv. De tempore, Domin. iiii. Aduentus, quâ die fuit initiatus: sic & in Confess. libris: *Conterritus peccatis meis & mole* Li. i. c. 63.
miseriæ meæ, agitaueram in corde, meditatusque fueram fugam in solitudinem. Atqui dum in hac deliberatione versaretur, reuocatus est hac Domini voce: *Ideo pro omni-*

O 3 *bus*

bus Christus mortuus est, ut qui viuunt, non sibi uiuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est. Cui quantocyus ille respondit: Ecce Domine, iacto in te curam meam, doce me & salua me. Ille tuus Vnicus, in quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae, redemit me sanguine suo, &c. His saepe saepius altiusque secum repetitis, in Episcopali sua functione perstitit: neque tamen Eremiticae familiae affectum vel curam deposuit, sed e subditis dignissimos quosque vicarias pro se partes agere iussit. De quibus cum plures ad Ecclesiastica munia obeunda e monasteriis a sese fundatis euocarentur, isti vnico monasterio, quod erat in solitudine, germanum suum fratrem Nauigium praefecit: qui adhuc infantulus Christiano ritu baptizatus pieque educatus, Monicae suae matri in omnibus itineribus comes fuerat. Hos in eremo fratres indissolubili amoris affectu persecutus Augustinus interdum ad se euocauit, ut gratia praesentia solitoque cum eis colloquio frueretur. Qui dum multiplices huius vitae timerent insidias, neque tuto se dicerent Religionis arcem exire posse, rogaue-
runt inuicem S. Episcopum, ut ad se potius ventitaret, paternamque benedictionem impenderet. Igitur vir sanctus eorum votis acquiescere coactus, uisibat eos subinde,
deque

Lib. I. c. 2.

De ordine.

Lib. De Vi-

ta beata,

sub princi-

pium.

F. Baptista

Alouisianus.

deque rebus cælestibus cum eis sermones faciebat, exhortans eosdem, ut ad virtutum perfectionem contenderent, & in earum exercitio constarent, neque instar vxoris Lothi retrò verterentur; sed eousque in agone præsentis contenderent, dum æternæ vitæ brauium consequerentur. Porro ne quid eis deesset eorum, sine quibus hæc vita non ducitur, paterno amore prouidit: quemadmodum etiam ante ipsum Valerius fecerat Episcopus: qui (ut eâ tempestate Episcopi monasteria fouebant, suis ea fortunis ac prouentibus fermè sustentantes) Eremitas Augustinianos quamplurimis beneficiis affecerat; ac præ ceteris partem bonorum suorum in exstructionem monasterij contulerat: ad quam rem perficiendam omne Augustini patrimonium nequaquam sufficere poterat. Eò loci sodales cohortatus ad obedientię, paupertatis, castitatis, & mutui præsertim amoris exactam obseruationem: ceu relictis hoc amico congressu & angelico colloquio viribus, ad intermissos officij sui labores, atque ad inchoatum cum hæreticis certamen vegetior lætiorque redibat Augustinus.

S. Antonin.
3. par hi-
stor. t. 24.

Serm. De
triplici ge-
nere Mo-
nachorum.

CAPVT VI.

*Augustinus respondet Cresconio heretico
vitiligatori.*

Cum autem Cresconius quidam Grammaticus, ac Donatistarum acerrimus defensor, liuore tabescens videret, indies Augustini operâ plures ex hereticorum stationibus ad castra transire Orthodoxorum, non veritatis inquirendi studio, sed aduersandi libidine, de Grammaticæ regulis Augustino quæstiunculam ausus est proponere; contendens, eos qui cum Donato sentiebant, non Donatistas sed Donatianos esse vocandos: aiebatque Græcorum id sapere loquendi morem, apud quos ab Evangelio sunt Euangelistæ nominati. Cui Augustinus Demosthenis obiiciens auctoritatem, qui rerum quàm vocum studiosiores esse oportere monet: *Nostra, inquit, non in expolitione sermonis, sed in demonstratione veritatis est maior intentio.* Hæc ipse: quæ, ut rectè sentit Baronius iure dici possint in sciolos nostri temporis, à quibus hæreses emanauère; nimirum à collegis Cresconij, verborum vitia sugillantibus, nouatoribus hæreticis, sine Scripturâ diuinâ Theologis, Apostolis sine miraculis, absque verâ Fide Religiosis, ex Grammaticis factis statim Euan-

Lib. 2. cōtra
Crescon.
cap. 1.

Tom. 5. an-
no 405.

Euangelij interpretibus, ministris Ecclesiam destruentibus, censoribus orbis, orbatis mentis oculis.

CAPVT VII.

Radagysio Scythâ cesso, altiori Dei prouidentie victoriam adscribit D. Augustinus.

EA tempestate CC. millium exercitu Radagysius Scytharum immanis Tyrannus in Italiam irruptionem fecit, & iam spe Romam præceperat, libaturus Romanum sanguinem Ioui, cui indies sacrificabat: cum ecce tam ingentes copiar, nullo Romanorum militum desiderato, ad internecionem sunt deletæ. Quam victoriam cum humano sensu vulgus æstimaret, Augustinus altius expendens, Dei miram in eâ beneuolentiam obseruauit, quæ Romanis peccantibus horrendam à Scythis cladem est interminata; & ne tot animæ ludibrio fierent hostibus, cederetque ingens auerno victima, quæ vicinior erat pars iniuriæ, hanc è medio sustulit. Cum grauiore supplicio prauos hominum mores punire statuisset, indignationem, inquit, suam mansuetudine temperauit, ut illum primò faceret mirabiliter vinci, ne ad infirmos animos euertendos gloria daretur demonibus.

Anno 406.

Serm. 29.

in Lucam,

& lib. 5 De

ciuit. c. 23.

CAPVT VIII.

*Docet legem in hereticos morte Stiliconis
non esse abrogatam.*

VIDEBANTVR iam Donatistæ non-
nihil respirare morte Stiliconis, quem
existimabant auctorem legis quæ fuerat in
hæreticos decreta. Itaque fidenter clamita-
bant derogatum esse tam crudeli edicto, se
nullis pœnis obnoxios esse, Catholicos si-
bi nequidquam insultare. Quod ubi Au-
gustinus intellexit, Olympium adiit Magi-
strum officiorum in Africâ ab Imperatore
constitutum, ab eoque contendit, vt eam
legem quæ à Theodosij magni filio pro-
fecta fuerat, haudquaquam abrogatam
esse, ac etiam tum à morte Stiliconis ratam
esse ostenderet. Vnâ quoque precibus egit
apud Donatum Africæ Præfectum, vt vl-
timarum legum obseruationi operam na-
uaret: quod ille quidem procliuis in
hoc suapte naturâ perfecit, atque hære-
ticorum cœtus, pœnarum acerbitate com-
pescuit.

CA-

CAPVT IX.

Vrbs ab Alarico diripitur: id D. Augustinus infidelium sceleribus tribuit; Catholicorum verò pietati quòd non planè sit deleta. Hinc occasio data scribendi libros De ciuitate Dei.

Lib. 2. Re-
tract. c. 43.

ANNO decimo supra quadringentesimum, ad ix. Kalendas Septembris ingruit horribilis illa belli tempestas, quâ urbem Romam obruit Alaricus Rex Gothorum, eamque militibus suis diripiendam tradidit. Qui licet hæresi Arianâ essent imbuti, nec non sectarios omnes immanitate antecellerent, tanto nihilominus honore sunt Romana templa profecuti, ut non eis solum pepercerint edicto Imperatoris, verum etiam quotquot fuerunt in iisdem per fugam elapsi. Quin etiam quòd mirum videri potest, quantumvis essent auri atque argenti sitientes, tamen sacrâ supellectile manus abstinerunt: & quædam vasa, quæ à quibusdam clandestinè surrepta fuerant, exertis vndique contra barbarorum impetum mucronibus, non sine pompâ templis suis restituerunt. Virgines quoque (rarum exemplum victoriæ, quæ naturâ insolens est) illibatæ mansere. *Huc vsque* (ait Augustinus) *cruentus sauebat inimicus, & ibi accipiebat*

Romana tē-
pla magno
in pretio
etiam apud
immanes
Gothos.

Lib. 11. De
ciuit. Dei
cap. 1. & 7.

Lib. 1. De
ciuit. Dei
cap. 7.

cipiebat limitem trucidatoris furor. Hanc prorsus infandam cladem cum gentiles in Christianam Religionem immerito conferrent, S. Augustinus contra cum priuatim tum publice pro concione docuit, ex infidelium impietate hanc calamitatem fluxisse. Quod verò non penitus vrbs deleta sit, id Orthodoxæ fidei cultoribus tribui debere. Præbuit ea res materiem Augustino, vt multarum lucubrationum XXII. libros De ciuitate Dei conscriberet. Quod verò pietati cruentos inter gladios locus aliquis inuentus sit, hoc, inquit, Christiano tempore, hoc Christi nomini tribuendum, qui truculentissimas mentes illas mirabiliter temperauit.

CAPVT X.

Improbat D. Augustinus indulgentiam Honorij in hereticos.

Rom. 8.

Cum verò Attalus imperio per tyrannidem occupato, maiora in dies minaretur, essetque Africa non in mediocri discrimine, si tot edictis Donatistæ prouocati, pro tyranno viribus agerent, dissimulans aliquantulum Honorius Imperator, humanâ, (quæ Deo est inimica) prudentiâ Donatistis permisit, vt quam vellent Religionem amplecterentur. Quæ indulgentia desijt, suasu præsertim Augustini & aliorum

rum Episcoporum, cum ab Attalo quæ timebantur pericula cessassent. Quare Imperator, *Sciant*, inquit, *omnes sanctæ legis inimici*, (sic hæreticos nominat) *plectendos se* L. 51. De hæref. C. Theo. *pænâ proscriptionis & sanguinis, si ultra conuenire execrandâ sceleris sui temeritate tentauerint.*

CAPVT XI.

D. Augustinus præsidet Concilio Carthaginiensi, ad quod Catholici & Donatistæ magno numero conueniunt.

HVNC igitur in modum exasperatis hæreticorum animis, cum præter cetera quibus Catholicos afficiebant mala, calce etiam & aceto non paucorum oculos excæcarent, omni rursus ope contendens Augustinus, ut aliqua ratio quietis iniretur ab Honorio impetrauit, ut ad colloquium eo postulante vocarentur. Igitur Catholicorum Episcopi C. C. LXXXVI. Carthaginem veniunt, ubi locus indictus, summâ modestiâ & grauitate confidentes: Donatistæ non infrequentes, C. LIX. Episcoporum turba eodem concurrunt, festinoque impetu Thermas Gargilianas petunt: non autem Ecclesias Catholicorum, quod eas dicerent cacodæmonis esse synagogas. August. ad Donatist. post Collat. cap. 25. Huic omnium celeberrimo conuentui
 Augu-

P. Ribadi-
acira.

Augustinus non solum interfuit, verum-
etiam prae fuit; cuius quoque breuiarium est
ab eo conscriptum, quod etiamnum ex-
stat, & per Ecclesias Africę Quadragesimali
tempore legi solebat in Orthodoxae plebis
confirmationem, & perpetuam tantae vi-
ctoriae, per Catholicos Episcopos, Augusti-
num in primis, memoriam. In eo coacti
sunt Donatistae fateri, vnam esse Catholi-
cam Ecclesiam toto orbe diffusam, à quā
nemo sine salutis interitu separatur, eam-
que non sic infici posse vitiis hominum
perditorum, vt sancta atque Catholica de-
tinat esse. Hanc eandem cum à Pontifice
Romano semper administratam fuisse Au-
gustinus euinceret, haud vltra sibi tempe-
rantes seditiosi homines, propter innatam
eorum animis contentionem atque fa-
ctum, non in Marcellinum tantum, qui
Cognitoris ibidem officio fungebatur, ve-
rum etiam in ipsius Christi Vicarium con-
tumeliosè sunt debacchati. Neque tamen
nulla utilitas conuentum istum secuta fuit,
nam illis sectae ducibus obstinatā voluntate
renitentibus veritati, facta est ad Ortho-
doxos aliquot millium è popularibus, quin
& Episcopis accessio: quae res tum operæ
pretium attulit, tum Augustino prae reli-
quis magnae voluptati fuit.

CA.

CAPVT XII.

*D. Augustinus acerrimis scriptis Pelagium
insectatur.*

CUM eodem anno Pelagius in Ægypto
diuinæ gratiæ inimicus doctrinæ suæ
virus quaquaversum diffunderet, confe-
ssim in eum D. Hieronymus insurrexit: sed
Augustinus nequitiâ sectarij nondum per-
spectâ, quòd eam sanctitatis eментitâ spe-
cie, & religiosâ veste celaret; mitiùs cum eo
primùm egit, eum tamen exutum personâ
postquam inspexit, tam crebris validisque
argumentis confecit, vt alium neminem
annos decem infensorem aduersarium
senferit. In eum scripsit lib. tres, de Peccat.
merit. deque Baptismo paruulorum; Pela-
gij discipulorumque eius suppresso nomi-
ne: ratus id ad commodiorem salutis eo-
rum rationem pertinere.

Lib. 2. Re-
tract. c. 33.

CAPVT XIII.

D. Augustinus varia in hæreticos molitur.

SIMILI pietatis ardore perfecit apud
Marcellinum, quem suprà nominaui-
mus, vt actiones in Donatistas habitæ, cōtra
eos qui conscientiam scelerum conuicti fue-
rant atque confessi, publicarentur; vt vel sic
affecti pudore ad sanio rem mentem redi-
rent.

Tract. 6. in
Ioan. sub
finem.

Epist. 163.

Epist. 2.

rent. Adhæc nequissimorum quorundam
sectariorum peruicaciâ (cum hæreticis
enim, primâ velut tincturâ sic errore im-
butis, benigniùs agendum putabat, proque
eis aliquamdiu intercessit) qui postquam in
conuentu palàm causâ cecidissent, nihilo-
minus obfirmatis animis in errore persta-
bant, commotus Augustinus effecit, vt pœ-
nas ab Imperatore statutas omnino pende-
rent; ac in primis vt facultates Ecclesiasticas
per vim ablatas restituerent. *Veniant, in-
quit, ad Catholicam, & nobiscum habeant
non solum terram, sed etiam illum qui fecit
celum & terram.* Inter hæc Fortunio cui-
dam, Donatistarum Episcopo, non procul
à Cirtâ (quæ Numidiæ fuit vrbs munitis-
sima) vehemēti disputatione verum Eccle-
siæ sensum persuadere est conatus: & Volu-
siano inter Romanos valde nobili Episto-
lam scripsit, in quâ dubitationes soluit quæ
eum ne Christianus fieret remorabantur:
quem non multo post ad Christi sacra per-
traxit, asserentem (mirum! sed Volusiani
dandum hoc affectui) *Dei legi deesse, quid-
quid Augustinum contigerit ignorare;* quasi
dicat, Augustinum intellectu suo assecu-
tum, quidquid in Dei lege includitur.

CA-

CAPVT XIV.

D. Augustinus scribit contra Pelagium & Cælestium: item librum De orando Deum, & Bono viduitatis.

NITEBATVR tum Pelagius occultis machinis sanctā virginem Demetriadem (de quā suprà) in suam heresim pertrahere: quā fraude intellectā, S. Augustinus in eum, & primum eiusdem erroris defensorrem Cælestium, totis viribus se conuertit, misitque instar antidoti Epistolam ad Iulianam eius matrem, quā Pelagianam hæresim velut spongiā terfit. Adhæc librum composuit De gratiā Christi, tum in Pelagium, tum in Cælestium (scelestum potius dixeris) eiusdem sectæ patronum, summus post D. Paulum diuinæ gratiæ encomialtes. Lib. 2. c. 17

P. Ribadineira.

Cū verò id temporis sancta Proba esset in Africā, petiit à S. Augustino, quē sciebat eximium in Ecclesiā Doctorem, De orando Deo commentarium, quem & impetrauit: itemque ipsa Iuliana benè vsa matris occasione, similiter Augustinum interpellans, De bono viduitatis tractationem accepit; in cuius propemodum fine, *Ordinatissimè*, inquit, *prouenit, ut matri vestra iam grandæ de oratione Epistolam scriberem: ad*

Et Epistola 121.

P ipsam

ipsam quippe maximè pertinet orando concertare pro vobis, quæ de se minùs est sollicita quàm de vobis; & vt ad te potiùs quàm ad illam, hoc de continentia viduali opusculum facerem, quia tibi superare adhuc restat, quod iam ætas illius superauit.

CAPVT XV.

Scribit D. Augustinus in Donatistas, in Pelagium, Priscillianistas, Origenistas: adhuc prosequitur libros De S. S. Trinitate, & Ciuitate Dei.

*Donatista
violentas
sibi manus
conferunt.*

IAM eò vesaniæ processerant non plebei tantum Donatistæ, verum etiam Episcopi, vt se præcipitio deiicerent potiùs, vel aqua, vel igni, vel alio modo violentas sibi manus conficerent, quàm lege ab Honorio latâ templa Catholicis restituerent, vel solum verterent. Itaque Augustinus rursus in eos calamum strinxit, eoquæ vehementiùs, quòd illi pro sui erroris tutelâ, ad Dulcitium Imperatoriæ mulctæ Curatorem duos libellos scripserant, quos totidem ille libris refutauit: ac etiam pluribus deinceps pro re natâ respondit Dulcitio se consulenti, & hæreticorum tot repentinis claudibus ancipiti; conclusitque, *Melius, pluribus redintegratis, quidam suis ignibus pereant,*

Epist. 61.

eant, quàm vniuersi sempiternis gehennarum ignibus merito sacrilegæ dissensionis ardeant. Quamuis, vt alibi ad Gaudentium, non Catholici, sed ipsi seiplos in mortem adigerent: Mitiora enim, inquit, in vos constituit Imperator propter mansuetudinem Christianam, exilium vobis voluit inferre, non mortem. Sed vos homines docti considerantes quid debeat merito, & quid minus sit in supplicio; non de iudicio illius, sed de vestro additis mortem. His addo, eiusdem libro De naturâ & gratiâ contra Pelagium composito, Primasium & Iacobum Pelagianos ad Ecclesiam Catholicam accessisse. Commentarium etiam fecit accuratissimū contra Priscillianistas & Origenistas ad librum quem ab Orosio oblatum acceperat. Cū verò Priscillianistæ periuriorum inuolucris fallerent, seque tales esse quales erant, sacrilegè inficiarentur: inuenti sunt qui dicerent, licitum esse mendacia mendaciis prodere, & mentiri seu fingere Priscillianistas se esse: vt qui verè tales essent, ad maius fidei bonum detegerentur: quam mentiendi licentiam execratus est, euulgato ad Consentium libro, quo nec in re quantumuis leui, Christiano homini mendacium permixtum esse demonstrat; atque ita concludit: *Aut ergo cauenda mendacia rectè*

Lib. 1. c. 19.

Lib. 2. Re-
tract. c. 60.

Cap. 7.

P 2

agen-

agendo, aut confitenda sunt pœnitendo: non autem cùm abundant infelicitèr vivendo, augenda sunt & docendo.

Habebat id temporis iteratò præ manibus Commentarium de SS. Trinitate, & Cap. 17 18. libros De ciuitate Dei, in quibus præter cetera, xx i. prauas quasdam opiniones, quæ 23. 24. 26 & aliis. Hispaniam inuaserant, vt de damnatorum post aliquam purgationem liberatione, de diaboli restitutione, eleemosynæ solius ad salutem efficaciam, & huiusmodi tamquam virgulta quædam ex infelici trunco *ὁ ἀρχαῖος* Origenis pullulancia, doctrinæ suæ falce resecuit.

CAPVT XVI.

Acta Synodi Diospolitane libro complectitur: & alius quatuor libris quæstionem de origine animarum.

Lib. 1. cōt. Iul. cap. 5. Lib. 2. Re- tract. cap. 4. & lib. De peccatorū merit. c. 24. Li. De peccat. origin. cap. 8. & 9. **D**EVENERVNT in manus eius Acta Synodi Diospolitane, scripsitque de iis librum ad Aurelium Episcopum Carthaginensem. Quibus Actis quamvis Palæstinæ Episcopos Pelagius fefellerit, eiurans hæresim quam mordicus in animo retinebat; Romanæ tamen Sedis iudicium, *et si conatus fallere, ait, usquequaque non potuit.* Quare & Ioannem Episcopum Ierosolymitanum, quòd Pelagio fauere diceretur, malè

malè apud Occidentales audientem, monuit vt lupum ovinâ pelle tectum fugeret; Epist. 225.
 librumq; ei misit, quem à Pelagij discipulis recens ad fidem Catholicam conuersis acceperat, cum aduersariâ quam fecerat responsione. Erat tum nata controuersia propter somnium nescio quod Origenis, animas sicut angelos quondam in cælo peccasse: verum in humana corpora supplicij causâ, tamquam in carcerem detrusas fuisse. Quamobrem Augustinus quæstionem Lib. 2. Re- tract. c. 56.
 de origine animarum per Orosium Hieronymo proposuit: quam eadem animi dimissione sibi ab Hieronymo remissam, quatuor post libris doctissime tractauit; docens cum eodem Hieronymo, animas dum creantur à Deo, corporibus humanis simul infundi.

CAPVT XVII.

D. Augustino prouincia demandatur communi nomine scribendi Synodicas ad Pontificem, & exscindendi Pelagianismum.

DAMNATA postmodum fuit conceptis Epist. 108.
 verbis Pelagiana hæresis, duobus in Africâ Conciliis, Carthaginensi & Mileuitano, quorum Augustinus non exigua Epist. 110.
 pars fuit. Quibus etiam in Conciliis insignem Reip. Christianæ nauauit operam.

P 3

scri-

scribens præter Synodicas epistolas, communi omnium voluntate, familiares quasdam literas ad B. M. Innocentium Pontificem Romanum. Itaque cùm à celebratione duorum horum Conciliorum, totius Africæ Patres ad euellendum radicitus fibras Pelagianæ sectæ totis viribus pro se quisque incumberent; vnanimi sententiâ huius rei principem Augustinum sibi statuerunt. Quem ille laborem quâ solertiâ, quâque animi contentione sustinuerit, abunde scripta eius testantur: atque hoc sanè constat, quòd, quemadmodum aliis à se scriptis libris præstitisse scriptoribus ceteris iudicatur, ita hisce quos contra Pelagium elaborauit, seipsum omnino superasse videatur. Ad quorum excellentiam D. Prosper hisce versibus, de quibus infrà latius, allusisse videtur:

*Istius ergo inter cunctos qui de grege sancto,
Insanas pepulere feras, industria maior.*

CAPVT XVIII.

*Scribit varios libros, De peccato originali,
De gratiâ Dei, De libero arbitrio, &c.*

AVDIERAT Pelagium expostulare cum Catholicis, quòd ab iis falsò traduceretur, tamquam Baptismi sacramentum infan-

infantibus denegasset : quare Augustinus scripsit in eum De peccato originis librum, in quo & Pelagium erroris conuincit, libellumque eius apologeticum destruit. Quod idem effecit libris De gratiâ Christi à se editis. Dedit quoque epistolam ad Paulinum Nolanum Antistitem, quâ præpurgatos voluit (Paulino crediderim hortante) ad sanam Ecclesiæ mentem reducere, qui errores Pelagij, antequam esset publicè damnatus, ibidè commorantes imbiberat.

In eandem doctrinam libros octo elegantissimos exarauit contra Iulianum Episcopum Capuanum, qui Pelagiani erroris acerrimus defensor erat: ac deinceps annos complures hæreseos eiusdem nefandas reliquias est persecutus, quibus tandem infatigabili eius studio, à toto orbe anathema dictum, & ab Imperatore exilij leges sunt decretæ. Ceterum eundem hætenus cum Pelagianis depugnantem, planè nouum, atque adeò contrarium certamen excepit, nempe aduersus eos qui liberum arbitrium penitus tollebant, omniaq; soli gratiæ Dei mortalium opera tribuebant, negantes extremo iudicij die secundum cuiusq; actiones præmia distributum iri. Pelagiani verò è diametro huic errori aduersabantur. Itaque quo vtrumque dogma falsitatis argue-

Infatigabili Augustini studio, Pelagianismo anathema dictum.

ret, duos scripsit Commentarios, vnum De gratia & libero arbitrio, alterum verò De correptione & gratiâ. Adiecitque duas Epistolas ad Valentium, & monachos Aduermetinos hoc errore imbutos.

CAPVT XIX.

D. Augustinus perpetuus hæreticorum malleus.

Cur D. Augustinus hæreticorum malleus.

QVAMOBREM meritò ab Ecclesiâ *perpetuus hæreticorum malleus* est vocatus. Vt namque malleo enses, hastæ, lanceæ, scuta, bombardæ, aliaque id genus arma bellica præparantur; ita præstantissimi huius Doctoris scientia vice mallei fuit Ecclesiæ, quo cusa sunt velut instrumenta bellica librorum, in eiusce contra sectarios defensionem. Ac quoniam diuersissimæ surgunt hæreses, etiam varia sunt armorum ipsius, id est, scriptorum optimorum genera, quibus armamentarium Ecclesiæ ad quævis belli tempora copiose est instructum. Aut forsitan dictus est malleus, quòd in bello soleat vsus esse malleorum, in eos qui veniunt duplicibus armis contexti: siquidem ingens vis est malleorum, nam & ferrum quassant atque contundunt, galeas diffringunt, cerebrum excutunt; estque eorum armatura, qui fortes atque lacertosi cum

cum aduersario proxime congregiuntur. Talis hic noster fuit, qui inimicos Christi in omnibus scriptis, quæ ab initio conuerſionis exarauit, non tantum læſit eminùs, tamquam miſſilibus quibuſdam agendo, quod fecere ſcriptores aliquot, verùm etiam cominùs, atque adeò in publicis congreſſibus, Orthodoxâ ſpectante Eccleſiâ, veritatis deſertores ſolo ſtrauit. Hanc ob cauſam ad huius inuicti Ducis noſtri pedes abiiciuntur hæretici aliquot, vel eorum præciſa capita, qui nondum inchoatâ diſputatione, ſe victos ab Auguſtino fateri debuere. Obſeruarunt quidam penitiùs in hymno iſto, quem cum Ambroſio cecinit baptizatus, ſingulis verſibus ſingulas hæreſes iugulaſſe reconditâ ſuâ quam à Deo receperat rectiſſimâque doctrinâ. Eamdem cum Deus vellet euidentiori ſigno mortalibus innotescere, veluti ſcribit D. Proſper, columnam ardentem ex cælo ſuſpenderit; eâ designans ſoliditatem quâ fulcit Catholicam Eccleſiam, & ardorem quo eam protegit, hoſtiumque inanes ratiunculas, velut ſtipulas ignis abſumit. Sic & Rupertus Auguſtinum dicit eſſe columnam nubis, in quâ thronum ſuum poſuit Sapientia Dei.

*In imagi-
nibus ad
pedes dñi
Auguſtini
abiiciuntur
hæretici a-
liquot, vel
præciſa eo-
rum capita.*

*In Chron.
Valentin.
& Neoth.
Coll.
Lib. 7. De
Spiritu ſan.
cap. 19.*

CAPVT XX.

*D. Augustinus à Pontifice Romano legatur
Cæsaream ad abusos nonnullos tollendos,
maximè circa Missæ sacrificium.*

Epist. 157.
ad Optat.
cap. 14.

Lib. 2. Re-
tract. c. 48.

Traçt. 10.
in Euang.
Ioan.

Zelo Dei
comedi de-
cor.

HOC itidem anno CCCC. XVIII. Zozi-
mus Papa legauit Augustinum Cæsa-
ream Mauritanix ciuitatem, vt quasdam
enatas in Ecclesiâ controuersias dirimeret.
Quo in loco Emeritum Donatistam eiusce
vrbis Episcopum, in Ecclesiâ, præsentem non
vnius opinionis multitudine, tam efficaci-
bus argumentis conuicit, atque suâ (quæ
etiamnum exstat) disputatione hæreticum
oppressit, vt velut mutum & elinguem
reddiderit. Quo tempore scripsit etiam li-
brum De correctione Donatistarum; nul-
lam procurandæ salutis quorumcumque
demum hominum occasionem negligens;
vtque idem præstarent reliqui, frequenter
eos exhortans, *Nolite, ait, quiescere lucrari
Christo, quia lucrati estis à Christo: vnus-
quisque in membris Christi Zelo domus Dei
comedatur. Quis comeditur zelo domus Dei?
qui omnia, quæ fortè ibi videt peruersa, sata-
git emendare, cupit corrigere, non quiescit;
si emendare non potest, tolerat, gemit. Et pau-
lò post: Si in domo tuâ ne quid peruersum
fiat satagis: in domo Dei vbi salus posita est,*

& requies sine fine, debes pati quantum in te
 est, si quid forte peruersum videris? Verbi
 gratiâ, vides fratres currere & inebriari vel-
 le, prohibe quos potes, tene quos potes, terre
 quos potes, quibus potes blandire, noli tamen
 quiescere. Si amicus est, admoneatur leniter;
 uxor est, seuerissimè refrenetur; ancilla est,
 etiam verberibus cōpescatur; & si alienus est,
 non propterea omittatur corrigi; nā seruus ac-
 cusatus est non quia perdidit, sed quia talen-
 tum sine lucro seruauit. Hoc zelo succensus,
 proq; concione vniuerso populo lacrymas
 excutens, abrogauit ibi teterrimā lapidan-
 di consuetudinē; pugnam videlicet, quam
 cateruam vocabant, quā statō anni tempo-
 re ciues inter se diuisi ad mortem vsque la-
 pidibus inuicem petebant. Sustulit etiam
 ante basilicas Sanctorum balandi morem,
 qui ex Gentilium superstitione irreperat:
 item ferias quæ in Iouis honorem quintā
 hebdomadis die agitabantur. Ad hæc in
 festis sanctorum Martyrum, conuiuij, cho-
 rearum, & citharæ abusum est infectatus.
 Alios etiam Catholicorum prauos mores
 in ipsomet ortu extinxit, eorum nempe
 qui negligenter rei diuinæ intererant, qui-
 que recedebant priusquam Missæ sacrifi-
 cium absolueretur, vel sermones sub eo
 miscebant, vel de Missarum prolixitate
 quere-

P. Ribadi-
 neira
 Sixtus Se-
 nensis l. 4.
 biblioth.
 p. 387.

Lib. 4. de
 doctr.
 Chriſ. c. 24
 De diuer-
 sis ser. 115.
 De. S. Cy-
 prian. ser. 2
 3. &c.

Abusus
 circa Missæ
 sacrificium
 tollit.

Serm. 251.
De Temp.

querebantur: Cogentes, inquit, Presbyterum
ut abbreviet Missam, & ad eorum libitum
cantet: nec ei licet morem Ecclesiasticum se-
qui propter illorum gulam & auaritiam, qua-
tenus vnus punctus diei ad Dei officium, &
reliquum diurnum spatium cum nocte simul
ad eorum deputetur voluptates. Nolite, fra-
tres mei dilectissimi, hæc facere, nolite hæc fa-
cientibus consentire: quia non solum qui hæc
faciunt, sed etiam qui consentiunt facienti-
bus, pereunt. Nolite in hominibus bibendo,
nomina vestra delere de celo. Sunt quidem
multi, quod peius est, qui non solum seipsos
inebriant, sed & alios cogunt & adiurant,
ut amplius quam expedit bibant: & inde se-
pè inter eos nascuntur iurgia & homicidia.
Ebriosi, ait Apostolus, & homicidæ regnum
Dei non possidebunt, &c.

3. Cor. 6.

CAPVT XXI.

D. Augustinus maximam temporis ratio-
nem habuit, ad spiritualia lucra pluri-
mum intentus.

His omnibus quoad potuit radicatus
extirpatis, bonos mores in vitiorum
locum inuexit. Vt fanè sit admirandum,
quemadmodum rebus à se gestis ipso hoc
anno, quin imò per reliquos vitæ dies suf-
fecerit. Sed nimirum ut temporis semper
parcis-

parcissimus extitit, *ita ne vel particula illius sine fructu eum prateriret*, prouidit. Sciebat enim vir sanctus, hoc totum quod hîc viuimus, nundinationis esse instar, ideoq; dictum esse vnicuique nostrûm à Domino, *Negotiamini dum venio*. Mira namque (vt Eccles. 14. Lucæ 19. enucleatiùs hoc subiiciam) animaduertitur istorum hominum qui mercaturam faciunt industria, atque ij quidem nunc venditioni studiosissimè intendunt, nunc decidunt cum mercatoribus, nunc pecuniarum rationes ineunt, nunc cum vsurâ eas exigunt, nunc in tabulas accepti & dati referunt: quin adeò priùs cibum & potum differunt, quàm vt aliqua diei pars absque lucro effluat. Vnde Persius:

O curas hominum! ô quantum est in rebus inane!

An verò non est mercatui simillima hæc vita, in quâ vnusquisque etiam pauperri-
mus, tamen meritorum bonorum cumulo, vt Cræsus quispiam, aut Salomon cum omni gloriâ suâ, potest excrefcere, dum quolibet temporis momento gradû vnum gloriæ, eumque infiniti pretij valet promereri? Hæc sanè ratio monet circumspectè vigilare, ne breuissimo huius vitæ curriculo non perituras cælo diuitias negligamus: néve in hac vitâ quantumcumque breui,
con-

Li. II. Cō
fess. c. 2.
Possid. c. 24.
Vitæ.

concessum tempus in aliud expendamus, quàm in eas rationes quibus illæ cælestes opes comparantur; Augustini exemplo, *qui in aliud nolebat defluere stillas temporum, quæ caro illi valebant*; in die laborans & de nocte lucubrans, ut Possidius ait.

Serm. 17.
De verb.
Apost.

Lib. I. De
doct. Chr.
cap. 10.

Possid. c. 28

Tom. 6.
conc. cont.
Iud.

Lib. 5. De
ciuit. c. 17.

Vnde quemadmodum harum rerum caducarum mercatoribus inest quædam insatiabilis cupido, sic & Augustinum iustitiæ virtutumque ceterarum eximius amor vehementer impellebat. Sic enim scribit ipse: *Amanda iustitia est, & in istâ iustitiâ amandâ gradus sunt proficientium*: quos ubi recensuit, subiungit: *O amare, ô ire, ô sibi perire, ô ad Deum peruenire*; nimirum pietatis exercitiis: *nam ad eum qui ubique præsens est, non locis mouemur, sed studio & bonis moribus*. Excerpsit hoc sine de utroque Testamento sanctissimam vitæ Regulam, atque inde codicem vnum fecit, quem Speculum appellauit, ut in eo tam ipse quàm ceteri veræ pietatis studiosi, velut in speculo contemplari possent, quantum sibi de perfectionis seu virtutum omnium thesauro deesset: cui sic inuigilabat, ut duriter cubaret, ac interdum nocteque sese fatigaret, attendens, *quanta contem- pserint, quæ pertulerint, quas cupiditates subegerint pro humanâ gloriâ, qui eam tam-*
quam

quam mercedem talium virtutum accipere meruerunt. Subditque: Valeat nobis etiam hoc ad opprimendam superbiam, ut cum illa ciuitas, in quâ nobis regnare promissum est, tantum ab hac distet, quantum distat cælum à terrâ, à temporali latitiâ vita æterna, ab inanibus laudibus solida gloria, à societate mortalium societas Angelorum; à lumine solis & lunæ, lumen eius qui fecit solem & lunam; nihil sibi magnum fecisse videantur tantæ patriæ ciues, si pro illâ adipiscendâ fecerint boni operis aliquid, vel mala aliqua sustinuerint, cum illi pro hac terrenâ iam adeptâ tanta fecerint, tanta perpeffi sint. Atque ideò nullum declinabat laborem in iuuandis hominibus, nullam occasionem omittebat promouendi rem diuinam, vbique feruidus, vbique consilio & auxilio quoad posset, subleuans vnumquemque: nullum autem à se, quemadmodum Romanus ille Imperator, tristem rogatorem abire passus: in summâ, quouis erat tempore Augustinus.

Suet. in Vita.
Brut. lib. 8.
cap. 13. De
Vespas.

CA-

CAPVT XXII.

Domus D. Augustini velut officina communis omnibus egenibus patebat, quos interdum pro re natā monebat, quandoque praesentione animi nimiam non observabat.

Lib. 6. Cō-
fess. cap. 3.

B. Iordan.
Sabellic.
lib. 2. de
Exempl.
cap. 6.
Marul. 2. l.
Exempl.

ERAT domus eius quasi quædam officina virtutum cuiusvis ordinis ac generis hominibus, ideoque cubiculi patebat ostium semper: quamquam interdum sic esset diuinæ lectioni penitus intentus (ad quam de fluctibus negotiorum ceu in portum se recipiebat) ut instar D. Ambrosij, semet expectantes cum silentio, subinde non animaduerneret. Fuit in ceteris femina quædam honestiore loco nata, quæ cum falsò traducta esset à quibusdam maleuolis, sanctum Episcopum adiit consilij gratiā, ac nemine ad ostium reperto, subintravit interiora domus, petiitque conclaue, in quodum erat S. Augustinus, & honorem ipsi, ut par erat, maximum exhibuit. Verum ille studiis intentissimus, ne verbulo respondit, nec ad eam se conuertit. Mulier istud tribuens eius verecundiæ, utpote qui nollet solus cum solā loqui, vicinior accessit, coepitque rem ordine referre, ob quam venerat: sed nec ita quidem responsum obtinuit, adeo ut citra vllum solatium discedens,

dens Augustinum postridie cogeretur in templo quærere, vbi eum rei diuinæ operantem inuenit: cui cum illa magnâ attentione pietatēque interesset, sub eleuationem sacratissimi corporis Christi, mente sublata fuit ante thronum SS. Trinitatis, vbi conspexit B. Augustinum inflexo capite, profundissimè de hoc mysterio disputantem, vnaque vocem percepit ad se delatam huiusmodi: Augustinus eo tempore quo eum heri interpellare voluisti, fuit abreptus in contemplationem SS. Trinitatis, ideoque dum ei loquebaris, absens erat animo, nec ad interrogata respondit, ac ne quidem te adesse obseruauit: verumtamen ad eum reuertere, reperiesque erga te propensum ac beneuolum. Cui mulier oraculo cælesti obsequens, ab Augustino ex animi sententiâ consilium accepit.

Adhæc iis qui partes fouebant, erantque Possid. c. 12
factiosi, cum opportunitas esset, & ab ipsis interPELLARETUR, Dei timorem, eiusque legem sollicitè inculcabat: eosdem harum rerum fluxarum cupidos, vt æternæ vitæ stabilia bona diligenter, exactè instruebat, *peccantes coram omnibus arguens, vt ceteri timorem haberent*. Ac si quos priuatis odiis dissidere vidisset, ad concordiam inducebat, id præsertim cauens, vt nemo simulta-

Q te

te nondum depositâ, sanctissimam Communionem adiret. Omnia enim prætermittenda dicebat, atque adeò ipsum munus apud altare dimittendum esse, quò parti læsæ quamprimùm fiat satis. Quâ de re, *Te, ait, querit Deus magis quàm munus tuum. Offers munus tuum, & tu non es munus Dei. Plus querit Christus quem redemit sanguine suo, quàm quod tu inuenisti in horreo tuo.*

Serm. 16.
De verbis
Domini.

CAPVT XXIII.

Rogatu Pontificis, varios libros scribit contra deliria Iuliani. Et ratione Christi apparentis in Olineto, scribit ad Hesychiũ de iudicij die.

SCRIPSERAT Iulianus quidam Episcopus duas epistolas, quæ præter hæreses, etiam calumniis erant refertæ, quibus Orthodoxos, ac Romanam præsertim Ecclesiam prosciderat: quas epistolas Bonifacius Pont. Rom. per Episcopum Alipium misit in Africam ad Augustinum, vt eas contrariis scriptis refutaret. Cuius voluntati promptè morem gerens, scripsit aduersus eas libros iv. disertissimos, quos ad ipsum Pontificem misit, vt *eius probarentur auctoritate, qui altiùs præsidens, alta non sapit.* Cum verò idem Iulianus nouus hæresiarcha aduersus commentarium D. Augustini De nuptiis & concupiscentiis, iv. virulen-

Lib. 2 De
nupt. &
concup.
cap. 1.
Cap. 1. cõtr.
2. Epist. Pe-
lagian.

rulentos euomuiſſet libros, non tantum
 poſteriorem pro ſua defenſione ad Vale-
 rium comitem edidit librum, ſed & in eoſ-
 dem Contradictorios ſex libros conſcripſit.
 Erat id temporis Vitalis quidam Carthagi-
 nenſis ex Pelagij dogmate, qui diceret In-
 fidelibus proponendam quidem veritatis
 doctrinam, ceterum credere, vel non cre-
 dere, ex eorundem pendere arbitrio, non
 autem ex præueniente eos gratiâ, nec pro iis
 idcirco preces ad Deum fundi oportere: ad
 quem eruditionis plenam epistolam Augu- Epist. 107.
 ſtinus ſcripſit, quâ contrarium huic errori
 euidentiffimis argumentis demonſtrauit.
 Vbi autem in aliâ (quæ ordine ſexta nume-
 ratur) Carthaginenſi Synodo, de iure ap-
 pellationis ad Romanum Pontificem (quod
 vnâ cum Eccleſiâ Romanâ cœpit) agi vidit
 Auguſtinus; hanc conſuetudinem firmiter
 retinendam aſſeuerans, poſt argumenta
 complura ſubdit: *In Romanâ Eccleſiâ ſemper* Epist. 161.
Apoſtolice cathedræ viguit principatus. In & 162.
 hoc (ſeu vt quidam variant, alio proximo)
 Carthaginenſi Concilio Canonem de li-
 bris diuinæ Scripturæ aſſerit Auguſtinus Epist. 235.
 fuiſſe declaratum: qui idem planè eſt cum
 eo, quem Concilium Tridentinum ſeſſio-
 ne quartâ enumerat, quemque idem Au-
 guſtinus huic Synodo præſens, lib. De do- Lib. 2. c. 8.

Q 2

trinâ

Marcellin.
in Chron.
Monaxio
& Plintâ
Coff.

Epist. 79.
& 80.

trinâ Christianâ recenset. Per eam tempestatem ciuitatibus non paucis terræmotu collabentibus, Redemptor humani generis in Oliueti monte Ierosolymis vicino, de nube manifestè videndum cunctis sese obtulit: ac in vestimentis eorum, qui hoc timore correpti Baptismum acceperunt, crux Seruatoris cælitus impressa continuò refulsit: cuius occasione crucis, & verborum quorundam, quæ ab Angelis Actor. cap. i. fuerunt dicta, non modica inter viros doctos de extremo iudicij die mota est quæstio: quam quidem nondum adesse, prolixâ disputatione Augustinus ab Hesychio consultus demonstrauit, redarguens eiusce temporis nouissimi plus æquo sagacem exploratorem.

CAPVT XXIIII.

Vincentium Victorem & Leporium hereticos erroris conuincit S. Augustinus.

Non procul à Carthagine, cum per quemdâ regiæ domus œconomum, Vrsum nomine, Manichæi quidam (Catharistas vocabant) ab Episcopis ad tabulas audirentur, D. Augustinus qui præ ceteris illam execrabilem sectam exploratam habebat, *eorum prodens damnabiles blasphemias, ad confessionem earundem Catharistas*

per-

perduxit. Sub idem tempus in Africâ (quæ,
 vt est in prouerbio, noui semper aliquid pa-
 rit) noui erroris assertor Vincentius Victor
 diabolicâ prorsus illusione, animas homi-
 num non ex nihilo, sed velut quasdam Dei
 particulas ex diuinâ creatas esse substantiâ,
 in vulgus effutiuit. Quam emergentem ab
 inferis hæresim, velut inflammata nubi-
 bẽ, contrariis in aëra impressionibus dissol-
 uit iv. libris conscriptis, quibus se Vincen-
 tius victum fassus, emendationis suæ testes
 literas Augustino misit. Eodem tempore
 Leporius quidam hæreticorum audacissi-
 mus, D.P. Augustini, & Galliæ Doctorum
 operâ, ab hæresi miscellaneâ ad fidem Ca-
 tholicam est conuersus.

Lib. 2. Re-
 tract. c. 56.

Gennad.
 de Vir. il-
 lust. 59. in
 Leporio.

CAPVT XXV.

*Scribit D. Augustinus paranesim ad Bonifa-
 cium Tribunum: agit contra raptorem vir-
 ginis: cum Maximo & Pascentio Arianis
 disputat: & precipit eidem Bonifacio, vt
 abstractum sacris altaribus restituat.*

VENERAT in Africam Bonifacius,
 Thrax genere, Tribunus militum, re-
 rum bellicarum gloriâ illustris; quo fuit
 Augustinus vsus perquam familiariter, ac
 præter alias literas, ad eum paræneticam
 misit Epistolam, quâ Christiani hominis
 vitam

Q3

vitam

Epist. 205

vitam breuiter complexus, licere, ait, eidem ad publicam pacem tuendum, arma capessere; vnaque de temperantiâ seruandâ monitionem adiungit; *Valdè dicens turpe esse, vt quem non vincit homo, vincat libido; & obruatur vino, qui non vincitur ferro.* Dein vbi ostendit, quàm sit vtile hæreticos moderatè per leges coërceri; magnopere ait sibi gaudendum esse, quòd Ecclesia Africana, se Episcopo, longè meliori loco quàm priùs esset. Eodem autem Bonifacio Gothis inibi militibus Præfecto, cum eorum quidam Virginem Deo sacram rapuisset; Augustinus, quâ pollebat auctoritate, egit cum Bonifacio, vt in raptorem grauius animaduerneret: nam *benè agere, & illicita non prohibere, consensus erroris est.*

T. 2. Epist.

1. in Appē.

Eiusdem Gothicæ nationis Arianâ labe infecti Maximus Episcopus, & Pascentius Comes rerum proscriptarum exactor, in tantum processerant audaciæ, vt ad disputationem non dubitarent Augustinum lacerare: quem & secus quàm rati erant, ad pugnam promptissimum & longè superioremprehendentes, hæreticâ nihilominus loquacitate apud vulgus sese victores esse iactitarunt. Sed Augustinus totius serie disputationis per spectatissimos viros fideliter digestâ, fraudis hæreticos coarguit,
pla-

planeque eorum iniustitiam detexit, atque etiam ad Pascentium literas complures dedit, contraque Maximum libris duobus egit.

Confugerat quidam capitali scelere perpetrato ad Ecclesiam, in eam velut asylo se tutum fore arbitratus: eum tamen Bonifacius per fas nefasque ab altaribus sacris abstractum ad poenas repoposcit. Quod factum grauitur ferens Augustinus, Ducem increpuit, excommunicationis eum fulmine terrens: qui quamuis esset Dux militum, Ecclesiastica censura metu perculsus, non sine lacrymis erroris sui poenitudinem animo concepit. Dein officiose commendans eidem Bonifacio Castinum Romanum Consulem, ut is eum Italiâ profugum (quamuis ab eo antea multis iniuriis laceffitus) benignè suscipiat hortatur, proposito exemplo Christi Saluatoris, qui pro facinorosissimis Iudæis, à quibus erat in crucem sublatus, obnixè Deum Patrem rogauit. Subdit ad extremum, ut videat Bonifacius oppositu militum suorum, ne quid detrimenti capiat Africa Ioannis cuiusdam tyranni in eam hostili aduentu. Posthæc Cælestino, qui Bonifacio Pontifici Opt. Max. successerat, summam in Ecclesiâ dignitatem gratulatus, rogat ne Antonium Episcopum Fessulanum ob scelera defecra-

Epist. 11. in
Append.

Epist. 4. in
Append.

Q 4 tum,

tum, pristinum in locum velit restituere, quamuis ei hac de causâ sit obnixè supplicaturus.

CAPVT XXVI.

*Flagrat D. Augustinus incredibili amore
iuuandi proximum.*

SIC igitur vndecumque sese rectè facti
alicuius occasio dedisset, incomparabili
suo in Deum & homines amore perfecit, vt
ne cuiquam defuisse videretur. Quin etiam
veri pastoris munia liberaliter functus, suo-
rum ciuium controuersias forenses com-
ponebat, ob quorum multitudinem per-
molestam, *suas* (conqueritur) *cupiditatibus*
vt occupemur, & ijs nostra tempora rebus ero-
ganda diuinis impendamus, efflagitant. Qua-
re intendens in eis Christianorum momen-
ta animorum, *aliquando vsque ad horam*
refectionis, aliquando ieiunus totâ die per-
stans, semper autem, quoad poterat, iurgan-
tes dirimens, in id totis viribus incumbibat,
vt fœdæ altercationes, odia, simultates,
pugnæ, aliâq; id genus mala quæ lites con-
sequi solent, suâ auctoritate tollerentur:
Dei videlicet gloriam & suorum popula-
rium salutem anxie consecretans. Quos tan-
topere amabat, vt instar D. Pauli optantis
anathema esse pro fratribus, clamaret fre-
quenter

Possid. c. 19

Enarrat. in

Psal. 118.

Rom. 9.

quenter eos interpellans; *Nolo saluus esse sine vobis, Nolo saluus esse sine vobis.* In id directâ ferebatur intentione, nō sordidum quæstum aucupans, non munera vel auram popularem captans, non eruditi cognitoris nomen affectans, nihil denique quod à sincerâ officij sui ratione posset aliò deflectere. *Tuum, inquit, Domine est bonum, tua est gloria.* *Qui enim de bono tuo gloriam sibi querit, & non tibi querit, hic fur est & latro, & similis diabolo, qui voluit furari gloriam tuam.* Et alibi: *Nullum dulcius à Deo premium, quàm ipse Deus: quidquid enim tibi aliud dederit, minus est quàm ipse, &c.* Cap. 15.
Soliloq.
Serm. 32.
De temp.

CAPVT XXVII.

Rerum caducarum administrationem D. Augustinus fugit, celestibus intentus; ad quæ per minutissima quæque ascendit.

CETERVM hanc terrenorum controutationem, vt nimis vilem animoque rationali diuinis rebus destinato indignam, auersabatur. Vnde & bonorum Ecclesiæ, & sui Episcopatus administrationem detrectabat, certis præpositis domus eam delegans: à quibus cuncta accepta & erogata notabantur, & annuè ratio exigebatur: vt quo in statu res essent domesticæ, sciretur; magis in his eorum fidelitati, quàm propriæ

Q 5 inni-

D. Prosper
& Canti-
prat. 2. lib.
de Apib.
cap. 4.

Li. 11. Cō-
fess. cap. 2.

Medit. c. 7.
Li. 10. Cō-
fess. c. 24.

Li. 10. Cō-
fess. c. 16.

Lib. De ve-
râ Relig.
cap. 29.

innitens scientiæ, quam non ambibat. Vix enim aliquando ad ista temporalia se dimittere poterat, animo ut semper diuina voluens: quorum contemplationi tantâ in-
hærebat auiditate, *ut triduum interdum sine cibo potuq; in eâ transegerit; eius enim desiderium non erat de terrâ, non de auro & argento, aut de lapidibus, aut decoris vestibus, aut honoribus & potestatibus, aut voluptatibus carnis; neque de necessarijs corpori, & huic vitæ peregrinationis nostræ, sed de Domino, cuius nomen ei refocillatio, & memoria consolatio. Ex quo enim, ait, didicite, manes in memoriâ meâ, & illic te inuenio, cum reminiscor tui, & delector in te. Hæ sunt deliciae meæ, quas donasti mihi. Et alibi: Intrem in cubile meum & cantem tibi amatoria, gemens inenarrabiles gemitus in peregrinatione meâ, & recordans Ierusalem extento in eam sursum corde, Ierusalem patriam meam, Ierusalem matrem meam, teque super eam regnatorem, illustratorem, patrem, tutorem, maritum, castas & fortes delicias, & solidum gaudium, & omnia bona ineffabilia, simul omnia, quia unum & summum bonum. Ad quod ex creaturis gradum faciens, ex aliquius bestiolæ consideratione seu aspectu, frondisve aut flosculi, seu rei cuiusvis minimæ, in Deum animo erigebatur, & illi quo-*
ad

ad poterat diutissimè inhærebat. Propterea ^{In lib. So-}
admonebat omnes pietatis studiosos, sum- ^{liloq.}
mopere præcauerent donec agerent in hac
vitâ, ne quo rerum harum terrestrium visco
semet implicarent, essentque velut aues
pennis implicatæ. Possumus autem com-
modius eò contendere, si iuxta eiusdem
D. Augustini, Basilij, & aliorum senten-
tiam, sex gradus perfectionis conscenda-
mus; quorum

Primus est, Omnem diuitiarum affectum
exuere.

Secundus, Honori nuntium remittere.

Tertius, Aspernari penitus corporis vo-
luptates; non illicitas tantum, verumetiam
quæ citra peccatum haberi cum vxoribus
possunt: quibus adde reliquas huius vitæ
delicias, vsque ad ea ipsa, quæ in cibo, potu,
balneis, deambulationibus, & similibus ca-
pi solent oblectamenta.

Quartus, Fugere amicorum & affinium
frequentem præsentiam, & ab eorum usu
se abstrahere.

Quintus, Vitæ mortalis amorem ponere.

Sextus, Fortiter res aduersas, & vel acer-
bissima corporis tormenta, quando sic erit
opus, perferre.

Ad ista quòd esset Augustinus optimè
comparatus, fiebat vt ex facili per res te-
nuissi-

Li. De ca-
tech. rudib.
c. 16.

Enarrat. in
Psal. 76.

nuissimas in Dei amorem ascenderet, & inardesceret meditari in lege Dei, ex quâ suavis-
uissimas percipiebat delectationes. Quâ de-
re fusiùs agens, *Qui, inquit, veram requiem,*
quæ post hanc vitam promittitur, quæris,
etiam hîc eam inter amarissimas huius vite
molestias suauem gustabis, si eius, qui eam
promisit, præcepta dilexeris. Affectiones ha-
bent tabula, theatrum, venatio, aucupium,
piscatus; & non habeant opera Dei? & non
habeant meditationes Dei, interiores quas-
dam affectiones suas? Sunt sanè quedam san-
ctæ deliciae in libris, sunt gaudia ex diuinis
eloquijs scrutatis.

CAPVT XXVIII.

Ad hauriendam spiritualem dulcedinem
D. Augustinus mysteria S. Scripturæ, ac po-
tissimum Dominicæ passionis, animo re-
colit.

Ambrosius
Steiban.
f. 69. Tēpli.
Canisius in
Enchirid.

HÆC delicata sinceraque gaudia dum
vellet abundantius percipere, reci-
piens semet in conclaue, loculumve do-
mus aliquem secretiorem, Sacrarum litera-
rum mysteria, ac maximè quæ Christi mor-
tem attinent, si quid temporis suffurari po-
terat negotiis, animo contemplantatur: nau-
seans interim ad omnes mundi delicias, præ
dulcedine quam ex hisce rebus sanctissimis
haurie-

hauriebat. Solebat autem dicere: *Tuta requies est infirmis peccatoribus in vulneribus Saluatoris, securus illic habito, patent mihi viscera per vulnera. Quidquid ex me mihi deest, usurpo mihi ex visceribus Domini mei, quoniam misericordiâ affluunt, nec desunt foramina per quæ affluant: per foramina corporis patet mihi arcanum cordis. Per has rimas licet mihi gustare, quàm suavis est Deus meus, quoniam reuerà suavis. Copiosa redemptio data est nobis in vulneribus Saluatoris nostri, magna multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, & perfectio virtutum. Cum me pulsât aliqua turpis cogitatio, recurro ad vulnera Christi. Cum diabolus mihi parat insidias, fugio ad viscera misericordiæ Dei mei, & recedit à me. Si ardor libidinis moueat membra mea, recordatione vulnerum Dei mei extinguitur. In omnibus aduersitatibus non inuenio tam efficax remedium, quàm vulnera Christi, in illis dormio, & quiesco intrepidus. In his petreæ foraminibus morabatur, omnem suæ salutis spem in Redemptoris Christi passione reponens. Quàm verò pulchrâ hypotyposi Deo Patri Filium in cruce fixû repræsentat? Intuere dulcem Natum toto corpore extensum: cerne manus innoxias pio manantes sanguine, & remitte placatus scelera quæ patrarunt manus meæ:*

cor si-

Lib. De
contempl.
cap. 21.

Medit. c. 6.

considera inerme latus crudeli perfossus cuspide, & renoua me sacro fonte, quem inde credo fluxisse. Vide immaculata vestigia, quæ non steterunt in viâ peccatorum, sed semper ambulauerunt in lege tuâ, diris confixa clauis, & fac me currere viam mandatorum tuorum, vt ei valeam spiritu vniri, qui meâ non horruit carne vestiri. Numquid non attendis, pie Pater, Filij carissimi caput, niueâ ceruice deflexâ, pretiosissimam resolutum in mortem? Candet nudum pectus, rubet cruentum latus, tensa arent viscera, decora languent lumina, regia pallent ora, procera rigent brachia, crura pendent marmorea, rigat terebratos pedes beati sanguinis vnda. Conspicere Dei hominis pœnam, & relaxa conditi hominis miseriam. Vide Redemptoris supplicium, & redempti dimitte delictum. Huic tanto diuini amoris excessui tantum frigus rependi ab hominibus, grauitè his verbis dolet: Aequissime Index, cui omne iudicium dedit Pater, sapientissimo tuæ æquitatis iudicio discernisne hoc iustum esse, vt filij huius sæculi, præstantiori desiderio, virtute, atque studio diligant, & quærant perituras diuitias, & fugitiuos honores, quàm nos serui tui diligamus te Deum nostrum, per quem facti & redempti sumus? Si enim homo hominem tantâ diligit dilectione, vt alter alterum vix patiatùr abesse: si sponsa

Medit. c. 35

sponsa sponso tanto conglutinatur mentis ardore, ut præ magnitudine amoris nullâ perfrui valeat requie, cari sui absentiam non sine magno mœrore ferens; quâ ergo dilectione, quo studio, quo feruore anima quam desponsasti tibi fide & miserationibus, debet diligere te verum Deum & pulcerrimum sponsum, qui nos sic amasti & saluasti, qui pro nobis tanta & talia fecisti?

CAPVT XXIX.

Frequenter D. Augustinus ad cælestem patriam animo ardenti suspirat.

QVAM autem ad cælestem patriam ardentem aspiraret, ex his verbis Lector collige: O domus Dei luminosa & speciosa, ad societatem beatitudinis tuæ desiderat pervenire anima mea, ubi Deus facie ad faciem cernitur, & hoc vitæ cibo mens sine defectu satiatur. Quantum plus valeo tecum considerare, tanto plus amore tui lingueo, vehementi desiderio tuique dulci memoriâ admodum delector. Libet itaque, libet in te oculos cordis attollere, libet de te loqui, de te audire, de te scribere, de te conferre, de tuâ beatitudine & gloriâ quotidie legere, & lecta sæpius sub corde reuoluere: ut vel sic possim ab huius peritura vitæ ardoribus, periculis, & sudoribus, sub tuæ vitalis aure dulci refrigerio trans-

Meditat.
c. 20. & 22.

transire, & transiens in sinu tuo fessum caput dormiturus vel paululum declinare. Tanta enim illius beatitudo, ut si non liceret amplius in eâ manere, quàm unius diei morâ; propter hoc solum innumerabiles huius vite anni pleni deliciis & circumfluentiâ bonarum omnium meritò contemnerentur. Non enim falso aut prauo affectu dictum est, Melior est dies una in atris tuis super millia, & oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus se. Hanc in rem adferunt Epistolam decimam octauam Appendicis ad Cyrillum, in quâ refertur, cum de cælestis gloriæ felicitate D. Hieronymum interrogare vellet, iamque salutationis exordium fecisset; repente lumen ineffabile sub Cōpletorij tempus, cellulam viri sancti impleffe. Quâ re visâ Augustinus mirabatur, nescius iam tum seruo fideli, vitâ functo, præmium in cælis immortale datum esse. Itaque alternantibus se in eo cogitationibus, ac dubitanti quid hoc esset, de luce vox hæc emissa fuit: Augustine, Augustine, quid quæris? putasne breui vasculo immittere totum mare? breui includere pugillo totum terrarum orbem? Citiùs hæc præstiteris, quàm gaudiorum & gloriæ, quibus Beatorum animæ sine fine potiuntur, vel minimam intellexe-

ris

Psal 83.

Isa. 64. &

1. Cor. 2.

Solet citari
sub nu. 205
Epistolæ
diui P. Au-
gustini.

ris partem, nisi, sicut egomet, experiētiā doctus fueris. Quæ licet verissimè de cælesti gloriâ, eiusque assiduo speculatore Augustino dicantur; minùs tamen verè ei quidam ascribunt hanc Epistolam, quando licet Cyrillum ante Hieronymum obiisse: nisi forsitan (quod quidam indicare videntur) sit alius quispiam cui S. Augustinus Epistolæ suæ inscriptionem fecerit. Porro solidiora rei huius argumenta sunt, frequentia passim in eius operibus ad cælestem patriam suspiria, cohortationesque. Sic enim in sermone De verbis Domini:

Amemus vitam æternam. Non vobis placeat amor Babyloniæ. Ne obliuiscamini ciuitatem Ierusalem. Et si corpus adhuc in Babyloniâ tenetur, cor nostrum ad Ierusalem præmittatur; ibi semper gaudium, nulla mors, nulla ægritudo, &c. O si quotidie oporteret nos tormenta perferre, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, ut Christum in gloriâ suâ videre possemus, & Sanctis eius sociari; nonne dignum esset pati omne quod iriste est, ut tanti boni tantæque gloriæ participes haberemus? Domine hinc ure, hinc seca, ut in æternum parcas. Ibi sit mens, & hinc erit requies. Percipiebat hinc inusitatam mentis dulcedinem, quæ omnem voluptatum affluentiam longè excedebat: sed recido, ait, in hæc (hu-

R
mana)

Serm. 64.
De verbis
Domini,
& Enar. in
Psal. 148.

Serm. 178.
De temp.

Li. 10. C6.
fess. c. 40.
& lib. 11. c. 2

mana) *arumnosus ponderibus, & resorbeor solitis, & multum fleo, sed multum teneor. Tantum consuetudinis sarcina degranat. Hic esse valeo, nec volo; illic volo, nec valeo: miser utrobique.*

CAPVT XXX.

Ob caussarum quotidianos concursus saepe opera caepta interrumpere cogitur, & nocte lucubrare.

*S. Augusti-
ni velut
furtina ad
Deum pre-
ces.*

PROIN haud falsò queritur, quòd vel inuitus hisce animi deliciis carere debuerit, & voto suo remissiùs agere quadam coactus fuerit, ob forèsiùm caussarum quotidianos tumultus, quibus vsinueniebat ei, vt operibus omnino diuersis animum distineret; ac vni quidem vacaret interdium, alteri verò noctu, quando ab aliis occupationibus vndique irruentibus ei parcebatur, & tempus silente diei strepitu, consulendo Numini fiebat opportunius: longè aliter namque (vt hoc per transennam hìc aduertamus) Deus & homines interpellantur. Regem enim noctu consulere, vel eius fores intempestiue pulsare audet nemo; at Regis regū ianuam omni tempore, quamuis nocte intempestā, ferire licitum & consultum est: quin ipsa pulsatio quò vehementior, tanto fit gratior. *Hoc enim amat*
ianua

ianua Saluatoris, ut pulsatoribus semper ab-
undet, opportunis, importunis. Propterea ipse
Dominus, videns ianuam suam à petitorum
voce, à pulsantium clamore silere, inuitat nos
ad orationem, omnibus paratus tribuere pie-
tatem. nec à suæ ianuæ pietatis repellit pul-
santes, sed culpam potius negligentes. Deinde
 demonstrans quantum discrepet Dei libe-
 ralitas, & hominum auaritia, qui mendicos
 ab ostiis recedere nolentes, exigunt: *hæc fa-*
stidia, inquit, & importunæ rogantium pre-
ces delectabilia illi sunt: ideò huiuscemodi
 pia fastidia Deo frequens ingerebat, tum
 maximè cum aliquod pium opus ei facien-
 dum incumberet. Porro nihil in eius actio-
 nibus præproperum aut festinatum, sed
 prudentiæ maturitate & precum in primis
 assiduitate velut decoctum erat. Atqui pre-
 ces continuæ, viro sancto fatigationis leua-
 men erant, & molestiarum cum suauissi-
 mo lacrymarum imbre refrigerium. Inge-
 minabat hæc crebrò nunc ad Deum, nunc
 ad Sanctos, quos non tamquam Deum, sed
 Dei amicos, cum Ecclesiâ venerari se de-
 monstrat.

Serm. 171.

De temp.

Opportunè

& impor-

tunè Deus

rogandus.

CAPVT XXXI.

*Deiparam Virginem reliquosque Sanctos,
D. Augustinus summopere coluit. In-
signe eius apophthegma de Christo eius-
que Matre.*

Lib. 20. cōt.
Faust. c. 21.
& lib. 32.
c. 11. & 12.
Amb. Stei-
ban. 58.
P. Valder.
& alij.

De symb.
ad Cathec.

*B. Virgo pa-
trona Ordinis Augu-
stiniani, eā
que est in
insignibus
expressa.*

PRÆCIPVO autem cultu Deiparam sem-
per Virginem est profecutus, in cuius
laudem, Officium cum Antiphonis & Re-
sponsoriis composuisse memorant: ac in
primis Lectiones eas quæ Natali die eius-
dem sanctissimæ Virginis in Ecclesiâ reci-
tantur. *Per feminam*, inquit, *mors*, *per femi-*
nam vita; *per Euam interitus*, *per Mariam*
salus. Hanc vnicam post Christum, spem
peccatorum, præmiorumque expectatio-
nem vocat: & pluribus encomiis in eis
precibus exornat, quas familia nostra Au-
gustiniana statis diebus ei recitat; imitatio-
ne sui parentis, tantæ Virginis singulari stu-
dio accensa: in cuius quoque honorem al-
bâ veste vtitur, cum obligatione cuiusdam
penſi Horarij, quod ei Choris alternantibus
exsoluit. Eamdem, veluti matrem ac pa-
tronam Ordinis singularem, in sigillis ac
insignibus à Romano Pontifice iam olim
accepit, in quorum areâ B. Virgo dextrâ
parte constat, totius Ordinis custos ac pa-
trona; sinistrâ verò cernitur Augustinus,
mona-

monasticis simul & Pontificalibus amictus
vestibus. Ad hæc Redemptor humani ge-
neris cruci affixus, inter duas columnas &
arcum triumphalem spectatur cum his li-
teris: I C. X C. id est, I E S V S C H R I S T V S.

Hanc crucem monachus quispiam om-
nium aliorum vice complectitur, estque
hæc sententia in scuti ambitu: *Augustinus*

lux Doctorum, malleus hæreticorum. Ad

H. Seripā-
dus in Cōp.
ann. 1100.

hæc recepit Ordo noster à Pont. Max. Gre-

gorio I X. Deiparæ Virginis imaginem; il-

lam ipsam quam D. Lucas pinxisse tradi-

tur, quæ etiamnum hodie miraculis ingen-

tibus Romæ celebratur, in eo Ordinis mo-

nasterio quod est iuxta portā Flaminiam,

ubi Nero sub arbore nuce sepultus fuit:

estque is sacer locus, ad aliorum distinctio-

nem dictus vulgò, *La Madona del popolo*,

forfan ob frequentiam populi, qui subsidij

causâ eò confluit: & meritò, nam secun-

dum D. Augustini sententiam hæc omni-

modis est inuocanda. *Toto*, scribit, *mentis*

affectu beatissimæ Virginis nos intercessioni-

Serm. 35.
De Sanct.

bus committamus omnes, eius patrocinia om-

ni nisu imploremus; ut dum eam obsequio

frequentamus in terris, ipsa nos sedulâ prece

commendare dignetur in calis. Neque enim

dubium, quæ meruit pro liberandis proferre

pretium, posse plus omnibus, liberatis impen-

R 3

dere

dere suffragium. Eamdē porrò Dei Matrem, quemadmodum & sanctissimum eius Filium in cruce fixum, ardentibus sæpè precibus compellans, tantâ mentis implebatur dulcedine, vix vt auelli alterutro posset.

Apophtegma S. Patris Augustini.

In Chron. & apud Vald. in Theat. Relig. f. 123. & 338.

Medit. cap. 24. S. Augustinus Divinus invocatur.

Propterea frequentatur hoc apophthegma eius, inter Christum & Mariam genua figentis; *Positus in medio, quò me ver- tam nescio; hinc pascor à vulnere, hinc lactor ab ubere.* Quod piâ libertate dictum ab Augustino facile potest intelligi, contra peruicaces quosdam ac supinos huiusce sæculi nouatores, qui nimis ad viuum hoc ipsum resecât. Quàm autem reliquorum Sanctorum inuocationem obseruauerit, declarant hæc eius verba: *Felices Sancti Dei omnes, qui iam transiistis huius mortalitatis pelagus: qui securi estis de vobis, obsecro vos per vestram caritatem, solliciti estote de nobis. Per ipsum vos rogo qui vos elegit, qui vos tales fecit, de cuius pulcritudine iam satiamini, de cuius immortalitate iam immortales facti estis, de cuius beatissimâ visione semper gaudetis: estote iugiter memores nostri, subuenite nobis miseris, qui adhuc in salo huius vite circumstantibus agitamur procellis. Orate vniuersi cætus beatorum, vt vestris precibus meritisq; adiuti (Sanctorum enim intercessione non paucos asserit extremo iudi-*

iudicij die seruandos) *saluâ naue, & integris mercibus, peruenire mereamur ad portum perpetuæ salutis.* Præcipue verò coluit, & orationibus ieiuniisque celebrauit diuum Stephanum, in cuius honorem templum extruxit, eiusq; corporis Reliquiis illud exornauit; quòd plurima tribuerentur ibidem beneficia Sanctum inuocantibus; quodque præfractorum hominum emolli-
ret affectus, quòd morbo pressos sanitati restitueret, & mortuos quoque ad vitam suis precibus reuocaret.

Lib. 21. De ciuit. Dei, cap. vlt.

Templum S. Stephano extruxit.

Lib. 22. De ciuit. c. 8. & Serm. 29. De temp.

CAPVT XXXII.

Quomodo reiectis omnibus, summâ curâ Horas recitauerit.

ACCVRATISSIMVS semper fuit in recitandis Precibus horariis, non tam metu (vt suprâ retuli) illius imprecationis, *Mal-
ledictus homo qui facit opus Dei negligenter,* quam amore quo in Deum & orationis studium ferebatur. Hoc pensum, missis ceteris, ingenti pietate exsoluere satagebat; ad hoc tempus opportunum otiumq; deligebat, in eo reddendo, velut sub vitæ melioris initium Officiû diuinum audiendo, frequentiùs lacrymis perfundebatur. Ac semel dumtaxat multitudine negotiorum obrutus, Completorij recitandi fuisse obli-

Lib. 2. c. 2.

Leonardus de Vrino ser. de sancto Augustino. Legenda Sanctorum, & alij.

R 4 tus

tus fertur. Accidisse porrò vt diabolus obuium haberet cum oblongiore schedâ: quem cùm pro imperio, quod est viris sanctis in dæmonia, rogasset, quidnam in illâ scriptum ferret; mox Augustinum adegisse inuitum, vt legendi copiam sibi faceret, in quâ cùm obseruasset obliuionem suam, mox dolore animi concepto, persoluisse quas omiserat Preces: idque suum erratum ex eodem catalogo simul euanuisse.

CAPVT XXXIII.

Quo affectu fuerit in sacrosanctam Eucharistiam.

Lib. 9. Cō-
fess. cap. 13

QUOD ad Eucharisticam attinet sacri altaris oblationem, in quo sui memoriam fieri ab Augustino eiusque fratre desiderarat Monica, cuique nullius diei prætermissione seruierat, quod in eo sciret dispensari victimam sanctam, quâ deletum est chirographum contrarium nobis; semper ei, intaminato videlicet Missæ sacrificio, deditissimus fuit, illudque celebrare solitus; vt quod mater poposcerat extremum, vberius ei præstaretur in multorum orationibus, & per operationes ipsius: etiam suos exhortabatur, vt quotidie Dominico corpore se reficerent, dum vllatenus possent, ne si forsan se ab eo elongarent, etiam Dominus se elongaret ab eis, &

Lib. 50.
Homil. 42

& recipientes illud crebrò, ipsum etiam reciperent Salvatorem, dicentem: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*; sic enim hominem recipere remissionem peccatorum suorum, omni tempore paratum percipere diuina mysteria, ideoque si moriatur, idoneum esse ad reddendam rationem. *Nos*, ait, *quotidie Eucharistiam accipimus. Et: Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis instar Græcorum in Oriente? Accipe quotidie quod quotidie tibi proffit. Sic vine, ut quotidie merearis accipere.* Allato dein exemplo Iobi, quotidie pro filiis offerentis holocausta, ad idipsum Eucharistiæ sacrificium quotidie offerendum & sumendum inuitat. *Qui vulnus*, inquit, *habet, medicinam requirit: vulnus est, quia sub peccato sumus; medicina est caeleste & venerabile Sacramentum.* Ipse Christus sacerdos est, ipse offerens, ipse & oblatio: cuius rei sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium. Commendabat autem præ ceteris, ex institutione Christi, Dominicæ passionis memoriam facere; quò illam recordantes attentius, in tantum talemque benefactorem, vehementi raperentur homines affectu, ac pro suis viribus tanto responderent amor. Propterea sibi subditos,

R s alios-

Ioan. 6.

Lib. De bono persequ.
cap. 4. &
Serm. 28.
De verb. Domini.

Cap. x.

Lib. 10. De ciuit. Dei
cap. 20.

Lib. 50. aliosque hortabatur, vt tanto Sacramento
 Hom. 50. confessionem præmitterent, si conscientia
 cap. 4. peccati mortalis vrsisset, vtque non sine di-
 Tract. 6. in ligenti præparatione rem adeò tremen-
 Ioan. dam peragerent: secus agentes, ad iudi-
 cium sibi Sacramenta Dominicæ carnis &
 Lib. 5. De sanguinis percipere: non quòd illa mala,
 Baptismo sed quia mali hæc malè sumendo, ad iudi-
 cont. Do- cium accipiunt bona quæ accipiunt. Ex-
 natist. c. 8. plicat hoc similitudine Iudæ, cui buccella
 Dominica venenum attulit: non quòd illi
 nocium aliquod Christus tribueret, *Me-
 dicus enim non daret venenum, salutem Me-
 dicus dedit, sed indignè accipiendo, ad perni-
 ciem accepit.* Summà ergo, vt antè dictum
 est, curâ diligentiaque ad tam augustum
 Sacramentum semet præparauit, ipsum-
 que pari reuerentiâ sumpsit, atq; inde eam
 dulcedinem hausit, easque mentis delicias,
 quas in scriptis suis abundè nobis (vt sic lo-
 quar) eructat.

CAPVT XXXIV.

*Ab internâ mentis dulcedine S. Augustinum
 auocat prædicatio verbi diuini: sacra Scri-
 pturæ profunda rimatur: significatur per
 Aquilam magnam, &c.*

ABSTRAHEBAT eum velut renitentem
 ab his, sicut & ab assiduo contem-
 plan-

plandi prædicandiq; studio, commissi gregis custodia. Quoniam *desiderium*, inquit, *meum non mihi soli aestuat, sed vsui etiam* Li. II. C6. fess. c. 2. *vult esse fraternæ caritati, & vides in corde meo quia sic est, vt sacrificem tibi famulatum cogitationis & linguæ meæ.* Illum proinde indefesso animo, quoad vixit, in saluberrimis Christianæ legis pascuis educavit, cum verbi diuini non interruptâ prædicatione, tum inculpatissimæ vitæ exemplo. Quoties peccatorum fibras extirpare, quoties deprauatos mores corrigere, quoties auitam fidem erigere est conatus? Quoties depresso mentes ab huius vitæ cœno in cælum ardentissimis sermonibus eduxit? Quot mortiferæ hæreseos peste laborantes veræ fidei medicamēto sanauit? Quam denique contra bacchantes sectariorum procellas intrepidè processit, ac tumentes, montium instar, eorum fluctus tamquam in euanidam spumam conuertit, & optatam Catholicæ Religionis naui attulit tranquillitatem? Et ista quidem vniuersa, cum orationis tum ieiunij fortissimis adiuuentis perfecit: quibus ipsis velut prorâ & puppi existentibus, per Scripturæ sacræ & Remig. Antistod. Com. super c. 2. ad Cor. diuinæ cognitionis immensum pelagus, ingenij sui vela expandit, quibus sancto Spiritu distentis, eundem Scripturæ remotissimos

Varia D. Pa-
tris Augu-
stini peri-
phrases.

D. Augu-
stinus A-
quila simi-
lis.

simos sensus & occultissimorum mysterio-
rum recessus, vel ex æquo cum aliis Patri-
bus, vel felicius est assecutus: eamque ob
causam à viris maximis non vnâ periphra-
si descriptus inuenitur, quorum aliqui peri-
tissimum nauarchum eum appellant, alij
vocant Ecclesiæ linguam, alij naturæ mon-
strum humanæ intelligentiæ terminos trans-
grediens, alij ingeniorum orbis Phœnicem
nominarunt, atque etiam Aquilæ non im-
merito similem esse dixerunt, quod super
imbecillitatis humanæ nubila, vti D. Ioan-
nes inter Euangelistas, sic inter Ecclesiæ
Doctores altius euolarit, atque immutabi-
lis veritatis lumen perspicacioris luminum
acie penetrarit. Significatum autem esse
Ezech. 17. & Apoc. 8. *per Aquilam grandem
alarum magnarum, plenam plumis & varie-
tate, è Libano ferentem medullam cedri, vo-
lantem per medium celi, dicentem voce ma-
gnâ, Væ, Væ, Væ habitatoribus terræ, de cete-
ris vocibus trium Angelorum qui erant tubâ
canituri.* Aquila nimirum est grandis, vir-
tute oculorum prædita singulari, eadem-
que magnarum fulta præsidio alarum, quæ
circiter quinquaginta Religiosorum homi-
num classes suis alis complectitur. Aquila
dico pennis plumisque copiosè tecta, quæ
non tantum historiæ (quam Christianæ
Reli-

Religionis sectandæ dicebat esse caput) sed Li. De verâ
 potissimum scientiæ multiplicis, tam diui- Relig.c. 7.
 næ, quàm humanæ medullam vndique
 corripuit, adeoque intactum nihil reliquit,
 vt eidem iure accinatur illud 3. Regum 4.
Disputauit à cedro quæ est in Libano, nimi-
 rum ab altitudine diuinæ Maiestatis, vsque
ad hyssopum quæ egreditur de pariete, videli-
 cet abiectionis humanæ carnis, quæ ex inte-
 meratæ Virginis vtero processit. *Adde va-*
rietatem, stilum, atque ipsam formam di-
 cendi, quâ tam variâ est vsus atque multi-
 plici, pro materie propositâ, vt non vnum
 esse scriptorem arbitreris. Equidem medul-
 lam cedri tulit, quando depurgatum sacrae
 paginae sensum aperuit. Væ acclamauit in-
 habitantibus affectu terram, & desideranti-
 bus quidquid in eâ corruptioni obnoxium
 est. Væ insonuit his in vitâ, Væ in morte, Væ
 post mortem. Huiuscemodi enim homini-
 bus ipsum est viuere laboriosum, mori a-
 cerbum, & quæ post mortem subeunt, in-
 toleranda. Hanc Aquilam tres Angeli con-
 sequuntur tubis, eundem horrorem mor-
 talibus concinentes, suntque illi, D. Bene-
 dictus, Franciscus, & Dominicus, quorum
 vterque posterior, Augustinianam quoque
 Regulam aliquamdiu amplexus, S. P. Au-
 gustinum & tempore & viuendi modo est
 secu-

B. Jordan.
 lib. 1. Vital-
 frat. cap. 8.
 Philip. Ber-
 gomas in
 Supplem.

fecutus; contemptum rerum caducarum, præ vnus Dei arctiore cultu, mortalibus persuadendo. Cumque alij non nisi per obliquum tendant, & in altum nitantur, illa grandis Aquila per medium cælum volauit, cælestis illius Ierusalem cacumina peruolitans, & ipsum profundissimum diuinæ Trinitatis mysterium, quoad est fas homini, diuinâ benignitate penetrauit.

CAPVT XXXV.

S. Augustinus fons Scholasticæ doctrinæ, & Ecclesiæ Doctor præcipuus.

Epist. 31.
ad Augu-
stinum.

CVM igitur abyssus hæc sit immensa, multisque mortalium aditus interclusus ad res tam altas tamque abstrusas: propterea, quæ Dei in nos est beneuolentia, suæ Ecclesiæ velut aquæductum Augustinum submisit, vt ex eodem pro se quisque doctrinam sanctissimæ Trinitatis, aliorumque mysteriorum fidei abundè hauriat. Vnde eum Paulinus fistulam aquæ viuæ, & æterni fontis venam meritò vocauit. Et diuus Vincentius, Candelabrum Ecclesiæ aureum, cælestis doctrinæ lumine, quod ei cælitus infusum, splendens in caliginoso loco, ac nocte sæculi. Cum enim tantâ caligine, tantisque nebulis errorum foret tunc veritas obtecta, tam rari auctores inquirendæ

rendæ veritatis, tam tenuia nanciscendæ cognitionis adminicula; tum ille rerum Theologicarum genuinum sensum ita detexit, vt quidquid in hunc vsque diem haud cunctabundi de illis asserimus, id vni Augustino maiori ex parte acceptum ferre debeamus. Ipse enim Theologiæ scientiam, quam Scholasticam appellant, etiam primus inuenisse dici potest, ab eoq; scientiam eandem plures deinceps fuisse mutuat. Hinc Antonius Possevinus in Augustino: D. Thomas meritò potest nominari alter Augustinus cum adhuc solidius, sc. Petro Lombardo, & in meliorem ordinem doctrinam S. Augustini redegerit. Quam quidem Summam plerq; celebriores Academiae & viri admodum insignes exponentes tractant & docent; vt post tot sæcula viuat, doceat, & illustret Ecclesiam, atque hæreticos expugnet vnus homo Augustinus, dum intereà cælesti gloriâ indies auctiori perfruitur.

D. Augustinus primus scholastica Theologia inuentor.

Itaque quemadmodum Agathon depingebat Homerum carminum riuos ore vomentem, vnde circumadstantes Poëtæ vasa sua copiose replerent: sic Augustinum Theologiæ scholasticæ veritates eructantem formare possumus, cingi coronâ lectissimorum Ecclesiæ Doctorum, qui easdem omnes

nes

nes ab illo ad se deriuent. Itemque sicut Tyrios & Phœnices complures aiunt de Prouerbiis Salomonis delibasse non pauca, & in suas retulisse Commétationes; sic plerosque Doctorum suamet scripta, doctrinâ sententiisq̃ue Augustinianis ornasse atque confirmasse videmus. In quibus est Scholasticæ doctrinæ princeps D. Thomas Aquinas, cuius vix est aliqua conclusio, seu opera spectes omnia, seu eam quam composuit Summam, quæ non ex Augustini fonte sit deriuata, quæque non eiusdem doctrinâ velut cælesti oraculo confirmetur. Exemplo sit materies de Deo, de sanctissimâ Trinitate, de Christo, de Gratiâ, de Prædestinatione, de Libero arbitrio, de Spiritu & literâ, de Fide & operibus, de Sacramentis, aliisque nostræ fidei mysteriis. Pro quâ re scribit D. Antoninus, B. Thomam aliquando videndum se obtulisse, indutum trabeâ (quam Pluuiâle vocant) stellis intextâ, cælestes radios eiaculantem, ad hæc regali diademate fuisse insignitum, & aureo simul argenteoque monili resplenduisse. Addit, eius lateri vicinum stetisse Episcopum venerandâ canitie præditum, nec ornatu minori, nec paucioribus insignibus quàm ipsum Aquinatem. Dein ab eo cui hæc visio contigerat interrogatione factâ, qui-

Par. 3. t. 23.
§. 2.

D. Augustinus simul cum B. Thomâ Aquinate videndum se offert.

quinam essent, respondisse Episcopum: Quem designo tibi, S. Thomas est; at ego quem vides, sum Augustinus: illi me comitem ego præbui, quod in locis sacræ doctrinæ difficillimis, meam hic consuluerit sententiam, eamque semper defenderit.

Etiam ipse S. Dominicus illustre Confessorum decus, quàm fuerit eiusdem sancti Augustini studiosus, hinc apparet, quod cum proposuisset auctor esse religiosi Ordinis, cuius observatores essent simul diuini verbi præcones, & veritatis assertores, necnon incorrupti sacræ doctrinæ iudices, voluit potissimum hunc cœtum suum Augustinianâ Regulâ contineri, vt in illius obseruantiam iurantes, simul & animi submissionem, & ardorem ad virtutes, tantique viri doctrinam amplecterentur: quibus rebus instructi, præcones verbi diuini essent numeris omnibus absoluti. Ideò Dominicana familia parentem nostrum Augustinum inuicem amore complectitur, atque vt in hymno de iisdem quoque canitur,

Assertorem paupertatis amant veri Iudices.

Etenim si propius hæc consideremus, non exiguam similitudinem, velutque cognationem vtriusque huius Ordinis inueniemus. Nam primùm si vestes attēdas, amborum est habitus interior albus, exterior niger: si

S

Regu-

Ordinis Augustiniani & Dominici cognatio.

Regulam, eadem est: si literas & doctrinam, ab Augustino fluunt. Vna videtur intercedere differentia, nimirum quod eadem Dominicana familia aptiorem inuenit methodum doctrinæ Scholasticæ, quam B. Thomas primum concinnauit; ac ut ita loquar, aurum quod è profundissimis sacrae Scripturæ fodinis erutum ab Augustino sed infectum accepit, illud formis terminorū & conclusionū scholariū absoluit.

Quamobrem Ecclesia meritò vocat Augustinum Doctorem optimum seu maximum, præsertim in Oratione diei eius anniuersarij, quam S. Thomas composuisse fertur, his verbis: *Deus qui Ecclesiæ tuæ in exponendis sacrae Scripturæ mysterijs Doctorem optimum providere dignatus es, &c.*

*Miraculum
quod mo-
destius de se
refert Au-
gustinus.
Lib. De eu-
râ promor-
tuis.*

Quæ res videtur etiam ipso viuente fuisse miraculo comprobata: nam (ut ipsemet de se refert) cum quidam è discipulis eius longe dissitus, multum se torqueret enucleandâ quadam sacrae Scripturæ difficultate; cumque videret se nullâ ratione nodum hunc posse dissoluere; ad se reuersus, ait ingenti affectu: O si Augustinus hîc foret, quantâ facilitate mihi quæstionem hanc decideret! Quo sermone vix prolato, visus ei fuit Augustinus tamquam in effigie, *Me,* inquit, *nesciente imago mea apparuit, & pro animi*

animi sententiâ difficillimi loci explicatio-
nem fecit. De eodem visum est adiicere
B. Thomæ Villanouani testimonium in Serm. 1. de
S. Augu-
stino. hæc verba : Pollent quidem fideles in Ec-
clesiâ variis donis, atque alius pietate ex-
cellit, alius paupertate, alius humilitate,
alius aliâ gratiâ quacumque. Diuisiones e-
nim gratiarum sunt, neque sanctus dici
potest, qui aliquâ virtute non est insigniter
iustus : sed quod est sapientiæ proprium, D. Augu-
stinus om-
niscius. Scripturas intelligere, penetrare Sacra, in-
nodata dissoluere, obscura probare, & si-
milis, hoc sibi auidissimè vendicat Augu-
stinus, non sacræ tantum, sed & profanæ Lib. 7. Cō-
fess. c. 9. eruditionis scientissimus, quam velut & Is-
raëlita ab Ægyptiis vtenda vasa accepe-
rant, sic ab auctoribus Ethnicis in vsum
Ecclesiæ Catholicæ cum venustate transtu-
lit. Erat idem schola scientiarum, prom-
ptuarium disciplinarum, fons præcepto-
rum, & propter inexhaustæ doctrinæ ma-
gnitudinem, pelagus S S. literarum; ad
quarum faciliorem notitiam, compendio-
fiore ipse viam præstravit : adeò, vt quem-
admodum si quis extremam Indiam ter-
restri itinere cogitaret, multis laboribus pe-
riculisq; circumeundo magnam orbis par-
tem, eò perueniret; maritimo verò cursu,
longè breuius eum terminum assequere-

tur; sic, inquam, adire quis possit compendio sacrae Theologiae vastitatem, ex vnius Augustini scriptis, quam vix alius ingenti studio ac labore per se nancisci potest. De huius eximiâ & multiplici eruditione, hoc olim carmen panxit Pius Secundus Pontifex Maximus:

*Barbarica gentis decus Augustine perenne,
Horrida quem nobis Africa terra tulit;
Qui Scripturarum profers arcana sacrarum,
Eloquiis referans abdita cuncta tuis,
Doctior ingenuaq; omni cultissimus arte,
Et studio prestans ingenioq; nitens:
Quem nihil obscurum latuit, sed & omnia
florent,
Atque humana simul dogmata, & alta
patent.*

Cuius & instruimur doctrinis, atque mouemur

*Exemplis, probitas cuius in orbe micat:
Millia librorum per te Pater alme leguntur
Edita, quae promunt quidquid ubique
latet.*

*Sis cunctis fautor pius ô sanctissime Praesul,
Atque Deo summas offer ad alta preces.*

CAPVT XXXVI.

*D. Augustini eximia doctrina, cum summâ
humilitate coniuncta.*

HIC tantus & talis cum esset, minimè
tamen inflabatur istâ scientiâ, verum
ei, cuius omne datum optimum est, eo no-
mine gratias copiosè agebat, omnem de-
clinans laudem propriam ac inanem glo-
riam, quâ nulla pestis capitalior optimis
ingeniis potest accidere. *Nulla, inquit, pa-*
gina sanctorum librorum, in quâ non sonet
quod Deus superbis resistit, humilibus autem
det gratiam. Quâ de causâ eos qui tales
sunt, constare videmus; qui verò semet ef-
ferunt, nonnumquam in hæreses nefandas
relabi: *nisi enim præcessisset, ait Iliodorus,*
latens superbia (deserto conscientie secre-
to, foris videri amans) *non sequeretur libi-*
dinis manifesta ruina: quæ cum omnia ad se
trahit, simul vniuersa corrumpit. Hanc ideo
tantopere vir sanctus auersabatur, ut suis e
laudibus, cum iis afficeretur, tristitiam ca-
peret, reprehensionibus verò lætaretur;
Christianæ videlicet humilitatis studiosis-
simus, quam Christus verbo tam sæpe com-
mendat, atque exemplis probat. De hac
Noster dicere consuevit: *Humilitas, penè*
tota disciplina Christiana est. Et alibi: *Sicut*

Lib. 3. De
doctr. Chr.
cap. 123.

Lib. 87. 99.

Lib. De
summo bo-
no c. 19.

Lib. 2. De
Genes. c. 5.

Li. 10. Co-
fess. cap. 37.

*Humilitas
totius Chri-
stiana disci-
plina com-
pendium.*

Demo-

S 3

Libro De *Demosthenes interrogatus, quid primùm ob-*
sanctâ vir- *servari deberet in præceptis eloquentiæ, quid*
ginit. c. 3. & *secundò, quid tertio, semper respondit, pro-*
epist. 56. ad *nuntiationem; sic si interrogares, & quoties*
Dioscorū. *interrogares de præceptis Christianæ Religio-*
nis, nihil me aliud respondere, nisi humilita-
 OBSERVA *tem, liberet. Vnde tantâ erat animi demis-*

sione, ut qui spatiosum Scripturæ, ut ita lo-
quar, mare sæpius nauigio firmæ fidei, re-
migio clari ingenij, ac Spiritus sancti secun-
dâ aurâ longissimè intrarat, vix tamen sibi
vela fecisse visus sit, ac ipso quodammodò
in littore se deprehensum putauerit. Ac ne
videatur liberalius hoc à me dictū, ipsum-
met age hoc de se fatentem audiamus:

Epist. 3. ad *Tanta est, inquit, Christianarum profundi-*
 Volusianū *tas literarum, ut in eis proficerem, si eas so-*
 S. Scripturæ *las ab ineunte pueritiâ vsque ad decrepitam*
 profunditas *senectutem, maximo otio, summo studio, me-*
liore ingenio conarer addiscere. Non quòd ad
ea quæ necessaria sunt salutis, tantâ in eis per-
ueniatur difficultate; sed cùm quisque ibi fi-
dem tenuerit, sine quâ piè recteq; non vivi-
tur, tam multa, tamq; multiplicibus myste-
riorum umbraculis opaca intelligenda profi-
cientibus restant, tantq; non solum in ver-
bis quibus ista dicta sunt, verùm etiam in re-
bus quæ intelligenda sunt, latet altitudo sa-
pientiæ; ut annosissimis, acutissimis, flagran-
 tissi-

tissimis cupiditate discendi hoc contingat, quod eadem Scriptura quodam loco habet:

Cum consummauerit homo, tunc incipit. Eccli. 18.

Idem ait, se rogatum quâ ratione peccatum Adæ in alios propagaretur, respondere

solitum, *Hoc, ut multa alia, me ignorare* Epist. 29. ad

confiteor. Denique, *Etsi istorum argumenta* Hieron.

(contra modum translationis peccati ori- Lib. 3. De

ginalis) *soluere non valeam, video tamen in-* peccat. me-

herendum esse Diuinis literis, &c. Vnde bre- rit. cap. 2.

uiter intelligas, quantâ temeritate ac im-

pudentiâ nostræ ætatis hæretici, vniuersæ *Impudens*

Scripturæ notitiam sibi arrogant, & cuili- *nouatorum*

bet promiscuè illius lectionem permittant; *temeritas.*

cum tantus ille Doctor de se tam humili-

ter sentiat. Hoc addo, quod cum iidem in

rebus ciuilibus habeant Aduocatos & Iu-

risperitos; omnes tamen in rebus ad fidem

spectantibus (quo quidem nihil videtur

esse absurdius) censores esse velint atque

doctores.

Eâdem mentis humilitate, non tam præ-

fuit quàm subfuit primùm sui instituti Re-

ligiosis, dein Hipponensibus ciuibus: &

non solum re se gessit, ac si fuisset de sibi

subiectorum numero vnus, sed animo ac

sensu seipsum depressit; aliisque se non tam

imperare, quàm seruire ex amore reputans,

Hi, inquit, sunt serui tui, fratres mei; quos

filios

Humilitas

D. Augu-

stini in ge-

bernando.

Li. 10. Co-

fell. c. 4.

Lib. 50.

Hom. 24.

NOTA.

Ingeniosa
similitudo.A populo
venia petit.

filios tuos esse voluisti dominos meos, quibus
inisti ut seruiam, si volo tecum de te viuere.
Eiusdem virtutis impulsu, modestissime à
populo sibi commisso è suggestu veniam
petens, sic ait: *Vobis loquor quibus inimicus
efficior verum prædicans, quibus consulendo
videor onerosus; quorum requirens utilita-
tem, cogor offendere voluntatem. Noui infir-
mitatem meam, quam cum meis, & pro me,
vestris orationibus, diebus ac noctibus offero
sanandam Domino Deo meo. Diuersarum er-
go curarum æstibus ac difficultatibus contur-
batus, si quem fortè non ut poscebat audiui, si
quem tristius quàm opus erat aspexi, si in
quem verbum durius quàm oportebat emi-
si, &c. si quis in suâ conscientia non agnouit,
quòd de illo humanitus suspicatus sum; vos,
quibus pro his atque eiusmodi offensis esse me
fateor debitorem, simul me vestrum credite
debitorem: nam pullos quos fouet, sæpè in an-
gustis, sed non toto pedis pòdere calcat & ma-
ter, nec ideo desinit esse mater. Dimittite ut
dimittatur vobis: dimittite amanti vos debi-
ta difficultatis, qui nec contra inimicos debita
tenere debetis crudelitatis. Hæc aliaque id
genus summæ humilitatis indicia, exhibuit
vir præter dignitatem Antistitis & adiun-
ctam vitæ sanctimoniam, eruditione qua-
que versus omnium ore celebratus.*

CA-

CAPVT XXXVII.

D. Augustini libri numerosissimi, quibus Ecclesiam contra hæreses instruxit. Eosdem ante mortem recognouit.

HÆC autem eius tanta eruditio, præter summum ingenium, assiduo labori tribui debet: quidquid enim temporis necessariis occupationibus detrahere potuit, totum id precibus, SS. literarum studio, & indefessæ commentationi dabat: videlicet id in hisce rebus spectans, vt vniuersæ Ecclesiæ Catholicæ scriptis suis commodaret. Eius industriæ testes sunt libri numerosissimi, quos egrè quispiam queat perlegere, etiam æui diuturnioris. Quæ ratio mouit, vt quidam intrepidè asseruerint eum mentiri, qui se omnes, quæ quidem exstant vel haberi possunt Augustini lucubrationes, legisse fatetur. D. Remigius in hanc sententiam ait, quòd licet S. Hieronymus legerit sex millia voluminum Origenis, libros tamen S. P. Augustini nemo facile legendo absoluat. Ex his ipsis eiusce monumentis (vti postea, Deo annuente, à nobis in Antidoto latius deducetur) velut ex instructissimo Ecclesiæ armamentario, contra quassibet, nostri præsertim infelicitis sæculi hæreses, validissima leguntur tela, facileque configitur

Jordan.
lib. 2. Vi-
tasfr. c. 22.
Rupert. lib
de Spiritu
sancto c. 19

In exposit.
Psalmor.

Ex S. Au-
gustini li-
bris, argu-
menta su-
muntur cõ-
tra quassibet hæreses.

In fine In-
diculi.

Quot li-
bros S. Au-
gustinus
scripserit.

Epist. 32.
ad Paulin.
Lib. 1. cōt.
2. epist. Pe-
lag.
Lib. 1. De
Trin. c. 7.

figitur quidquid nouorum monstrorum
per hosce annos ad oppugnandum Eccle-
siam Romanam est enatum. Scripsit au-
tem, referente Possidio Calamensi Episco-
po, opuscula, tractatus, libros, ampliùs mille
& triginta, pràter eos quorum numerus
iniri non potest, quiq̃ue illo viuo perierunt,
vel iniurià temporum intereiderunt. Quos
omnes ingenij fœtus non tantum Romani
Pontificis iudicio subiecit, sed & aliorum
sententià permisit, asserens eum sibi cario-
rem fore, qui censorià libertate illos emen-
dasset. Ac deinceps, vbi per remissionem
Episcopalis oneris licuit, sub ætatis an-
num LXXII. plerosque, velut vrsa fœtum
relambit, recognouit, atque summâ cum
prudentiâ (quæ cogitatio annos complures
in mente eius insederat) correxit. Quod
singularis beneficij loco, non tam D. Au-
gustino, quàm nobis factum esse diuinitus
existimare debemus: ab ipsomet enim in-
structiores facti, quæ in eiusdem operibus
aliquâ sunt cautione digna, quæ item ab eo
rata probataq̃ue, nos inuicem talia censere
atque arbitrari possumus.

CA-

CAPVT XXXVIII.

*Absolutissima libris eius inest doctrina.
Principes eisdem oblectari soliti.*

CETERVM inest operibus illius tam accurata doctrina, & ad se Lectorem pertrahēs elegancia, vt ipsi Principes eiusce scriptis vehementer fuerint olim delectati.

Carolus Magnus dolens literarum studia non ad maturitatem peruenire, desiderauit habere XII. Clericos ita religiosos, simulque omni sapientiā tam perfecte instructos,

quā fuere Augustinus & Hieronymus; cui Alcuinus facere ita respondisse fertur:

Creator cæli & terræ, plures non habuit; & tu vis habere duodecim? Is idem Imperator, eos præsertim libros D. Augustini, inter

cœnandum & prandendum (ad instar monachorum) legi curabat, qui De ciuitate Dei inscribuntur. His tamen libris ita Augustinus incubuit, vt neque cura pastoralis

a sapientiæ studio eum retraheret, neque rursus amor sapientiæ, pastoris sollicitudinem imminueret.

Sunt imagines quædam tam affabre deductæ in sulcos quosdam ac discretæ, vt spectantibus oblique, virginem pictam referant; sin ex aduerso respicias, appensum cruci Saluatorem exhibent; sin ex

tertio latere contempleris, horrificæ mortis ideam

*Libri D. Augustini
in primis
cipibus in
deliciis.*

*Eginhart
& Paulus
Aemilius
in Vitâ eius.
H. Cranz
lib. 2. De
ciuit. cap. 8.
P. Gregor.
in suâ Rep.
lib. 7. c. 10.
& alij.*

*D. Augusti-
nus Deo
agitante lo-
cutus est &
scripsit.*

ideam repræsentant. Simile hisce tabulis in D. Augustino videre licet: nam & Ecclesiæ gubernationi sic affixus fuit, ac si literis numquam vacasset, & tot ingenij monumenta tamque multiplicia reliquit, ut nihil aliud per omnes vitæ dies egisse videatur. Mirabile videri cuius hoc debet, unum hominem tam variè tamque copiosè scripsisse, tot impedimentis, quæ munus Episcopale circumstant, præoccupatum, ut omittam reliquas vitæ necessitates. Ac mihi quidem, ut & aliis, placet ista sententia, quemadmodum Apostoli, Deo intus agitante, sic locutum Augustinum pleraque fuisse, eodem Doctore commentatum esse, eodem dictante tam ingentia volumina excepisse.

CAPVT XXXIX.

Ad B. Augustini sententiam, velut ad Oraculum, ex orbe toto concurritur.

QVARE ex omnibus ferè orbis terrarum partibus Doctores, Episcopi, ipsi denique summi Pontifices quæstiones suas explicandas Augustino deferebant, eum ad Concilia Pontifices inuitabant, ex illius sententiâ condebant decreta, ipsum Synodis præficiebant: scientes, quòd tametsi non decissent primariæ sanctitatis ac eruditionis viri, ipsius tamen Augustini præsentia maxime

mè prodesset; tamquam qui ceteris profundius nosset mysteria fidei, cum difficultatibus quas circa eandem mouebant hæretici; quique imis animi medullis, tamquam viuis tabulis, Dei legem insculptam gereret, ac eandem exactissimè obseruaret.

Fuere verò non pauci, qui super contro-
uersijs suis ac difficultatibus eum in consi-
lium adhiberent, quique causâ solatij vel
etiam instructionis adirent, vt Orosius ex

*Super con-
trouersijs in
consilium
adhibetur.*

Hispaniâ, Leporius ex Galliâ in Africam
proficiscentes, vbi cum Augustino familia-
riter egere. Quibus autem hoc integrum
non fuit, per literas eum consulebant, ani-
moque præsentiam compensabant, vt præ-
ceteris D. Hieronymus, qui ex Bethleem in
Africam transuolare desiderabat, vt Augu-
stino coram frui posset. Verba eiusdè sunt:

*Scribo Reuerentiæ vestrae, testem inuocans
Deum, quòd si posset fieri, assumptis alis co-
lumbæ, vestris amplexibus implicarer. Idem*

*Epist. 14.
apud Au-
gustinum.*

in aliâ Epistolâ, quam ad Augustinum de-
dit, ita scribit: *Omni tempore beatitudinem*

*Epist. 25.
Insignis*

*tuam eo quo decet honore veneratus sum, &
habitantem in te dilexi Dominum Saluato-
rem: sed nunc, si fieri possit, cumulo aliquid*

*D. Hiero-
nymi in
S. Augusti-
nū affectus.*

*addimus, & plena complemus, vt absque no-
minis tui mentione, neque vllam quidem ho-
ram præterire patiamur. Quapropter etiam-*

num

num in fidei controuersijs ad Augustini sententiam velut ad Oraculum recurritur.

Hier. Tor-
rentius præ-
fat. in Con-
fess. Augu-
stin.

Cum enim, vt præclare quidam nouus au-
ctor, ab Apostolorum temporibus, Ecclesia
clarissimis atque doctissimis viris abunda-
rit, qui controuersijs exortis, operam stre-
nue nauarunt, ac veritatem omnibus mani-
festam reddiderunt; nemo tamen fuit hoc
vno instructior Dei naturæque donis, nemo

Bern. Ser 8
super Can-
tica.

ad rem Orthodoxam iuuandam, fidemque
modis omnibus stabiliendam, plus studij
diligentiæque contulit. Audit ergo meritò,
grandis Ecclesiæ columna, fortissimus hæ-
reticorum malleus: *Doctor magnorum Do-*

P. Ribadi-
neira in Vi-
ta.

*ctorum, à Deo doctus, homo qui de fonte diui-
nitatis bibit; ter-sanctus inter doctos, & ter-
doctus inter sanctos, Cherubim per scientiam,
& Seraphim per amoris ignem*, cuius doctri-
na non vnius Principis vel prouinciæ aucto-
ritate, sed plurimarum nationum & ingen-
tium populorum, adeoque totius Ecclesiæ

*Doctrina
D. P. Au-
gustini tam
annis retrò
1200. rece-
pta & con-
probata.*

Catholicæ suffragiis, legibus, moribusque
fundatur: quæ denique doctrina non LX.
vel LXX. dumtaxat, sed annis retrò M.CC.
terrarum orbi proposita, recepta pariter
atque comprobata, tot sæculis aduersus
hæreticorum insultus inconcussa stetit.
Quis porro in Catholicam Religionem
æquus, non præcipue diuum Augustinum

ex

ex omnibus veritatis assertoribus vnum colat, meritoque eum veneretur, propter incomparabilem in omni laudum genere excellentiam? Qui Catholicę veritatis testis omni exceptione maior, non de suā tantum sed & de communi antiquorum Patrum & Apostolicę Ecclesię stabili confessione, nos bonā fide reddit certiores, qui Ecclesię Doctor, ab odio & amore partium omnino alienus, præclare apud omnes suo merito audit Pastor & Episcopus: in quo iure miretur tota posteritas ingenij acrimoniam, doctrinę soliditatem, S. Scripturę peritiam: in differendo subtilitatem, in asserendo constantiam, in iudicando sapientiam, in viuendo sanctimoniam, in agendo fidem & industriam singularem.

CAPVT XL.

Etiam heretici D. Augustinum suspiciunt.

PROPTEREA etiam ipsimet Religionis nostrę aduersarij, qui vel exiguum vel nullum honorem Patribus deferunt, cū alioqui fallaciis impēsē dediti sint, & eosdem Patres insimulent fallacię; impulsu tamen veritatis (quę ex inuitis interdum erumpit pectoribus) adacti, vnum sæpē Augustinum excipiunt, & tamquam illibatę doctrinę magistrum observant: imò quod
est

Declama-
tione in
S. Augusti-
num.
NOTA.

Lib. 3. In-
stit. cap. 3.

NOTA.

est amplius, ipsi Apostolo Paulo parem, vel certe proximum statuunt. *In scholâ nostrâ, inquit P. Melanchthon, gratiam Augustini mentionem esse decet: cuius doctrina cum sit necessaria Ecclesiæ, merito Augustinum amare debemus, qui caelestem illum thesaurum præcipuè conseruauit.* Amplius etiam Caluinus Augustino tribuit, qui censet ab eodem omnem antiquitatis doctrinam compendiosius & fidelius traditam. *Nec opus, inquit, est laborando inuestigare quid veteres senserint, quando vnus Augustinus ad id sufficere potest. Ex illo igitur sumant lectores, si quid de sensu antiquitatis habere certi uoluerint.* Hæc Caluini aliorumque nouatorum, suo se gladio, instar Goliæ, perimentium, de S. P. Augustino censura: qui sibi & Ecclesiæ Romanæ perpetuam constantiam seruans, verioribus antiquorum Patrum encomiis ornatur.

CAPVT XLI.

*Orthodoxi Patres certatim laudibus accumul-
lant B. Augustinum.*

Epist. 25.
apud S. Au-
gustinum.

ATQUE vt ex multis paucorum adferam testimonium, *Maeste* (inquit Hieronymus) *virtute, in orbe celebraris, Catholici te cōditorem antiquæ rursum fidei venerantur & suspiciunt, qui contra flantes ven-*
tos

tos ardore fidei perstitisti. Et alibi: Certè quidquid dici potuit, & sublimi ingenio de Scripturarum sanctarum hauriri fontibus, à te disertum est.

De eodem S. Paulinus Nolanus: O verè Epist. 31. apud Augustinum. sal terra, quo præcordia nostra, ne possint sæculi vanescere errore, candiuntur. O Ecclesia lucerna, quæ latè Catholicis urbibus de septiformi lychno pastum oleo lætitiæ lumen effundens, densas licet hæreticorum caligines discutis, & lucem veritatis à confusione tenebrarum, splendore clarifici sermonis enubilas! Os enim tuum, fistulam aquæ viuæ, & venam fontis æterni meritò dixerim. Et alibi: Epist. ad Valerium. Augustinus subtilius omnibus volans, omnia reſerauit, & ideò meritò Angelus non naturâ, sed gratiâ nuncupatur.

De eodem Cælestinus Pontifex: Augustinum sanctæ recordationis virum, numquam Tom. 1. Conc. ad Episc. Gallic. sinistra suspicionis saltem rumor aspersit.

Possidius: Augustinus homo celestis, imago diuinitatis, Pater Patrum, Doctor Doctorum, abyssus sapientiæ, præco veritatis, eructor diuinorum eloquiorum, inquisitor prædictorum. Augustinus par Angelis in feruore, par Prophetis in absconditorum mysteriorum reuelatione, par Apostolis in prædicatione, par Martyribus in desiderando passionem, par Confessoribus in disciplinarem tra-

T

ditio-

ditione, & par Virginibus in continentia observatione. Et concludit: Si cuncta corporis membra verterentur in linguas, adhuc non essem sufficiens ad laudandum tantum Patrem ac Doctorem. Ac in eundem modum ij, quos subiicio, permagnificum de eodem testimonium reddidère.

Epist. ad
Amatum.

Hilarius Episcopus Arelatensis: Doctor excellentissimus Augustinus, defensor Fidei nostræ, in divinâ meditatione semper assiduus, metu mortis intrepidus, destruxit sacrilegos, atque superavit hereticos.

In Prologo
super Psal.

M. Aurelius Cassiodorus: Doctor eximius beatissimus Augustinus, debellator hereticorum, defensor fidelium, literarum omnium egregius magister, decurrit tamquam fons purissimus nullâ fece pollutus; sed in integritate fidei perseverans, nescit locum dare hereticis, &c.

Lib. 8. Regist. c. 37.

Gregorius Magnus: Si delizioso cupitis pabulo saginari, B. Augustini Opuscula legite, & ad comparationem siliginis illius, nostrum furfurem non queratis.

Lib. De
duabus naturis
in Christo.

Ioannes Pontifex Romanus: Augustini doctrinam secundum præcessorum meorum statuta, Romana sequitur & servat Ecclesia.

Lib. 6. Ety-
m. c. 8.

Isidorus Hispalensis Episcopus: Hieronymus sex millia librorum Origenis se legisse fatetur, horum tamen omnium studia Augustinus ingenio & scientiâ suâ vicit. Quare Pro-

Prosper scientiam eius comparat arenæ: vt enim hæc innumerabilis, ita & libri ab eo editi.

Serapion: *Fateor me Augustini assertiones ita probatas habere, vt seipsum ore suo hereticum detegat, qui Augustinum putauerit in aliquo reprehendendum eloquio.*

Inter recētia Opera S. Irenæi

Ildephonſus, *Audiant, inquit, B. Augustinum, cui contradicere fas non est.*

Serm. 2. de B. Virg.

Remigius Antisiodorensis: *Sicut sol in lumine excedit omnes planetas, ita Augustinus omnes Doctores exceſſit in exponendis Scripturis. Et alibi: Sicut stellæ lumen à sole recipiunt, sic omnes Doctores scientiam recipiunt ab Augustino.*

In 2. ad Corinth.

In Psal-morum expositione.

Rupertus Tuitiensis: *In Augustino Spiritus manifestè operatus est, quod se dignum fuit: ad laudem suam, ad Ecclesiæ suæ defensionem, Catholicæq; fidei perpetuam munitiorem. Iste est Augustinus, columna & firmamentum veritatis: & verè columna nubis, in quâ thronum suum posuit sapientia Dei.*

Lib. 7. De oper. Spiritus sancti, cap. 19.

Haymo: *Augustinus in elucidandis questionibus, omnes Doctores post Apostolos præcellit.*

In 2. ad Corinth. c. 12.

B. Vincentius Ferrerius: *Audeo dicere, omnes Doctores qui vixerunt post Augustinum, sustentantur super eius doctrinam, sanctam, puram, Catholicam auri purissimi, sine*

Serm. De S. August.

errore falsarum opinionum: & quilibet Doctor est contentus ad probandum dictū suum, si potest habere unam auctoritatē Augustini.

Concilium Quintum Generale: Sequimur per omnia S. Augustinum, & suscipimus omnia, quæ de rectā fide, & condemnatione hæreticorum exposuit.

Concilium Florentinum: Augustinum illustrissimum Latinorum Doctorum Quinta Synodus consecrauit.

Ecclesia: Augustinus Lux Doctorum, Firmamentum Ecclesiæ, Malleus hæreticorum, Summum vas scientiæ.

Serm. De
Translat.
S. Monicæ.

Martinus V. Quicumque de Christo, de Fide, de Religione aliquid sapient, omnibus in ore erat Augustinus, ut nihil penè ex Sacris literis possit nisi eo duce intelligi, nihil nisi eo interprete explicari. Eo iam auctore factum ut nec Philosophis sapientiam inuideamus, non Oratorum eloquentiam desideremus, non studiosorum ingenia requiramus, non denique nobis acumen Aristotelis necessarium sit, non Platonis eloquentia, non prudentia Varronis, non gravitas Socratis, non auctoritas Pythagoræ, non Empedoclis solertia, non cuiusquam illius generis hominum scientia ac virtus documento nobis esse debeat. Idem nobis Prophetarum oracula, idem Apostolorum voces refert, idem omnem omnium

Scri-

Scripturarum sensum exprimit. Vnus postremo omnium Patrum sapientumq; ingenia ac studia exhibet. Si veritatem queritis, si doctrinam, si pietatem; quis doctior, quis iustior, quis, *ut ita dicam*, sanctior Augustino? Et paulò post: Augustini tanta exstant erga omnem Catholicam Ecclesiam beneficia, ut nulli penè, ita dicam, Sanctorum maiora merita debeamus. Quidquid enim simul omnes Apostoli plantauerunt, quidquid Apollo atque alij Apostolorum sectatores rigauerunt, hic coronauit. Quamobrem quæ mulier Religionem expetens, nolit inter B. Monica dicatas censerì? Quis hominum sub alio potius debeat quàm sub Augustino capite, velle tueri Religionem? Nempe si magna est Philosophorum gloria, ubi alicuius clarissimi Principis sectatores dicuntur; quanta vobis (ad Eremitas Augustinianos exclamat) & quàm merita vestra Religionì laus est, Augustinum ducem ac parentem habuisse?

Ioannes Baptista Ægnatius: Neminem De exemp. Illust. vii. certè inuenies quem ipsi Augustino præponas, siue vim ingenij, siue acumen aut præstantiam rerum scriptarum æstimes. Siquidem tam vera est in eo pietas, talis fides, tanta eius doctrina, ut nemo sit, qui vel transuersum vnguem ab eius sententiâ discedere audeat.

T 3

Ludo-

Pamphil.
in Chron.
f. 14.

Ludouicus Viues: *Fuit viro illi (Augustino) studium vberimum, cognitio sacrarum Scripturarum exactissima, iudicium acre & extersum, ingenium ad miraculum acutum. Fuit ipse sincerioris pietatis diligentissimus propagator, moribus mansuetissimis, & ad caritatem Euangelicam efficitis, viæq; sanctitate insignis & adorandus.*

Lib. 3. De
vitâ con-
templ. &
Epist. De
grat. & li-
bero arbit.

S. Prosper: *S. Augustinus Episcopus, acer ingenio, suavis eloquio, secularis literaturæ peritus, in Ecclesiæ laboribus operosus, in quotidianis disputationibus clarus, in omni actione suâ comptus, in expositione fidei nostræ Catholicus, in quæstionibus absoluendis acutus, in reuincendis hereticis circumspèctus, & in explicandis Scripturis canonicis cautus: præcipua in hoc tempore portio Domini sacerdotum. Et lib. Περὶ ἀρετῶν, quod honoris causâ hîc, velut catastrophæ subiicio, hoc carmen cecinit:*

*Augustinus erat, quæ Christi gratia, cornu
Vberiore rigans, nostro lumen dedit eno,
Accensum vero de lumine; nam cibus illi
Et vita & requies Deus est, omnisq; vo-
luptas*

*Vnus amor Christi est, vnus Christus ho-
nor illi,*

*Et dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi
Omnia, & in sancto regnat sapientia tēplo.*

Istius

Istius ergo inter cūctos, qui de grege sancto
Insanas pepulere feras, industria maior,
Maius opus, totū præstantius imbuīt orbe:
Nam quocumque gradum conuertit calli-
dus hostis,

Quig³ per ambages anceps iter egit opertas,
Huius ab incurſu eſt præuentus, mille via-
rum

Insidiis aditū non repperientibus ullum.
Cumq³ foris rabies auidorū exclusa luporū
Frenderet, inq³ omnes mendacia verteret
artes;

Ne mentes ullarū ouium corrūpere poſſet,
Neu dubia obliquis turbaret corda que-
relis.

Istius ore viri fecit Deus, istius ore
Flumina librorum mundum fluxere per
omnem,

Quæ mites humilēſque bibunt, campisq³
animorum

Certant vitalis doctrinæ immittere riuos.

Hieronymus denique Torrentius ſuprà, &
Ioannes Piſtorius Nidanus (apud Ant. Poſ-
ſeuin. in Auguſtino) Ioanni Pappæ hæreti-
co, Accedes, inquit, ad Chriſti Eccleſiam ex-
plicatam in S. Auguſtini De vnitae Eccleſiæ
libro; qui vnus Auguſtana confeſſioni ingu-
lum incidit, & Lutheraniſmum euerit fun-
ditus.

CAPVT XLII.

Amor D. Augustini ineffabilis in Deum.

Lib. 15. De
Trin. c. 18.
Lib. 50.
Hom. 50.
QUAMVIS ergo suffragiis omnium,
 quos equidem legi, (Apostolos exci-
 pio) vnus Augustini sapientia præstiterit
 vniuersis; eius tamen caritas, *quæ Deifor-
 mes homines reddit, & sola diuidit inter fi-
 lios regni, & filios perditionis æternæ*, longè
 pluribus spatiis antecessit: ac proinde si vi-
 cit sapientiâ reliquos, consecretarium vt &
 vicerit caritate, cuius est vnus instartan-
 tum, quantum est aliorum omnium: *Sola
 enim caritas sufficit, si adsit, cetera omnia ni-
 hil prosunt, si sola caritas desit.* Quâ inflam-
 matus, Scis, ait, occultorum cognitor Deus,
*quoniam non solum terra, sed omnibus quæ
 in eâ sunt, tu mihi carior es: sed etiam ipso
 celo, & omnibus quæ in eo sunt, tu mihi ac-
 ceptabilior es.* Porro ne hoc transeam quod
 ad ineffabilem eius amorem spectat, in ce-
 teris tria hîc eum desiderasse ferunt: vide-
 re Romam triumphantem, audire D. Pau-
 lum concionantem, & Saluatorem no-
 strum amabiliter cum hominibus in terrâ
 congregientem. Est hæc tria complexus Iu-
 lius Scaliger isto Epigrammate:

*(cessu
 Ne egredere è solo, ac tetrico Pater alme re-
 Vt Iesum videas, Christus ubiq; tibi est.
 Ne*

*Ne egredere, vt Paulum auscultes magna
illa sonantem:*

In calo Paulus mox tuus hospes erit.

*Ne egredere vt Romam spectes, stomacha-
bere quando*

Roma erit in Româ nulla reperta tibi.

Itaque vt redeam ad amorem eius quo in
Deum exarsit; à non paucis refertur, & a-
pud classicos auctores legisse memini, licet
in operibus eiusdem non deprehenderim,
Augustinum quodam tempore quasi de cæ-
lo vocem Dominicam audiuisse, quæ eum
velut alterum D. Petrum, super amore ip-
sius in Deum tribus vicibus interrogauit
in hunc modum: Augustine, amas me? re-
spondit ille: Domine tu nosti quia amo te.
Agedum, inquit, ediffere quantopere me
ames. Subiecit Augustinus: Si quidem Do-
mine omnia mei corporis ossa forent lam-
pades aureæ, & sanguis omnis qui per cor-
pus est diffusus, in pretiosum balsamum
verteretur; vtraque profunderem, ac in tui
folius honorem, velut holocaustum, inte-
grè sinerem conflagrare. Excepit iterum
Christus: Anne haud faceres quidquam
amplius? Respondit Augustinus: Si venæ
meæ omnes neruique vincula forent au-
rea, inseparabiliter te cordi meo illigare in.
Tertio Christus ad eum: Insuper duobus

T 5

istis

Pelbert. &
D. Vega

ser. Do. 12.

post Petr.

P. Vald. in

Theatr.

f 86.

B Rosi-

gnol. De

discipl.

Christ.

perf. lib. 5.

cap. 20.

I. Cröbec.

lib. 1. De

studio per-

fect. c. 35.

I. Ofor.

serm. De

S. August.

Ribadin.

in Vitâ e-

ius, & alij.

istis ardentiorē abs te amorem exigo:
reddidit ille paradoxon ac sermonem pe-
nitentis inauditum: Tantā te, inquit, Rex
gloriæ dilectione prosequor, ut si (quod es-
se quamquam non potest) ego Deus forem,
& tu Augustinus esles, omnino vellem ego
fieri Augustinus, ut tu fieres Deus. Id ipsum

P. Nicasius
Baxius in
Poëmatibus.

est hoc epigrammate comprehensum:

Δήποτ' ἐρωτηθεὶς Αὐρήλιον, ὅσον ἐράζῃ
Τὸν Θεόν, ἐξαίφνης χρίσεν εἶπε λόγον·
Τόσον, ἔφη, σε Θεὸς φιλέω, ἢ εἰ Θεὸς εἶω,
Θνητὸς βελοῖ μιν ἐμδρυγ, ὥς σὺ Θεός.

Incredibilis est sanè vis amoris, quæ condi-
tionem fingens eam quam natura fieri non
patitur, unā scientiam præcedit Augustini,
& ipsum reddit insipientem. Siquidem fla-
grantissimæ caritatis huius impulsu, transit
à classe scientiæ ad intimum sacrarium a-
moris: in quo tantum promouit, ut imme-
mor euaserit eius quam in scholis didicerat
sapientiæ; imò ut sit velut in ecstasim raptus
amoris impetu, suprā quā dici vel cogitari à
nobis potest. Igitur amor in eo scientiæ præ-
ponderauit, quā velut aliis omnibus ante-
cessit, sic amore superasse videtur semet-
ipsum. Atque ideò iure optimo præfert in-
signe toti mundo cognitum, videlicet Cor
sagittis transfixum, ut eo ardentissima e-
ius in Deum caritas omnibus innotescat.

Insigne
D. P. Au-
gustini, Cor
sagittis tra-
iectum.

Fate-

Fateretur enim (vt suprà demonstratum est) Lib. 1. c. 41.

Cor suum traiectum fuisse iaculis diuinæ caritatis, quâ quidem harum rerum fluxarum adulterinum amorem in semetipso nitabatur extinguere, ceterosque mortales omnes ad amandum Deum inflammare.

Testimonium eius subdo: *Monemus ne mundum ametis, vt eum qui fecit mundum,* In Proemio Psal-
mi 121.

liberè ametis. Bonorum summa nobis Deus est, Deus est nobis summum bonum. Neque infra manendum est, neque ultra querendum: aliter est friuolum, alterum nullum. Et ali-

bi: Sit tibi domus Deus, & esto domus Dei; mane in Deo, vt maneat in te Deus: mane in Deo per caritatem inflammantem, vt is in te Tract. 2.
& 9. in E-
pist. D. Ioã.

maneat per gratiam beneficientem. His diuini amoris incitamenti subdebat stimulos aliquot, & velut ignes ex ardentissimâ fornace in nos quoque emicantes conuertebat. Talis primò vocatio ad fidem & Chri-

sti gratiam. Verba eius sunt: O anima, quot & quales in comparatione tui abiecti sunt, Lib. De di-
lig. Deo
qui 2. est
Medit. c. 7.
qui hanc quæ tibi data est gratiam, consecuti non fuerunt! Secundò, præseruatio à pecca-

tis, quæ fit tribus modis; occasionis sub- Lib. 2. Cō-
fess. c. 2.

tractione, resistendi datâ virtute, & affectio-
nis sanitate. Tertiò, vocatio ad vitam spi-
ritualem, per huius vitæ calamitates, ac in- Lib. De di-
lig. Deo
cap. 13.
ternam animi consolationem: Magna, scri-
bit,

Cap. 15.

bit, gratia fuit, quòd me Deus à se fugientem persecutus est, timenti blanditus, quod gustu interioris dulcedinis, immundis assuetum delectationibus illexit, &c. Adhuc anima reminiscere, quàm incundâ facie abrenuntianti seculo tibi Christus occultus occurrat? Quas esurienti delicias preparavit? quas miserationum suarum diuitias, & absconditos inspiravit affectus? quo te caritatis poculo delectavit? Deinde subdens diuinas pollicitationes, ait: Magna dedit, sed maiora promissit, à labore nimirum requiem, à seruitute libertatem, à timore securitatem, à merore consolationem, à morte resurrectionem, à resurrectione summum, plenum, & indeficiens gaudium. Sed quod me plus omnibus mouet

Cap. 17.

Summum
amoris in-
centiuum,
passio Sal-
uatoris.

Lib. De san-
ctâ virgi-
nit. cap. 55.

& vrget (Seruatori loquitur) ad te diligendum super omnia, ô bone Iesu, ignominiosissima & amara mors tua est, quam sustinuisti, opus nostræ redemptionis. Hoc solum totam vitam nostram, totum obsequium nostrum, amorem denique nostrum, facile sibi vendicat. Et verè cor nostrum integrè sibi postulat, vt in eo amoris clavis aureis configatur, qui pro nobis ferreis clavis confixus est in cruce. Exiguum est cor nostrum, cui si alia paria mille haberemus, omnino Deo cuncta deberemus. Ac propterea sunt quærenda nobis aliorum corda, quibus tantus in-
figa-

figatur amator : & planè quantum est hominum in hac vitâ, ad tam benefici Numinis amorè est inuitandum. *Si amatis Deum*, Enarrat. 2. scribit Augustinus, *rapite omnes ad amorem* in Psal. 33. *Dei*, qui tot tantaque in nos suæ caritatis argumenta dedit. Quot enim ignominias, dolores, cruciatus vulneraque accepit, tot apparent eius amoris indicia, totque vicissim in nobis ad eum redamandum incentiua debent existere. Hanc ob rem frequens ille dicebat : Qui non amat te Domine propter opus creationis, infernis poenis dignus est : quid dicam de eo qui non amat te ob redemptionis beneficium ? Ille, si fieri potest, infernū nouum meretur. Is amor ut magis & magis accendatur, & in flammæ erumpat, *Instante*, ait, *orare oportet*, Conc. 17. *quò tantum hoc sibi augeatur donum, ut non* in Psal. 118. *solum pro illo quis contemnat delectationes ceteras, sed etiam quaslibet perferat passiones.* Quod eum studiosè fecisse, argumento est illud frequens eius dictum : *Quis mihi* Lib. 1. Cō- *det acquiescere in te ? Quis mihi dabit ut ve-* fest. c. 5. *nias in cor meum, & inebries illud, & obliuiscar mala mea, ut vnum bonum amplectar te ?* Et alio loco : *Heu mihi, quàm excelsus es* Lib. 8. Cō- *in profundis, nusquam recedis, & vix redi-* fest. cap. 3. *mus ad te. Age Domine, & fac, excita & re-* & 4. *noua nos, accende & rape, flagra & dulcesce,*
iam

Lib. Medi-
tar. cap. 18.

*iam amemus & curramus. Denique alibi:
Da mihi te Deus meus, redde mihi te. Ena-
mo, etsi parum est, amem validius. Non pos-
sum meiiri, ut sciam quantum desit mihi
amoris ad id quod satis est, ut currat vita
mea in amplexus tuos, nec auertatur donec
abscondatur in abscondito vultus tui. Hoc
tantum scio, quod mihi male est prater te,
non solum extra me, sed in meipso. Et omnis
mihi copia, quæ Deus meus non est, egestas est.*

NOTA.

CAPVT XLIII

*Christi vulnerum stigmati cor D. Augustini
saucium fuisse creditur. Permira quæ de
eodem corde scriptis prodita sunt.*

Vincent.
Ferrer.
D. Bonau.
teste Ma-
bur. t. 20.
circa fin.
Flor. Ba-
taus lib. 5.
De instit.
Christ. c. 11.
Ioann. ab
Angel. in
Triumph.
amoris Dei
p. 1. c. 11.

QVAMVIS autem tanta fuerit amoris
huius intensio, tantumque ardentes
hec sagitte penetrauerint animum eius (nam
quantum præstat animus corpori, tantum
vulnus amoris internum externo corporis
vulneri) nihilominus asserunt nonnulli vi-
ri graues (forsitan inducti verbis hisce Au-
gustini, *Sagittaueras tu Domine caritate
tuâ, cor meum, &c.*) non tantum spiritali
vulnere seu tralaticio, verum etiam arca-
nis factorum vulnerum Iesu Christi stigma-
tis sauciatum Augustini cor fuisse; nimi-
rum ut ipsum omnimodis Dei esse demon-
straretur. Vnde Emanuel Corea parte se-
cun-

cundâ Histor. S. Ioannis Saguntini:

*Gentis Eremiticæ Pater Augustinus, amore
Divino accensus, Christum meditatus, ab illo
Fonte capit plagas, ex illo fonte sagittas.*

Testantur ad hæc veteres nonnulli, cor ipsum non esse coniunctum reliquo corpori, sed cum moreretur, vel ab Angelo, vel à quibusdam ipsius Augustini piis cultoribus, quemadmodum fieri nonnumquam solet, visceribus ceteris exceptum fuisse, interque varias procellas temporum delituisse, quousque sub annum D C C C C. L I. Sigisbertus Episcopus Lugdunensis, S. Augustini præcipue studiosus, diuinitus id ipsum accepit. Solebat is ardentibus votis à Deo expetere, ut pro amore, quo in ipsum Patrem Augustinum ferebatur, aliquâ dumtaxat sacrarum reliquiarum particulâ se donaret, priusquam ex hac vitâ decederet. Quas preces cum ex more sub horam primam in oratorio suo frequetaret, subitò ipsum obdormivisse, & Angelum non ita post venisse ferunt cum vasculo crystallino pereleganti, & inimitabilis artificij, quod aurei circuli ambiebant, & cuius pedunculus erat ex auro obryzo, ipsaque pyxis monilibus intertexta lucebat. Quam cum idem Angelus summâ reuerentiâ in sacelli eiusdem altari reclinasset, ad Episcopum conuersus,

Ecquid

Antiqui
German.
cod. manu-
scripti.
H. Roman.
Cent. 6.

Cor D. Au-
gustini di-
uinitus al-
latum Epi-
scopo Lug-
dunensi.

Ecquid dormis Sigisberte? dixit, Expergiscere. Quo rogante quisnam ad se loqueretur, Respondit ille: Sum Angelus, quondam Augustini tutelæ traditus, qui etiam cordis eius singularem habeo rationem. Sic enim Deo visum est, vt ne periret hoc, quod tantopere in ipsius amorem exarsit, & quod adeò diuini amoris fategit, quodque tam subtiliter de sanctissimâ Trinitate differuit. Quamobrem exurge, & accipe munus istud eximium, quod tibi præsertim à Deo sum iussus ferre, in tui piorumque hominum consolationem. Quo dicto Angelus disparuit. Episcopus verò pro tantâ in se beneficentiâ penitus amore incensus, respexit in altari eiusdem sacelli prædictam vrnulam pretiosissimam, in quâ Cor erat diui Augustini, tam vegetum tamque recens, ac si tum primùm fuisset de corpore eiusdem acceptum. Quo tam præcellenti munere affectus Sigisbertus, ingentes Deo gratias egit, ac populares suos idipsum latere nolens, per vniuersam diocesim promulgari iussit. Cuius rei famâ commotus populus, ex vrbibus & pagis adiacentibus, visendi studio ad Episcopum vndique confluxisse dicitur. Cum verò in gratiarum actionem, sicut est in more, caneretur hymnus *Te Deum*, essetque peruentum ad hunc versu-

versiculum, *Sanctus, Sanctus, &c.* visum est cor ipsum nouo miraculo commoueri, palpitare, atque exultare in Deum viuum, ac si recens fuisset sauciatum illâ ter amabili sagittâ sanctæ Trinitatis. Similes motus habuisse perhibent anniuersariâ die, cum eo in altari maiore deposito Sacrum fieret; quoties videlicet Sancta Trinitas voce sacerdotis exprimeretur. Quo tam stupendo miraculo percussus omnis populus in Dei laudem prorupit, & B. P. Augustinum vnanimi voce concelebrauit. Idem ferè totidem verbis confirmat B. Iordanus è Saxoniâ, asserens ex probatissimorum virorum fide in Ecclesiâ (vt loquitur) tam inclyti Doctoris, cor vasculo crySTALLINO inclusum, quoties Beatissima Trinitas coram eo nominabatur, vel liber eius de eadem conscriptus expandebatur, notabiliter exiliisse. Effert id super alia id genus mirabilia, quæ alicui Sanctorum accidere. Legitur quidem, ait, quod ossa Elisæi post mortem eius, mortuum suscitarent. Item quod in corde beati Ignatij repertum est nomen I E S V, literis aureis inscriptum; & quod ossa diuorum Nicolai & Catharinæ riuus olei scaturirent: sed his omnibus videtur admirabilius, quod cor D. Augustini post mortem habuit motus, velut intel-

V

ligen-

Liber Pa-
nis quoti-
dianus, in
Biblioth.
monasterij
S. Laurètij
in Escuria-
co.

Serm. 149.
de Sanctis.
Liber MS.
in Biblioth.
monasterij
de Turrib.
in Lusitan.

*Sūmā ad-
miratione
dignum.*

ligentis naturæ, ad pronuntiationem, vel etiam scriptionem Sanctissimæ Trinitatis semet efferendo. Idem facere solitum in Missâ, ad recitationem horum verborum, Sanctus, Sanctus, &c. refert liber inscriptus, *Panis quotidianus* Anagninæ impressus anno M. D. I X. Addunt id temporis, quo solitum erat in altari publicè videndum exhiberi, neminem hæreticorum ausum fuisse eam Ecclesiam subintrare. Imò si quis ausu temerario id ipsum attentasset, instar Ananiæ & Saphiræ confestim emori, vel saltem consternatum ad limen templi iacere. Eam proin esse causam, ob quam S. Augustinum pingunt cum hæreticis quibusdam ad pedes eius abiectis, ac velut emortuis. Assolet denique cor ipsum attingi quibusdam sphæculis seu amuletis, & illa domum velut reliquiæ inter sacra referri. Confirmat id perillustre decus familiæ nostræ, P. Augustinus de IESV à Castro, Bracharësis Archiepiscopus, qui auctoritate Gregorij XIIII. Bauaricam prouinciam visitans, inter ceteras reliquias argenteam Monachij capsulâ deprehendit, quam post in Lusitaniâ retulit, pluribus seris obfirmatam: in quâ seruabatur corculum ferreum, magnitudinis vnus acini, obductum aureo circulo, cum hac inscriptione: *Cor admo-*

H. Roman. p. I.
Chron.
cap. 35.
Manuscr.
Salmaticæ.

*Corculum
ferreum &
aureum.*

ium

*ium verò cordi S. Augustini: ferreum propter
nimiam eius constantiam, & aureum propter
inflammata eius caritatem.*

CAPVT XLIV.

*Summa D. Augustini à mundo & crea-
turis auersio.*

ITAQVE mirum haud videri debet,
(quamquam hoc ipsum ingens est mi-
raculum) fitam efficacibus indiciis hono-
ris, est Augustinum Deus à morte prosecu-
tus. Fuit enim, vt iam non semel ostensum
est, non vñitata nec cõmunis eius in Deum
caritas, quã sic in Deum ferebatur, vt crea-
turas omnes negligeret, & negligendas esse
proclamaret ei, qui Dei filius & heres esse
desiderat. Elegantissimas tanti viri senten-
tias pro rei naturâ Lector tecum expende: *Væ tibi, si amaueris condita, & deserueris*
Conditorem. Pulcra tibi sunt, sed quanto est
pulcrrior qui ista formauit? Et alibi: Anare
quid aliud (quàm Deum) petas? quid tibi
sufficit, cui Deus non sufficit? Quanta tibi
mundus post dorsum strepit, vt retrò respi-
cias? id est, vt in rebus præsentiibus, nec præs-
entiibus (non enim dicenda sunt præsentia;
numquam stantia) spem tuam ponas, & ab eo
quod promisit Christus, & nondum dedit (sed
quia fidelis est, dabit) auertas animum tuum,

Tract. 1.
in cap. 2.
Ep. S. Ioã.

Solus Deus
expetendus.
Serm. 29.
De verb.
Domini.

Mundus
immundus
repudiandus.

Tract. 2.
in c. 2. Ep.
S. Ioan.

& velis requiescere in mundo pereunte. Idcirco enim Deus felicitatibus terrenis amaritudines miscet, ut aliqua queratur felicitas, cuius dulcedo non est fallax. Et infra: Quid strepis munde immunde? quid strepis? quid auertere conaris? Tenere vis periens: quid faceres si maneres? quem non deciperes dulcis, si rebus amaris alimenta mentiris? Item: Si ista (nimirum creata) diligis, ut subiecta dilige, ut famulatia dilige, ut arrham sponsi, ut munera amici, ut beneficia domini: sictamen, ut memineris semper quod illi debeas, nec ista propter se, sed ista propter illum, nec ista cum illo, sed ista propter illum, & per ista illum, & super ista diligas illum. Non enim te prohibet Deus amare ista, sed non diligere ad beatitudinem, sed ad hoc laudare & probare, ut ames creatorem. Quemadmodum si sponsus faceret sponse sue annulum, & illa acceptum annulum plus diligeret quam sponsum qui illi fecit annulum; nonne in ipso dono sponsi, adultera anima deprehenderetur, quamvis hoc amaret, quod dedit sponsus? Ad hoc utique arrham dat sponsus, ut in arrham suam ipse ametur. Ergo dedit tibi Deus omnia ista, ama illum qui fecit ista. Plus est quod tibi vult dare, id est, seipsum qui ista fecit, &c. Tenete potius dilectionem Dei, ut quomodo Deus est aternus, sic & vos maneatis in aeternum, &c.

CA-

CAPVT XLV.

*Omnia D. Augustini dicta, facta, & scripta
Dei spirant amorem.*

QUEMADMODVM autem qui moschum,
vel alia vnguenta exotica conferunt, Climach.
in Cōpend.
Recapit.
gradu 26.
non possunt non odorē istum prodere; sic
nimirū sanctus Parens noster, cuius erat cor
imbutum penitus illo amore Dei, non po-
tuit eum non diffundere: nam familiare
colloquium eius, omnisque sermo Deum
& honorem eius spectabat. Ceterū in
corporibus elementum quod præstat, reli-
qua secum vnā trahit ad eum terminum,
quem naturaliter appetit; sic amor Dei, in
quo primas obtinet, mentem eius, lin- Amor Dei
per exter-
nas fun-
ctiones pro-
diunt.
guam, manum, reliquaque membra eò
pertrahit: hanc quidem vt diuina cogitet,
istam vt de Deo loquatur, illam vt de eo
scriptitet. Propterea libri eius vbique spi-
rant diuinum amorem, sic vt eorum serius
Lector non eruditionem tantum, sed et-
iam ardentissimam caritatem inde queat
ad se deriuare. In iisdem nihil videas frigi-
dum, nihil leue, nihil ambiciosum; omnia
verò inflammata, aculeata, seria, sana, mel-
liflua, ac religiosa. Ex illis non olim tan-
tum Concilia suis decretis, sed & hodie
frequentius pro concione, magno audito-

rum applausu, diuini verbi præcones robur
sux dictioni mutuatur; simulq; luce me-
ridianâ clariùs, in operibus S. Augustini
illibata fidei & morum candorem, velut
in speculo contemplantur. Atque illud ad

*S. Augusti-
nus instar
Elia amore
inflamma-
tus.*
Ecclef. 48.

extremum dixero, Augustinum totum in-
flammatum amore, instar alterius Elia in
Ecclesiâ surrexisse quasi ignem, & verbum
eius quasi faculam arsisse, omnes vicissim

Manual.
cap. 26.

Lib. 22. De
ciuit. Dei
cap. 22.

hoc amore flammeo succendentem, &
quidquid amoris proprii, id totum in eis
extinguere connitentem: hunc enim ho-
minis suiipsius amorem, tamquam capita-
lem hostem vbiuis insectabatur; propterea

quòd sicut totum hominis bonum est a-
mare Deum, ita totum hominis malum sit
amare seipsum & inhærere rebus præsen-
tibus. Ex hac enim radice docebat existe-
re mordaces curas, perturbationes, mæro-
res, formidines, lites, inimicitias, odia, hæ-
reses, blasphemias, denique contemptum
Dei (vt in Angelorum principe apparuit,) &
quidquid aliud est malorum, in homi-
nū genere nasci, ideoq; omni ratione pro-
pellendam hanc philautiam; & per amicum
sui metipsius odium, sincerum amorem Dei
postliminio reducendum esse: *vt sicut homo
periit amando se, inueniatur negando se.*

Serm. 47.
De diuer-
sis, in c. 17.
Matth.

CA-

CAPVT XLVI.

*Paupertas D. Augustini in cultu
externo.*

RELIQUVM vt ad ea veniamus quæ
omniū possunt oculis vsurpari. Cum
probè nosset, sordes apud vulgus contem-
ptum parere, splendorem verò non carere
vituperio; sectatus est in victu & vestitu (vt
& in aliis omnibus) auream mediocrita-
tem, non nimis nitida vel abiecta conse-
ctando; ideoque numquam, vt refert Pos-
sidius, clauem vel annulum gessit; magis
compositione morum, quàm vestium or-
natu placere contentus. Vestem autem se-
ricam, byssinam, aut vulgò pretiosam in-
duere prorsus erubuit: & si quæ similis of-
ferretur, mox vendebat, pretio dumtaxat
in commune redactò: *Non enim*, inquie-
bat, *decet hæc membra, hanc professionem:*
adeò vt Ecclesia meritò vocet illum *Ama-
torem paupertatis*. Vt enim qui procantur,
in amoris signum concoloribus amasiarum
induunt se vestibus, & in eum finem etiam
illicitis quandoque artibus vruntur, suffu-
rando cimelia parentum: ita S. Augustinus
paupertatis huius sacræ, velut carissimæ
sponsæ incensus ardenti desiderio, quoad
eius facere potuit, in omnibus rebus eius

Cap. 24.
Vitæ.Bern lib.
De modo
benè vi-
uendi, c. 9.D. Augu-
stinus ama-
tor pauper-
tatis.

indolem, vt ita dicam, ac colores expreffit, non in vestibus opere Phrygio factis, vel byffo aut purpurâ constantibus, verum iis quæ modestiam afpicientibus infinuarent. Eamdem virtutem obferuauit in ædibus, fupellectili, & Epifcopalibus ornamentis:

Martin. V.
ferm. De
translat.
S. Monica.

vti docent pedum eius Paftorale, neuti-
quam ex auro vel argento, fed his longè in-
feriore materiâ: fimiliter & mitra, quam
Valentiæ nos afferuamus, ex linteo dum-
taxat albo fuit. Quin adeò sanctæ pauper-
tatis erat ftudiofus, vt ob eam Ecclefie fuæ
vafa facra cimeliaque, in vfus pauperû dif-
traheret. Ac ne quidem poft mortem diui-
tias & paupertatem defuit auerfari, dum (vt
latius docebitur) noluit corpus fuum à re-
ge Luitprando fumptuosâ veste ornato
deferri.

Inf. c. 68.

CAPVT XLVII.

*Temperantia D. Auguftini in victu: detre-
ctationis execratio: pauperum, & maxime
iuuentutis, ftudiofa cura.*

MENSA eft vfus Epifcopus tenui ac
frugali: ea non opiparis ferculis, vel
argenteâ fupellectile renidebat, fed vafis
ligneis præter cochlearia erat inftucta; non
quidem ob inopiam, fed voluntatem pau-
pertatis ftudiofam. Vefcebatur autem, vt
len-

semper, oleribus aut leguminibus, interdum autē, hospitibus aduentantibus, pauxillum carnis adhibebat. Nihil in cibo, potu, balneis, ceterisque id genus corporis seruitiis exquirebat, præter ipsam necessitatem, voluptati nihil indulgendum ratus.

Quare de nonnullâ quam interdum admisserat delectatiunculâ semetipsum accusans,

Docuisti me, inquit, ut quemadmodum medicamenta, quæ parcissimè cum auersione sumimus, sic alimenta accedam sumpturus.

Carnem autem ieiunio & abstinentiâ domandam monebat, quantum valetudo permittit,

ideoque suis nihil extra horam prandij sumere præcipiebat. Certum id ab eo factum

esse in eum finem, cum ut corpus temperatius euaderet (est namque sobrietas mater sanitatis, uti ventris ingluuies vertiginum, catarrhorum, subitæq; mortis causa)

tum ut hac voluntaria corporis maceratione, peccata expiaret, *Excrucio, inquit, me,*

ut Deus parcat; do de me pœnas, ut ille subueniat, ut placeam oculis eius: nam & victima excrucietur, ut in aram imponatur.

Denique ut carnem menti magis subiiceret, *Si enim, inquit, equo uteris, qui te gestando posset precipitare, nonne ut securus iter ageres, cibaria ferocienti subtraheres, & fa-*

me domares, quando freno non posses? Caro

V *s* *mea*

Li. 10. Cō-
fess. cap. 31.

Alimenta
ut medica-
menta su-
menda.

In Regulâ
ad seruos
Dei.

Chryst. De
Ionâ Pro-
phetâ.

Tract. De
util. ieiun.

Abstinen-
tiæ insignis
commenda-
tio.

mea iumentum meum est : iter ago in Ierusalem , plerumque me rapit , & de viâ conatur excludere , idèd parcius ei cibum porrigo . Et ne inutiliter multum temporis prodigeret ; vel forsan propter oblatam occasionem , temperantiæ limites excedendo , rebellionis ansam corpori præberet , semper illud

Possid. c. 27

Tria ex more D. Ambrosij observabat.

tenuiter reficiebat. Tria quoque ex more D. Ambrosij inter cetera observabat, ne videlicet cuipiam uxorem posceret; ne militare volentem commendaret; & , quod proposito nostro servit, ne quantumvis obnixè rogatus, conuiuium domi seu in patriâ adiret : facile est enim in alieno prandio voluptati quidpiam dare. Mensam verò suam irradiabat non ineptis salibus , non curiosâ vel etiam noxiâ , vt fit , rerum quæ exteris in regionibus fiunt , narratione : verum tamquam is qui in lege Domini meditabatur, sacrâ lectione, pio colloquio, vel disputatione de rebus sacris condiebat, inanibus sermonibus , ac præsertim detractio- nis vitio penitus excluso. Cui ne locus vllus esset , prope mensam distichon hoc inscribi tabellæ iusserat :

Possid. c. 22

*Quisquis amat dictis absentem rodere vitam,
Hanc mensam vetitam nouerit esse sibi.*

Cùm verò conuiuæ aliquando in hoc impingerent , alienam famam sermocinando deni-

denigrantes, ita grauitè corripuit, succensens in ob iniuriam quæ absentibus inferebatur, vt diceret esse delendos illos versiculos, aut se de mediâ refectione ad cubiculum secessurum: quod ipsum Possidius se cum sodalibus non semel inaudisse testatur. Et quamquam Episcopatus Hipponensis esset insigniter opimus, & pro quorundam ratione, proferret annuè quadraginta scutorum millia; nihil tamen inde sibi in posterum reseruauit, nihil in pompam aut inanem dignitatis obseruationem, nihil in amicorum promotionem detraxit.

Nihil bonorum Ecclesie, S. Augustinus in amicos deriuauit.

Atqui longè prudentius & laudabilius, census annuos in pios vsus conuertit, eleëmofynas in pauperes erogans, virgines egentes matrimonio iungens, captiuos redimens, monasteria ædificans, templaque collapsa restituens. Ac sanè caducis hisce bonis (quæ verè sapientes pro nihilo semper reputarunt) ita se penitus nudauit, vt quadam similitudine imitaretur, quantum homini licet, eum qui nostræ salutis causâ facultatibus omnibus adeò semetipse destituit, vt in cruce abiectissimâ, quæ paupertatis esse figura possit, extremum vitæ spiritum profuderit. Quo exemplo discerent omnes, quotquot rerum, præsertim sacrarum, gubernationi admoventur, temporaria quàm

Sua in pias causas expendit.

*Exemplo
D. P. Augu-
stini iuuen-
tutis, maxi-
mè studio-
sæ, ratio ha-
benda.*

In Ps. 127.

*Scipsit di-
uus Augu-
stinus librū
De instrue-
dis & ca-
techizandis
rudibus.*

quàm minimum bona curare; haberentq;
hoc ipsum velut antidotum ad morbum
avaritiæ turpem declinandum. Igitur quid-
quid decenti cùm sui, tum suorum erat nu-
tritioni super, id totum ex Christi lege &
sacrorum Canonum, in homines egentes
ac victus impotentes, tum etiam in rudes
disciplinarum conuertebat. Siquidem vt
ante Baptisma, cùm liberalibus disciplinis,
tum in primis Oratoriâ facultate proderat
adolescentibus; sic à Baptismo nihil ei fuit
antiquius, quàm vt in eorum indole tene-
râ, tamquam molliore cerâ, virtutum om-
nium imagines imprimerentur; vtque ma-
gis rudes optimis moribus & artibus im-
buerentur, atque suis & suorum manibus,
velut à teneris compositi pusiones, in viros
optimos euaderent, vtilem denique ope-
ram Ecclesiæ Catholicæ impenderent. Sen-
tiebat enim maiorem esse curam adhiben-
dam in instructione, quàm educatione libe-
rorum. *Non enim*, scribit, *iam felicitas est
habere filios, sed bonos habere.* Plurimi nam-
que perpetuis ignibus sunt à Deo traditi,
propter incuriam parentum, ac pessimam
educationem. Huic malo procurando, li-
brum scripsit De instituendis seu catechi-
zandis rudibus, in quo cuncta quæ piam e-
ducationem attinent, tam exacte tradit,
nihil

nihil vt huic argumento deesse videatur. Ne quē verò pigeret ob animi elationem, diuturnitatem, aut fastidium, huic tam pio, tamque Reipub. Christianæ operi necessario, se dedere, affert exemplum matrisfamilias, quam ex amore ingenito delectat lallare, tertiata imperfectaque verba sui infantuli præire, cumque eo murmurillare, quin & præmansos cibos in osculum eius ingerere, ac similia minutissima quæque munia non sine animi voluptate præstare. Adhæc exemplo gallinæ hortatur, quæ languidulis plumulis teneros complectitur fœtus. Et vt maiora proferam, sequi Paulum Apostolum monet, qui pro nimio in Deum amore, factus est paruulus in medio suorum, tamquam nutricula fouens alumnos suos. Denique Christi Seruatoris imitatione nos inflammat, *qui cum in formâ Dei esset, semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Quam ob causam? nisi quia factus est infirmus, vt infirmos lucrifaceret.* Addit idem, quò demissiùs in hoc opere se quifque gesserit, eò maiorem vtilitatem inde collecturum esse. Ideoque parentum amorem induere monet, *nihil inquirentes ab eis, ad quos descendimus, præter eorum æternam salutem.* Cui quidem promouendæ, hoc tam deplorato rerum statu, haud scio, an

Cap. 10.
lib. De catechiz. rud.

Cap. 12.

Apud Eu-
seb. lib. 5.
& 6.

Ipse Cas-
siod. in In-
stit. diuin.
& Præfat.
Variar.

Scholasteri-
gunt Patre:
Iesuita &
Augusti-
niani, eru-
dienda iu-
uentuti.

an præsentius remedium esse possit, quàm bona puerorum institutio. In hac palæstrâ etiam præstantissimi quique viri, necnon Episcopi, bonam vitæ partē collocarunt: in quibus fuere Pantenus, Clemens Alexandrinus, Origenes, Erachlaus, Protogenes, Abbas Lupus, & alij cōplures. Vt omittam Aurelium Cassiodorū, iuxta doctissimum ac sanctissimū virum, Romanæ nobilitatis decus: qui factus, vt Apostolus, omnibus omnia, prima quoque rudimenta, quamquam in ætate decrepitâ, docuit; idem puerorum dirigere manus, & ad characteres recte formandos ducere non erubuit. Talis fuit D. Cassianus martyr, qui tandem ob morum & fidei integritatem, suorum discipulorum graphiis confossus, doctrinæ meritum laureâ martyrij cumulauit. Quorum vestigia sequentes hisce temporibus Clerici Societatis IESV, maximo totius orbis bono iuuentutem erudiunt. Quod idem multis antè sæculis aliæ religiosæ familiæ in hodiernum vsque diem præstitere, ac præcipuè Benedictini, & nostri Augustiniani: qui propter iniuriam temporum aliquamdiu intermissum, seu potius minus propalam exercitum hoc tam pium opus, maiore contentione animorum in compluribus locis iam resumunt; eâ re mani-

manifestè Parentem suum Augustinum imitantes, cuius, vt suprà demonstratum est, in docendis adolescentibus opera studiumque exarsit.

CAPVT XLVIII.

Alienissimus D. Augustinus ab adeundis hereditatibus, nisi piam quandoque ob causam.

QVAMVIS autem census aut arua studiosè non compararet, libens tamen oblatos agros, vel legatione datos redditus, atque id genus eleëmofynas; in pauperum subleuamen, & templorum ac monasteriorum ædificationem accipiebat; quòd sciret eas non minùs Deo gratas, quàm largitoribus vtilis: præparant enim eis æternam mansionem, vt Dominus Lucæ xvi. *Eleëmofyna sui largitoribus, æternam præparat mansionem.* & pluribus idem D. Augustinus Enarr. in Psal. lxxv. quemadmodum & D. Gregorius lib. iv. Dial. cap. xxxvi. rem eamdem pulcrâ confirmat visione cuiusdam militis, qui diuinitus fuerat eductus in virentia, odoriferisq; herbarum floribus luxuriantia præta, quò in loco candidatorum hominum conuentus esse videbantur. Inibi ædificabatur domus quædam elegantissimi operis, quæ diuersis contignationibus videbatur constare, erantque substructi parietes & tecta laterculis aureis, quos in ædificationem

tionem domus, senes pariter & iuvenes, puellæ ac pueri subministrabant. *Quâ ex re, ait, colligitur, quia si quibus hæc pietas facta est, ipsi illic operatores esse videantur.* Igitur, ut initio dictum est, non tam in priuatum aliquod compendium, quàm in ipsorum bonum, qui erogabant, eleëmoly-
*Eleëmoly-
na collatori
prodest.* nas admittebat.

Ceterum tantum abfuit ut eam ob causam in suspicionem alicuius auaritiæ deueniret, ut potius contra eum fuerit exclamatum, quod defunctorum hereditates non adiret; adderentque ex eo proficisci, quod segniores essent fideles, ut Ecclesiam heredem instituerent. Quam ob causam fuit ei necesse, pro concione defensionem sui comparare sermonibus aliquot: quibus quàm esset remotus à philargyriâ, satis superque deducitur.

CAPVT XLIX.

Exemplo D. Augustinus doctrinâ, monstrat, omni ratione pauperibus opitulandum.

ADEO verò in pauperes erat beneficus, ut cum pecunia non suppeteret, calices, ut supra perstrinxi, & Ecclesiæ vasa, exemplo diui Ambrosij conflare iuberet, pretiumque eorum in vsus distraheret egenorum. Cui rei Possidius est testimo-
Cap. 47.
Possid. c. 24 nio,

nio, qui foedissimam carpens consuetudinem ditandi amicos, eam sanè quàm longè ab eo remouet. *Non enim*, aiebat, *Episcopi est seruare aurum, & renocare à se mendicantis manum.* Et aliàs: *Excusationem in die iudicij non habebitis, nisi vos in bonis operibus exercueritis, & eorum quæ audistis, tamquam pluuie fructum congruum dederitis. Si potes dare, da; si non potes, affabilem te præsta.* Coronat Deus intus voluntatem, ubi non inuenit facultatem. Hinc par illa D. Ambrosij sententia, quâ dicit, *Aurum Ecclesia* Serm. 50. De diuers. *habet, non ut seruet, sed ut eroget.* Corollarij loco accipe raræ continentiae in Augustino specimen. Erat Leporius quidam generis nobilitate conspicuus, ac re amplâ præditus: hunc in monasterio vnâ cum pauperibus Augustinianis Deo seruire cupientem non prius admisit, quàm amore Christi bona omnia in xenodochij, monasterij, vel basilicæ structuram erogasset. Afflictos autem, pupillos, & viduas, iuxta Apostoli Iacobi monitionem visitabat, ægrotantes libens consolabatur, eisquæ manus imponens, pro eorum salute rogabat, omni ratione opitulari miseris contendens. Compluribus verò mortalibus persuasit, ut in cælum facultates suas utili sorte seu cambio præmitterent, quod alioquin hîc

X

opor-

Serm. 49.

c. 5. De diuersis.

Serm. 1. in

Psal. 103.

Serm. 50.

De diuers.

Leporius ad

Religionem

non admit-

titur, nisi

facultati-

bus in pios

usus distri-

butis.

Enarrat. in

Psal. 146.

& serm. 48.

oporteat eas necessariò relinquere, quibus in cælo meliùs, ac non exiguo tempore, sed æternùm frui licet. Ob eandem causam ridet eorum hominum vanitatem, qui bona sua legant amicis, à quibus citò traduntur obliuioni, tamquam mortui à corde, nihil ex suis bonis ampliùs referentes. Refert autem, quòd cùm Romæ esset, ab amicis fuerit deductus ad intuendum antiquitates Romanorum; seque vidisse mortui corpus detectum (Cæsaris aiebant esse) putredine ac sanie diffuente, ventre exeso, repentibus cateruatim per eum vermibus, è quibus duo in oculorum foueis pascebantur. Erat eiusdem calua glabra atque depilis, dentes absumptis labiis turpiter eminebant, eratque visentibus cadauer ipsum horrore. Quod intuens Augustinus, ad matrem exclamasse fertur, Vbinam est Cæsaris præclarum corpus? vbi magnitudo diuitiarum? vbi apparatus deliciarum? vbi acies militum? vbi thalamus pictus? vbi thronus regalis? vbi facies decora, & emicantia hinc speciosa lumina? Transierunt omnia. Dormierunt enim somnum suum, & nihil inuenerunt viri diuitiarum in manibus suis. Vis tu inuenire aliquid in manibus tuis postea? in manibus nunc pone Christi, in manibus pauperum. Respice manus inanes, si vis (iudicio sisten-

NOTA.

Bona mundi à morte nihil.

Horridum mortui spectaculum.

Serm. 48.

Enarr. in
Psal. 75.

sistendus) *habere manus plenas*. Cum autem inaudisset absens, suos Hipponenses ob ingruentium malorum metum in eleëmofynarum datione refriguissse, redarguit eos his verbis : *Non solum non debetis minùs, Epist. 38. sed etiam ampliùs facere opera misericordie, quàm soletis. Sicut enim ad loca munitiora Elegans festinantiùs migrant, qui ruinam domus vi- comparatio. dent contritis parietibus imminere; sic corda Christiana tanto magis debent bona, quæ in terrâ recondere disponebant, in thesaurum celestem impigrâ celeritate transferre, gaudentes quòd immortalì Domino, ad quem venturi, bona propria commendarint.*

CAPVT L.

Templa construit, ac Diuorum Reliquiis exornat, quæ frequentibus coruscant miraculis.

Non paucos mortales huiuscemodi monitionibus permouit, vt liberalitatem in pauperes ampliùs exercerent, Christumque heredem suum instituerent, vt-
Hereditates in pias causas monitu D. Augustini erogata.
 que in monasteriorum ac templorum structuram erogare de partis sibi rebus haud dubitarent. Has ille ecclesias non tam annuis censibus, quàm Sanctorum Reliquiis augebat, diui in primis Stephani, plurima ibidem miracula perpetrantis; de quo ipse:

X 2

Non-

Lib. 22. De
Ciu. Dei,
cap. 8.

Nondum est biennium, ex quo apud Hippo-
nem Regium ista memoria, (templum intel-
ligit in honorem S. Stephani à se condi-
tum) esse cæpit, & multis (quod nobis certif-
simum) non datis libellis qui miracula facta
complectebantur, de iis quæ mirabiliter fa-
cta sunt, illi ipsi qui dati sunt, ad septuagesi-
num ferè numerum peruenerant, quando il-
la scripsi. Tanta miracula fecit; mortuus vi-
uos facit mortuos, quia nec mortuus; &c.

Ser. 51. De
diuersis.

Frequentia
per D. Ste-
phanum
miracula.

Mulier erat oculorum lumine destituta,
quæ simul ac illis admouit flores, qui eidem
Protomartyri fuerant oblati, visum, om-
nibus qui aderant stupentibus, recepit.
Ad hæc Martialis, inter optimates vnus,
eiusdem Diui suffragiis à præfracti animi
duritie liberatus, Christi Religionem ac
Baptisma expetuit. Virgo item sacra Caspa-
liana, cum esset vitâ defuncta, statim B. Ste-
phani tunicâ fuit operta, & reuixit. Com-
plura huiuscemodi de Sancto Sanctus re-
fert, quæ hîc recensere perlongum foret,
& præter institutum.

CAPVT LI.

Res aduersas amat, & ferre docet
Augustinus.

ADVERSORVM patientissimus, calami-
tates, non vt vulgò æstimantur, ti-
muit

multum tamquam mala ; sed ut magnarum Calamita-
 virtutum semina , fortiter pertulit : quin- tes Dei be-
 imò perfectionis eò fuit prouectus , ut eas neficia, non
 virtutis causâ desideraret, ac beneficij lo- vulnera.
 co duceret. Beneficia, inquit, hac sunt Lib. 50.
 diuina, non verbera ; nec ut noceant diuini- hom. 46.
 tus irrogantur, quæ ad hoc veniunt, ut ho-
 minibus paternâ clementiâ consulatur. Ego,
 inquit, quos amo, arguo & castigo. Et ite-
 rum : Fili, ne neglexeris disciplinam Dei, ne-
 que defeceris cum ab eo argueris ; quem enim
 diligit Deus, corrigit ; flagellat autem om-
 nem filium quem recipit. Timeat, quem Deus NOTA.
 corrigere non vult in sæculo, quia eum sup-
 plicio destinavit post sæculum. Vnde ad con-
 uitia iniuriasque non excanduit, sed Chri-
 stianâ fortitudine, vim iræ temperans, ex
 iis etiam vtilitatem hausit. Quemadmo- Similitudo
 dum enim animalia nonnulla tam valen-
 tem habent stomachum, ut vel res vene-
 natas, ac etiam lapillos concoquant, sic
 Augustinus tanto diuini amoris igne fuit
 incensus, ut auditu durissima conuitia, &
 venenatos maleuolorum sermones ex fa-
 cili digereret : quinimò ut iis ipsis, tam-
 quam adipe & pinguedine, repleretur ani-
 ma eius. Tot, scribit, viri, tot mulieres, cle-
 rici, pueri, tantæ & delicatæ puellæ, flam- Sermon. 6. r.
 mas, ignes, & bestias æquanimiter pertule- De Temp.
 runt ;

Lib. De
sanctâ Vir-
gin. c. 33.

runt; & nos hominum conuitia dicimus to-
lerare non posse. Vnde nescio quâ fronte, vel
quâ conscientia cum omnibus Sanctis partem
in aternâ beatitudine habere desideramus,
quorum exempla sequi in rebus minimis non
acquiescimus. Et sanè, si caput nostrum est
humile, superbum esse membrum non de-
bet: neque rursus, si caput opprobriis satu-
ratum fuit, æquum est vt membra nutrian-
tur alio cibo, vel indumento contegantur
alio, quàm iniuriis quibus opertum caput
ipsum intuentur. In quam sententiam Am-
brosius: *Mens quæ Christo Iesu feliciter
nupsit, quæq; ei in Crucis thalamo libens con-
iuncta est; nihil tam gloriosum existimat,
quàm vt Crucifixi sui iniurias secum ferat.*

CAPVT LII.

*Iniuriarum summa tolerantia atque
animi mansuetudo.*

Plus dili-
gendi ini-
mici quàm
amici.
Serm. 59.
De Temp.

ERANT proinde hæ iniuriæ S. P. Augu-
stino non minus quàm deliciæ dulces;
atque adeò, inimicos amicis præferendos
docebat; latere enim sub sentibus locuple-
tem thesaurum: ex amico utilitatem ple-
rumque referre corpus: ex inimico, si dili-
gatur, animam maximum consequi com-
pendium: *Plus, infert, diligendi sunt inimi-
ci, quàm amici. Qui enim inimici sunt, cor-
pori*

pori aduersantur, & animæ præparant æterna præmia. Quia qui carnalia nostra & terrena rapiunt, celestia nobis & spiritualia congregant. Nonne magis diligendus est quàm odiendus, qui nobis dat æternas opes? Amici verò carnis nostræ, nobis suauia suadere contendunt, quæ animæ nostræ præparant æternam mortem. Itaque contra violentas iræ atque vindictæ motiones, animosè contendens, æquo animo & sereno iniurias ab aduersariis illatas ferebat. Et quamuis interdum iniustissimas quasdam calumnias à se remouere conaretur, non tam suimetipsum causâ, quàm aliorum qui offensionem inde forsan perciperent; tamen cum se frustra niti videbat, famæ mendacia ridens, *Loquere, & senti*, inquebat, *de Augustino quidquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset.* Rationem autem diligendi inimicum explicans, ait: *Sic diligendus est inimicus, non in quantum inimicus, sed in quantum homo est, ut ei hoc velis prouenire, quod tibi, id est, ut ad regnum correctus reuocatusque perueniat.*

Fuit proinde illustre Christianæ mansuetudinis exemplum: quâ virtute obtinuit ab aduersariis, ut non nisi candido affectu pertractare negotium fidei, ac non tam disputationis victoriam, quàm veritatis ad salu-

Lib. contra
Secundinū
Manichæū
cap. r.
Serm. 59.
De Temp.

D. Augu-
stinus Chri-
stianæ man-
suetudinis
exemplum.

Lib. 2. De
Genef. cō-
tra Mani-
chaos c. 2.

Cap. xxv.

Epist. 2.
& 3. in Ap-
pend.

Pro malis
agentibus
orat.
NOTA.

tem necessaria lucem, & non sui ipsius pro-
prium, sed contranitentium solummodò
bonum persequi videretur, Quare in hunc
modum protestari solitus erat: *Ego, quod
bonâ fide coram Deo dixerim, sine ullo stu-
dio contentionis, sine aliquâ contentione ve-
ritatis, & sine aliquo præiudicio diligentio-
ris tractationis, quæ mihi videntur expono.*
Vnde licet alij furoris œstro percelleren-
tur, nihil ille de suâ ingentâ mansuetudi-
ne, & Angelicâ lenitate remisit, ab iniuriis
regerendis omnino sibi temperans: quâ
quidem suavi agendi ratione feroces mul-
torum animos salubriter mitigavit, atque
ad veritatis semitam ineundum persua-
sit. Etenim à sanguinariis illis ac gravio-
ribus suppliciis, mirum quantum sem-
per abhorruit. Ac reus quidem ille de quo
suprà, cùm templi sanctimoniam sacri-
legè contemerasset, quantocyûs literis ad
Bonifacium datis, ne supplicio extremo
afficeretur, contendit. *Quos, ait, diligo, ar-
guo & castigo; non occido, nec carcere pleno
squalore retrudi desidero.* Cumque Dona-
tistæ tum aliis tum ipsi Augustino necem
aliquoties essent moliti; tantum abest ut
tot errorum facinoribus commotus, ab ro-
gando destiterit pro eis, qui vincti in carce-
re detinebantur; ut etiam cumulationi le-
nitu-

nitudinis mensurâ gratiam pro malefactis
rependeret: nam & pro iisdem ad Procon-
sulem Donatum literas dedit, quibus ne Epist. 127.
pœnâ gladij in eos aninuaderet, ipsum
oravit. Et laudans Macedonij in promul-
gandis Imperatoris Honorij edictis man-
suetudinem, ait: *Apparet in terreni Iudicis* Epist. 52.
*singulo, te non parvâ ex parte celestem Rem-
pub. cogitare.* Nitebatur hac comitate &
benignitatis studio eos emollire, quos no-
uerat legû seueritate ampliùs obdurescere.

CAPVT LIII.

*D. Augustinus omnem cum mulieribus fa-
miliaritatem deuitat.*

CASTIMONIÆ verò planè deditus, om-
nes libidinis illecebras, earumque mi-
nutissimas occasiones deuitare suadebat:
nihil in eis verarum deliciarum vel gaudio-
rum inueniri: qualescumque autem sint, Lib. De ca-
tech. rudib.
cap. 17.
& quantumlibet delectent, auferre omnia
ista vnâ febriculam; remanere verò inanem
& sauciam conscientiam, Dominum sensuram
iudicem quem noluit habere custodem, & in-
uenturam asperum Dominum, quem dulcem
patrem querere & amare contempsit. In
quam sententiam adiungo, quæ præclare
cecinit Baptista Mantuanus:

—— *Non insidiosa voluptas*

I. Baptista
Mantuan.

X 5

Deci-

*Elegans
voluptatis
descriptio.*

*Decipiat quemquam; blandâ sub imagine
semper*

*Ingreditur, nardi succos, unguenta, saporos
Mellifluos præfert, vultuque applaudit
amico;*

*Sed nihil est sine fraude, latent sub melle
venena:*

*Quæ postquam imprudens biberis, fugit
illa repente*

*Læta dolis, manet infixum sub pectore
vulnus.*

*D. Augu-
stini & co-
ralli simili-
tudo.*

Vnde sibi tanto diligentius ab huius reni-
dentis Scyllæ insidiis cauit, quanto incau-
tius in eam impegerat. Quare non imme-
rito eum quidam assimilant corallo, quod
in mari nascitur, & quoad inibi hæret, per-
molle est, sed ruboris rigorisq; quem post-
ea assequitur, expers: verum aquis extra-
ctum, cum id minimus ventus perflauerit,
durefcit instar petrae, induitque colorem
istum gratissimum, quo vnico pretiosum
censetur. Eam ob causam, ingeniosus ali-
quis quem aura diuinæ gratiæ, de inquietis
vndis huius sæculi, ad se pellexerat, in em-
blemate quod sibi fecerat, ramusculum ex-
pressit corallinum hac inscriptione:

— *Puras dum attigit auras.*

Idipsum diuo Patri nostro Augustino scire
conueniat, qui cum in adolescentiæ freto,
inter-

interque Manichæorum errores, ceu inter
 vndas fluctuaret, tam erat mollis & cedens,
 vt voluptatibus corporis hinc inde rapere-
 tur: verum vbi ope diuinâ fuit hisce libidi-
 num fluctibus exemptus, nec non cælestis
 gratiæ spiramine permullus, instar lapidis
 induruit, sic vt nullis libidinum insultibus
 deinceps cederet. Atque adeo sicut antea
 consueuerat occasiones quærere turpissi-
 marum voluptatum; sic eas ab hac suâ con-
 uersione tantopere cœpit declinare, vt fe-
 minarum intra domum suam nullam conuer-
 sari fuerit passus, ne quidem germanam soro-
 rem, quæ vidua Deo seruiens multo tempore
 usq; in diem obitus sui (in primo Virginum
 sacrarum monasterio, quod Africa ab Au-
 gustino exstructum vidit) præposita ancilla-
 rum Dei vixit: sed nec patrui sui filias, quæ
 pariter Deo seruiebant; quas tamen personas
 Concilia in exceptis posuerunt. Numquam
 quoque ad feminas, rogatus, sine testibus
 clericis intrabat, vel solus cum solis vni-
 quam est locutus, etsi secretorum aliquid
 interesset: asserens numquam feminas, cum
 seruis Dei etiam castissimis, quamquã præ-
 textu amoris spiritualis, multum conuersa-
 ri debere: Nam amor, aiebat, spiritualis ge-
 nerat affectuosum, affectuosus obsequiosum,
 obsequiosus familiarem, familiaris sæpè ge-
 nerat

Possid. c. 26

Etiam so-
roris con-
sortium de-
uitat.Numquam
solus cū so-
lâ locutus.

Gal. 3.

nerat carnalem, & ita fit illud, quod à sancto Paulo tam validè reprehenditur, ut cum spiritu quis cæperit, carne consummet. Euitabat igitur omnē feminarum congressum quantum poterat; existimans haud esse tutum, intra vrbis portas hostem admittere: sed & omnem occasionem lædendi proximum, & castitatis minimas labeculas quàm longissimè Ecclesiasticum fugere debere.

CAPVT LIV.

In adibus omnem luxum, & nouam fabricam auersatur Augustinus.

*Egregias in
terrâ ades
auersatur,
ad caelestes
aspirans.*

ADES quidem, secundum Apostolicam viuendi rationem, minimè superbas incoluit, luxum in eis omnemque nouitatem auersatus: credo ne vilibus huiusmodi remoris, altiorum studio rerum animus abstraheretur, qui totus ad æternæ beatitudinis habitaculum adspirabat. Eiusdem ædes, ut Episcopum decet, officiorum ac hospitalitatis ergo cuius homini patebant. In eis habebant sibi pauperes largitorem, tutorem pupilli, viduæ protectorem, ægroti ac mœrentes remedium; in quos omnes singularis eius beneuolentia liberalitasque enituit. In summâ, totis viribus eò nitebatur, ut cum diuo Paulo ab errore pariter
reli-

resiliens, vas fieret electionis, ornatum omni lapide pretioso, quod inter cælestis Regis cimelia demum locaretur.

CAPVT LV.

*Grauitas D. Augustini religiosa, morumq;
decentia.*

Ex hoc virtutum omnium concentu, re-
lucbat in eius vultu totoque corporis
habitu, perinsignis quidam decor ac mo-
rum grauitas cum amore coniuncta, ea-
demque mortalibus omnibus ad imitan-
dum maximè idonea. Quemadmodum
enim ex bono hominis temperamento, &
aptâ colorum proportionem, mox aperit se
in humanâ facie quædam venustas, quæ
maximè nata est hominum intuentium ad
se pellicere voluntates; sic ex concinnâ fa-
cultatum animi temperie, prodit in omni
vfu atque congressu suavis quædam mo-
destia, quæ sui spectatores plurimum ad se
æmulandum inuitare solet. Hęc eadem est,
quam D. Apostolus Paulus nobis egregie
commendat, quamque vel maxime cun-
ctis hominibus vult innotescere. Hanc ip-
sam decentis modestiæ virtutem in omni
vitâ sic expressit D. Augustinus, vt non ho-
minem, sed Angelum, veræque perfectio-
nis absolutum exemplar videre putares: quâ
demum

*Exterior
hominis
modestia,
interioris
animi in-
dex.*

Coloss. 3.

Cap. 18.
& 19. suæ
Regulæ.

*Pulcra si-
militudo.*

demum virtute, quantopere ciuium suorum in se prouocarit affectum, facile cuius existimare licet. Eamdẽm vt sui æmularentur in legibus monasticis per hæc verba mandat: *Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus. Quando proceditis, simul ambulate, cùm veneritis quò itis, simul state. In incessu, statu, & in omnibus motibus vestris nihil fiat quod cuiusquam offendat aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatẽ.* Ac huiusce quidem præcepti ratio manifesta est: nam ex compositione hominis externâ, mentis plerumque affectionem coniciamus: non aliter quàm ex horarum indice, ac æris campani sono, bonam totius horologij concinnationem intelligimus.

CAPVT LVI.

Episcopatus grauißimum onus in Eradium reclinat, vt scripta recognoscat, seque ad exitum paret.

Ser. 49. De
diuersis.
Aetate Chri-
sti an. 426.

CVM autem negotiorum ingenti & assiduâ mole, tum etiam multo studio, & perasperis in domando corpore exercitiis, ætate iam inclinatâ sibi deesset; animarum zelo incensus (quod vtinam ij faciant quorum in hoc par est ratio) adlegit Eradium Presbyterum in Episcopali functione tibi

sibi adiutorem ac socium, eundemque applausu Cleri populi que successorem: *Obsecro*, ait, *vos & obstringo per Christum, ut huic Presbytero Eradio, quem hodie in nomine Christi designo successorem mihi, patiamini me refundere onera occupationum mearum.* Cumque à populo fuisset acclamatum, suorum beneuolentiæ pro tali beneficio gratias egit, paratus interim, sicubi foret opus, Adiutori consilium auxiliumque præstare. Firmiter enim hoc animo destinarat, sibi deinceps intentius viuere, quemadmodum studiosè reliquis vixerat, atque etiam libros à se conscriptos quasi sub incudem reuocare, & accuratius recognoscere volebat: quâ de re eleganter, *Nemo*, ait, *inuideat otio meo, quod magnum habet negotium.* Ceterum hoc exemplo seu facultate legendi successorem, benè sunt vti complures Episcopi, religiosissimos quosque ad Episcopale munus eligentes. Verum cum post affectu parum sano, non pro meritis, eligerentur propinquitate iuncti successores, ab Ecclesiâ per sacros Canones hic abusus est sublatus. Itaque vir sanctus, tam desideratum otium nactus, totum se dedit studio pietatis, velut ad mortem diligentius se præparans: atque inter hæc scripsit librum De hæresibus ad Quodvultdeum.

Extre-

Epist. 110.

D. Augustinus senior iam, sibi viuere adgitur.

Epist. 7.

*Editos à se
libros re-
censet.*

Possi. c. 28.

Prosper
Epist. ad
Augustinū.*Scribit li-
bros De præ-
dest. sanct.
& De bono
persecu.*

Extremam quoque manum libris De Tri-
nitate & Ciuitate Dei simul adhibuit; &
quod diu fuerat præmeditatus, à se dictatos
& editos recensuit libros, & quidquid in eis
dignum censurâ visum est, aut minùs rectè
dictum, id totum emendauit. Quamobrem
duo conscripsit volumina, quorum est ti-
tulus, Libri Retractationum. Præreptos et-
iam sibi quosdam libros ante diligentio-
rem emendationem à nonnullis fratribus
querebatur, licet eos postmodum emenda-
rit. Huic ôperi dum insistit, abripitur factio-
ne quorundam, qui in Galliâ Pelagio stu-
dentes, Catholico ibi nomine latebant, ea
quæ S. Augustinus scripserat, De vocatione
& pœnitentiâ electorum, de quæ gratiâ præ-
ueniente, quam à voluntate hominum præ-
ueniri iactitabant, & aliàs his cognata, sug-
gillantes. Ad quæ enucleanda & aduerla-
riorum obiectiones confutandas auocatus,
in altum pelagus ingenij vela pandit, inspi-
rante quæ diuino Spiritu, duos excellentissi-
mos ad eosdem conscripsit libros, alterum
De prædestinatione sanctorum, alterum
verò De bono perseuerantiæ. Ad cuius co-
ronidem hanc obtestationem adiūgit: *Qui
legunt hæc, si intelligunt, agant gratias Deo.
Qui autem non intelligunt, orent ut eorum
ille sit Doctor interior, à cuius facie est scien-
tia*

tia & intellectus. Qui verò errare me existimant, etiam atque etiam quæ sunt dicta considerent, ne fortassis ipsi errent. Ego autem cum per eos qui meos labores legunt, non solum doctior, verum etiam emendatior fio, propitium mihi Deum agnosco, & hoc per Ecclesie Doctores magis exspecto, si & in ipsorum manus veniunt, dignenturq; nosse quæ scribo. Dignum planè S. Augustini modestiâ, animiq; eius admirabili cum submissione verrecundiâ dictum: vt planè vel ex his constet afflatum ipsum diuino Spiritu scripsisse, qui non quiescit nisi super humilem, Isaia 46. quietum, & trementem Dei verbum. Quis huiusmodi aliquid reperiat in hæretico?

CAPVT LVII.

Monet Bonifacium D. Augustinus, vt Barbaros ab incursione in Africam prohibeat, sed frustra: quare tota regio à Vandalis inuasa fuit.

INTELLEXERAT Africæ Comitem Bonifacium ob Imperatoris offensam ad Vandalos in Hispaniam profugisse, eosque magno Ecclesie & Imperij detrimento in Africam armare: itaque literis ab incepto eum reuocare nisus est, vt æternam animæ salutem, imperio temporaneo, ceterisq; mundi

Paulus
Diac. hist.
Miscel. l. 14

NOTA.

Y

crea-

NOTATE
omnes po-
litici.

Victor De
persec.
Vandal.
lib. I.

Acerbissi-
ma Africa
clades.

creaturis præponeret, seriò monens. Reuo-
cavit illi in mentem hac de causâ propo-
situm continentia, fugam sæculi, vitamque
monasticam, commemorans illi, & multi-
plices excusationes eius refutans, cladesque
ingerens. Est autem hoc ad eundem di-
lemma: *Aut bona recepisti ab Imperio Roma-
no, & noli reddere mala pro bonis; aut mala
recepisti, & noli reddere mala pro malis.* Ve-
rùm is à pristina pietate morumque probi-
tate, in quâ se hactenus S. Augustini in-
structione continuerat, desciscens, nihilque
omnino monitiones hasce moratus, animo
irâ percito, quod cœperat, est persecutus.
Quæ sanè res toti Africanæ Ecclesiæ exi-
tium attulit: nam ex Hispaniâ Vandali
octoginta millia numero, vastationibus,
direptionibus, incendiis, cædibus omnia
loca compleuere: & duce Bonifacio Afri-
cam ingressi, sacra pariter & profana sunt
depopulati: postremò, quod est omnium
acerbissimum, in Catholicæ fidei locum,
Arianam hæresim inuexere: quâ aliquam-
diu retentam (de nostris Calvinianis omi-
nari simile possumus) incolæ demum in
Mahumetismum commutarunt, pulsus in
exiliū auitæ Religionis Episcopis, Clericis,
& Monachis. Quorum omnium Dux bea-
tus noster Fulgentius Eremita Augustinia-
nus,

nus, & velut alter Augustinus rediuiuus,
flentibus laicis omnibus, ad locum beati certa-
minis in Sardiniam præiuit: paratus fidem
Catholicam mentē liberā, voce forti, nec non
sanguinis profusione coram Regibus & Prin-
cipibus profiteri. Cuius morte, tamquam
 fulgentis sideris ad occasum lapsi, vniuersa
 Africæ prouincia, tetrā paulatim noctis ca-
 ligrine fuit obducta. Cur autem tradita sit
 vnā simul duplici clade vastanda prouin-
 cia, quantum fas est homini, ex caussis oc-
 culta Dei perscrutari iudicia, vitiorum in-
 gens multitudo, & nefandę voluptatis præ-
 fertim; atque etiam Donatistarum, Ma-
 nichæorum, Arianorumque perfidia, cum
 Paganicę impietatis reliquiis; videntur ef-
 fecisse, vt bene Saluianus Episcopus Mas-
 filiensis, & ipsemet Augustinus satis indi-
 cat; suos reprehendens, quod tantis cladi-
 bus oppressi, tamen ad meliorem frugem
 redire tergiuersarentur.

Gesta san-
 cti Fulgētij
 apud L. Su-
 num 1. die
 Ianuarij.

Lib. 7. De
 vero iudi-
 cio.

Serm. De
 Tēp. Barb.
 & lib. 1. De
 peccat. me-
 rit. & re-
 missione,
 cap. 22.

CAPVT LVIII.

*S. Augustini cura pro iis qui Hipponem confu-
 gerant. Liber scriptus ab eo De fugā Pasto-
 rum tempore persecutionis.*

INTERIM Romæ qui erant Bonifacij
 amici, dum facinoris eius grauitatem
 considerant, simul Aëtij Ducis militum in-
 fidias

Procop.
 De bello
 Vand. lib. 1.

fidias detegunt, atque Placidia renuntiant. Quæ postquam intellexit Bonifacium alienâ culpâ errasse, veniam ab Imperatore offert, si modò à furore desistat. Ille mox facti pœnitundine ductus, ac initam cum Vandalis societatem detestans, illos magnâ vi pecuniæ frustrâ tentatos, vt loco decederent, bello aggreditur: at victus, Hipponem Regium, ciuitatem Numidia maritimam ac inuictissimam se recipit: quod & fecit Afrorum haud exiguus numerus, qui bonis exuti, ad munitiora loca confugiebant; quos suis Hipponensibus commendans sanctus Augustinus pro concione, *Abundant, inquit, peregrini, captiui, & spoliati. Facite vobis amicos de mammonâ iniquitatis.*

Serm. De
Tēp. Barb

An perse-
cutionis
tempore
Pastoribus
fugere li-
citum?

Epist. 180.
ad Hono-
ratum.

Hac tempestate quidam quoque Episcopi & Pastores animarum ob persecutionis acerbiteriam fugere coacti, D. Augustinum consulunt, num eis fugere; & quemadmodum liceat? an potius vnâ cum ceteris, Vandalorum catenas & crudeles aduersariorum impetus exspectare oporteat? Quibus id fusè respondet, quod postmodum vniuersa hac de re Theologorum schola tenuit, videlicet, *Nec eos esse prohibendos qui ad loca (si possunt) munita migrare desiderant, & ministerij vincula, quibus Pastores Christi caritas alligauit ne deserant Ecclesias,*

clesias, non esse rumpenda. Quis enim credat Dominum velle, vt necessario ministerio, sine quo viuere nequeunt, deserantur greges, quos suo sanguine comparauit?

CAPVT LIX.

S. Augustinus in Africa depopulatione spiritualia damna magis quam temporalia expendit.

HANC ferocissimam hostium grassatio- Possi. c. 28.
Vitæ.
nem altiùs ceteris hominibus expen-
dèti, & in his animarum præcipuè pericula
vel mortes præuidenti, solito ampliùs fue-
runt lacrymæ eius panes die ac nocte, &
dolor hic nimis eius animi medullis infi-
xus, velut tinea sanctum virum exedebat;
amarissimamque præ reliquo vitæ tempo-
re senectutem eius efficiebat. Videbat enim
ciuitates excidio perditas, ruriq̃ue habitan- Miserrima
Ecclesia
Africana
facies.
tes alios crudeliter extinctos, alios profligatos,
Ecclesias Sacerdotibus destitutas, virginesq̃;
sacras miserabiliter quaquauer-
sum dispersas. Et in his alios defecisse tor-
mentis, alios gladio transuerberatos esse,
alios in captiuitate detineri; non paucos
etiam perditâ tum animi tum corporis in-
tegritate, fœdum in modum hostibus de-
seruire. Cernebat etiam Hymnos & lau-
des diuinas in Ecclesiis haud ampliùs fre-
quen-

quentari, templa Deo Diuisq; sacra quamplurimis in locis igne conflagrasse, sed & sollemnia quæ Deo sunt debita suis in locis defecisse, Sacrificia & Sacramenta vel non quæri, vel quærenti qui impertiat, haud facile inueniri. Ad hæc in montes, siluas, cauernas petrarum, & speluncas confugientes, alios fuisse expugnatos, alios necessario comæatu fuisse destitutos, vt fame contabescerent; ipsosq; Ecclesiarum Præpositos, & Clericos, qui fortè Dei beneficio vel in eos non incurrerant, vel incurrentes euaserant, rebus omnibus exspoliatos mendicare, nec eis ab omnibus ad omnia quibus fulciendi essent, subueniri posse. Hæc aliaque id genus mala animum eius graui mœrore conficiebant, nec aliud fere quid ageret occurrebat, quàm tremenda Dei iudicia expendere & approbare, dicendo:

Psal. 118. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.

*Summus
D. Augu-
stini dolor.*

Supra modum autem malè eum habebat, quòd postquam ibi quadraginta circiter annis sanctum Dei verbum prædicasset, & hæreses iam quasi funditus extirpasset, iis iterùm illa regio subiicienda foret. Quamobrem laboriosissimum erat ei viuere, desideranti posse dissolui, & esse cum Christo, ne hanc Catholicæ Religionis exterminationem videre cogèretur. Inter hæc animo

animo forti & heroico subditos consolabatur, & hoc dictum ingeminabat cuiuspiam viri sapientis, Non esse rem magnam si caderent petrae & ligna, & homines moriantur, modò in Dei timore & gratiae statu persistentes, patienter hæc accepta diuinitus flagella tolerarent.

CAPVT LX.

D. Augustinus obsidionis tempore, frequens populum adhortatur.

Hoc fine per hosce furores Vandalicos coram Hipponensi populo conciones habuit frequentes, quibus eum ad priorum scelerum detestationem, pietatem ac tolerantiam in finem vsque seruandam, est alacriter cohortatus. Erant illæ quidem perbreues, sed dolore & lacrymis plenæ: quarum vnâ velut cygneâ voce, pulcrè diuersam hominum bonorum & malorum in aduersitate sortem duobus vasis comparat, quorum vnum continet putredinem, alterum aromata pretiosa; id si vento agitetur, foetorem intolerabilem, hoc verò odorem suauissimum reddet: *Ita simul boni & mali indiscretè quidem turbati, sed alto Dei iudicio sunt separati: qui enim boni, dum aliqua tribulatio supervenerit velut vasa sancta, gratias agunt Deo, qui eos castigare*

*Pulcerri-
ma diuersa
hominum
in aduersi-
tate sortis
cōparatio.*

*Serm. III.
De Temp.*

dignatur; mali verò obmurmurant, dicentes: O Deus, quid tanti mali fecimus, ut talia patiamur? Vnde fit ut infelices isti, amore huius vitæ obligati, nec istam tenere possint; & illam sempiternam, de quâ fugiet dolor & gemitus, amittant. Et quod peius est, nec illa mala præsentia possunt euadere, & ad ea quæ eterna mala sunt, eorum crimina eos faciunt peruenire, &c. O infelicitas generis humani! Amarus est mundus, & diligitur; *Mundus etiam amatus amatur* puta, si dulcis esset, qualiter amaretur?

CAPVT LXI.

D. Augustinus morbo tristitiæq; lecto decumbit, egrumq; ope diuinâ sanat.

Tertio obsidionis mense S. Augustinus morbo corripitur.

DV M in hæc pias functiones omnibus viribus incumberet, tempus adfuit quo fidelissimus hic in vineâ Domini operarius condignam laboribus reciperet mercedem. Itaque omnibus Africæ ciuitatibus barbarico Vandalorum furori, præter Carthaginem, Cirtham, & Hipponem concedentibus; cùm Bonifacius Comes Hipponem confugiens, ad eius obsidionem Vandalos prouocasset, & hanc urbem tertium iam mensem obsidione pressam, in maximas illi redigerent angustias; eoq; maiores, quò plures Catholici de captis ciuitatibus,

bus, & ipsi bonis exuti, ad eam confluxerant; sanctissimus Præsul, qui diuini verbi prædicatione, curâ pauperum, ieiuniis, vigiliis, ac precibus pro commisso sibi grege strenuè decertarat; ecce ad vitæ exitum vocatur, non tam morbo, quàm tristitiæ magnitudine confectus. Nam in hisce bellorum tempestatibus, longè altius impendentia mala animo suo præmeditatus, cum animarum videret instare pericula, Deum obnixè est precatus, vt aut se tot imminetibus malis tempestiuè eriperet, aut ciuitatem obsidione liberaret, aut denique fideles quotquot ibi erant, ad sufferenda extrema quæque fortes redderet. Cuius voto priusquam Deus annueret, misit ad eum vltimâ hac ægitudine (nam frequentibus erat corporis infirmitatibus obnoxius) alium quempiam ægrum, qui sanitatis obtinendæ causâ eum deprecans, aiebat se in somno commonitum, vt ad Augustinum pergens, sibi ab eo manum imponi peteret, cum certæ promissione salutis, vt & euentus probauit: nam ille statim conualuit, pio manuum eius attactu; sicut & aliquot energumeni per eundem demonibus tueri liberati, oratione cum lacrymis fusâ, & benignâ in primis Dei ope: qui hisce aliisque compluribus miraculis, quasi sigillis

Y 5

qui-

Votû D. Patris Augustini, tempore obsidionis.

Possid. c. 29

Miraculû.

Patet epistolâ 138.

& 149.

Possid. supra.

*Miraculo
res gesta &
scripta S. P.
Augustini
cōprobata.*

quibusdam, tum res sanctè ab eo gestas, tum pia doctaque scriptorum eius monumenta consignata reliquit.

CAPVT LXII.

D. Augustinus ad cælestem vitam piè se comparat, & Psalmos Pœnitentiales cum lacrymis recitat.

*Totus Deo
& cælesti-
bus intēsus.*

NOTA.

IGITUR ingrauescente morbo, quo supremum actum vitæ quàm sanctissimè perageret, communibus Ecclesiæ Romanæ Sacramentis, ad mortem fortiter sanctæque oppetendam, sese comparauit. Decem porrò diebus quàm ex hac vitâ migraret, ne assidua eius de rebus cælestibus cogitatio à quopiam præpediretur, omne à se remouit amicorum colloquium; ita vt nullus adire eum posset, nisi cùm eum Medici inuiserent, vel ciborum aliquid inferretur. Reliquum temporis orationi ac rerum cælestium contemplationi dabat. Solitus autem erat dicere, neminem sine congruo noxarum dolore oportere vitâ decedere. Quapropter in aduersâ parte lectuli, contra peccatorum horrorem, qui moribundos frequenter excipere solet, maioribus characteribus exaratos septem Psalmos Pœnitentiales appendi iusserat, quos sæpè sæpius magnâ vi lacrymarum perlegebat;

ad

ad illam requiem penitus aspirans, quò tanto iam tempore, omnes suos conatus, labores, & studia omnia præmiserat. Verba eius sunt: *Tædet me Domine valdè vite huius*, Medit. c. 21
& istius ærumnose peregrinationis. Vita hæc, vita misera, vita caduca, vita incerta, vita laboriosa, vita immunda, vita domina malorum, regina superborum, plena miseriis & erroribus: quæ non est vita dicenda, sed mors, in quâ momentis singulis morimur per varios mutabilitatis defectus, diuersis generibus mortium. Utinam concessâ mihi peccatorum Ibid. 22.
veniâ, moxq; hac carnis sarcinâ depositâ, in tua gaudia, celestis Ierusalem, veram requiem habiturus, intrem, & tuæ ciuitatis speciosa mania, coronam vitæ de manu Domini accepturus, ingrediar. Ut illis sanctissimis choris interesse, cum beatissimis Spiritibus gloriæ Conditoris assistere, & supremâ beatitudine perfrui valerem, &c. Hæc erat vna decedentis cogitatio; ad illam vitam cælestem, verè vitam totus anhelabat; in illâ iam tum Dei velut suauissimos congressus & amplexus, assiduè animo præcipiebat.

CA-

CAPVT LXIII.

*Ad Concilium Ephesinum honorificâ epistolâ
ab Imperatore inuitatur.*

Liberat. in
Breuiar.
cap. 5. t. 2.
Concilio-
rum.

DVM itaque in Africâ ad meliorem vi-
tam adspirat D. Augustinus, ecce rur-
sus in Græciâ turbas ciet Pelagius : quibus
omnimodè tollendis, indicitur Concilium
Generale Ephesinum : ad quod Cælestini
Romani Pontificis intercessione, Theodo-
sius Imperator non Orientales tantum,
verum etiam Occidentales Episcopos, quot-
quot erant insigniore doctrinâ præditi, da-
tis ad Concilium literis, euocari curauit,
atque inter ceteros D. Augustinum, uti
Synodo præsens adesset, per Ebagnium
Magistranum accersiri iussit hac epistolâ,
quam Paduæ in æde S. Iustinæ, loco prin-
cipe congregationis Benedictinorum, re-
pertam, & Latine redditam, hîc adieci-
mus. Est autem hæc inscriptio :

VENERABILI DOMINO AVGVSTINO
EPISCOPO HIPPONENSI,
THEODOSIVS IMPERATOR.

Sententia
epistola
Theodos. ad
Augustinū.

LIBRORVM à te conditorum præstantia
& industria, quâ singulariter polles in enu-
cleatione Sacrarum literarum, fructus etiam
quos in omnem Ecclesiam protulisti; causa
fuere, ut ubiuis gentium illustrem gloriam
sis

sis adeptus. Gratia Deo, qui hac tempestate
 periculosissimâ, respiciens ex alto procellas
 quibus conflictamur, te largitus est Ecclesie
 sue tantum defensorem. Ego quantum me
 attinet, illam protegere totis viribus & quâ
 debeo animi modestiâ, conabor. Quia si quæ
 meo Imperio ventura sit felicitas, si quæ ac-
 cessio, siue quæ præstanda securitas; id totum
 facile consequar, si IESU CHRISTO qui à
 me debetur honos tribuatur, eiusq; fidei Or-
 thodoxæ; à quo vera salus & vita provenit,
 & quidquid aliud boni possidemus. Consilium
 istud dedit Cōstantinus sanctus, atq; id ipsum
 edocuit auus meus Theodosius: quod ego quo-
 ad potero sequi studebo, maximè qui sciam,
 eiusce gloriam, non imperij magnitudine,
 sed Religionis spectatam fuisse: quam quidem
 cum Ecclesiâ Catholicâ eiusq; ministris, altissi-
 mè pectori infixam habebat. Non te latet in-
 gens malum, quod nouam hanc Romam exce-
 pit, nec ignoras, quàm sese latè propagauerit
 teterrima hereseon lues per vniuersam Græ-
 ciam. Nestorius enim Episcopus, cum pieta-
 tem omnem & sanctimoniam prius simulasset,
 ad extremum malitiam versipellis ingenij sui
 detexit; cumq; Patris esset titulo insignitus,
 nobis inimicum se præbuit, factus ex pastore
 fur & latro; dum seminavit in vulgus ne-
 fandam haresim, in vituperium Redemptoris
 nostri

Constanti-
 nopolim in-
 telligit.

*Antiquissi-
mus B. Vir-
ginis cultus*

nostri IESV CHRISTI, eiusque sanctissima
Matris, quam omni tempore unà cum Filio
eius benedicto summâ veneratione prosequi-
mur, iuxta sanctorum Patrum decreta. Ita-
que Pelagius hæreticus, tametsi damnatus est
erroris per sacrosancta Concilia, nec non eru-
ditissimis scriptis tuis, quibus eum planè con-
fecisti; nihilominus efferre caput nititur, &
ipsi Deo repugnare. Enimvero tam atrocia
hæc mala quæ patimur, fateor peccatis nostris
deberi, & præsertim huius Pharaonis obstina-
ta voluntati. Atqui cum benignissimus Deus
ad has auertendum calamitates suggerat op-
portunè rationes; propositum nobis est opem
ferre sanctissimo Domino nostro Celestino,
Episcopo vniuersali totius Ecclesiæ; nimirum
ut secundum receptam à maioribus consuetu-
dinem, Concilium Generale celebretur. Proin
ut hoc votum nostrum Catholicum planè
intelligat, liberum facimus, ut ex omnibus,
quotquot nostro parent Imperio, ciuitatem
aliquam seligat, quæ in hunc finem ei commo-
dissima videbitur; qui est, ut vnanimi Pa-
trum ac Episcoporum conuentu id statuat,
quod nos, quorum est parère, indubitatâ fide,
sequi debemus. Ad illum, tamquam Princi-
pem omnium quæ fiunt, quæq; decernuntur in
Ecclesiâ, spectat providere, ut ne quid Ortho-
doxis incommodet. Ego vicissim tamquam
filius

*Papa Epi-
scopus vni-
uersalis.*

NOTA.

Ecclesie Catholice & ipsius Pontificis Roma- Imperator
Rom. Pont.
filius.
ni, sum paratus quouis tempore ei inservire
& obsequi, quibuscumque in rebus ope mea
possum Ecclesie commodare. Nunc igitur te,
qui rebus in omnibus lumen es orbis Christia- Laudes san-
cti Augu-
stini.
ni, quiq; idem terror es & hostis omnium se-
ctariorum, qui sub oculis tuis comparere ve-
rentur, te, inquam, rogamus quàm possumus
studiosissimè, ut Ephesi te sis, quâ in urbe
locus est Concilio quod habebitur, designatus.
Ita nimirum dicere poteris te omne vita tem-
pus quod reliquum est, sicut & elapsum, in
gloriam & honorem Domini nostri IESU
CHRISTI liberaliter expendisse; cui debemus
vitam, salutem, & quidquid aliud ab eo ha-
bemus, non velut proprium aut iuris nostri,
sed tamquam ab eo mutuatum & acceptum.
Non te absterreat mare, non longitudo itine-
ris, non res quæcumque: totum enim id oportet
ferre constanter in hoc pio molimine, cuius
finis quia est optimus, ad se nos inuitat. Si tibi
est animo decretum venire, (quod Ecclesie bo-
no facere teneris) plura rescies ex nostro Eba-
gnio Magistriano, qui mihi à cubiculis est.
Commendamus Imperij nostri cuncta negotia
vestris orationibus; merita enim tua gratiaq;
apud Deū perspecta nobis sunt, & quantū pol-
les apud sanctissimā Trinitatē. Data in nostro
palatio nouæ Roma, Basso & Antiocho Cos.

CA-

CAPVT LXIV.

D. Augustinus vitâ decedit. Luctus communis super morte eius.

Liberatus
suprà.

PERVENIT hic Ebagnius cum eiusmodi literis Carthaginem, ad Episcopum Africæ Primatem Capreolum; ad quem etiam Imperator literas dederat, ut Augustino proficiscendi copiam faceret, atque ultro eum inuitaret. Capreolus literis hisce lectis, suspirans Imperatoris Legato respondit, hanc validam Ecclesiæ columnam, videlicet Augustinum Episcopum, ad meliorem vitam esse translatum. Quo audito, non potuit ille sibi à lacrymis temperare, quòd emensis tot viarum spatiis, ad spectu viri tam excellentis frui nequisset; cuius tanto videndi desiderio tenebatur, cuiusque Antistitis ingentes laudes per vniuersum terrarum orbem diffundebantur. Itaque de Augustini morte literas accipiens à Primate Capreolo, rediit Constantinopolim. Quas literas Theodosius non sine magno animi dolore cum suis communicauit, iacturam tanti viri quam Ecclesiā fecerat morte eius, deplorans. Addit his Liberatus, quòd per id tempus nulli ferè circumferrentur sermones per orbem, quàm de sapientiâ, & zelo, & amore D. Augustini, qui,

qui vt refert de eodem Possidius, *integra* Possid. c. 31
fidei, spei, & caritatis in Deum eiusq^{ue} Eccle- Vitę D. Au-
siam, pro iis tantopere laborauit. Nam in- gustini.
 star strenui Imperatoris, quem stantem &
 operi intentum mori decet, vsque ad ex-
 tremam ægitudinem, Dei verbum depræ-
 dicans, Iuliani libris, inter imperus obsiden-
 tium Vandalorum, in ipso vitæ extremo re-
 spondens, atq; in hostes gratiæ Christi for-
 tissima argumentorum ipicula torquens,
 sanctissime decessit; nam vt frequens aie-
 bat, *Non potest malè mori, qui bene vixerit.* De discipl.
 Ergo iam à febris penitus oppressus, inter- Christ. c. 2.
 ruptis ac morientibus vocibus suos colle- Mors D. Pa-
 gas ad vitæ sanctimoniam cohortans, & tris Augu-
 Christum Seruatorem inuocans, tum etiam stini.
 opem intemeratæ Virginis, D. Stephani,
 & aliorum, quorum solebat patrociniū se
 commendare, de corporis ergastulo ani-
 mam solui desiderauit. Huius est voti com-
 pos effectus, anno Christi cccc. xxx. vel vt
 alij, & in eis R. Bellarm. in Catal. vir. illustr.
 an. cccc. xxxiii. ætatis lxxvi. Episcopa-
 tus xxxvi. v. Kal. Sept. Id temporis, vt ca-
 nitur de eodem, *Membris omnibus sui corpo-* Possid. su-
ris incolumis, integro aspectu, astantibus fra- pra.
tribus ac cum eo pariter orantibus, obdormi-
uit in pace. Eiusce mortē hoc modo deplo- Lib. i. Per-
 rat Victor Vticensis, Ita flumen eloquen- fec. Vādul.

Z

tiæ

tix substitit, quod per omnes campos Ecclesie ferebatur: ita dulcedo in amaritudinem est conuersa: ita recessit Sacerdotum gloria, Doctorum magister, pauperum refugium, viduarum aduocatus, orphanorum tutor, lux mundi: ita conticuit magnus ille verbi diuini præco: sic occubuit strenuus propugnator, qui gladio doctrinae atque prædicationis, centipitem hereseon bestiam trucidauit: ita mortuus est insignis ille architectus, qui Dei domum suffulsi, bonorum operum exemplis instruxit, & intus suæ eruditionis artificio elaborauit: ita magnus ille doctrinae Sol occidit, ille fluuius pietatis exaruit, vnicus sapientiae phœnix, amoris igne sacro exustus: ita gemma Doctorum in cælum est translata.

CAPVT LXV.

Humatio D. Augustini: testamentum eius: copiosissimi libri: & varij cætus Clericorum, Monachorum, ac sanctarum Virginum.

Possid.
cap. vlt.

POST hæc vberimis suorum lacrymis, ingenti totius vrbis & orbis luctu, tum præsertim oblatione incruentæ Hostiæ de more pro eodem factâ, terræ redditus est, in templo sancti Stephani, quod ipse recepit

ceptis ex Ierosolymâ eiusdem Martyris reliquiis honorificentissime exornarat. Testamento verò nihil auri, argente, vel alterius rei caducæ reliquit, quia, ut benè Possidius, unde faceret pauper Christi non habuit; omnia namque iam pridem dum valeret, in pios usus expenderat. Eiusce tamen loco suis legavit à se conditorum librorum thesaurum incomparabilem, animarum saluti perutilem, ac Ecclesiæ Dei prorsus necessarium. Hinc Ferdinandus ab Hispaniâ, Diuus, inquit, Augustinus velut alter Noë, non quidem arcam, sed libros componendo, mundum uniuersum periclitantem ab hæreticis liberavit. Eorumdem lectione librorum D. Fulgentius asserit sese de mundi periculosis fluctibus in religiosæ quietis portum fuisse pertractum: quem complures hominum faniores & ipsi imitantes, monasteria repleuere, spreto sæculo, in omni genere pietatis ibidem Deo famulantes. Nullum igitur, ut modò dictum est, fallacium diuitiarum thesaurum posteris reliquit: sed eam potius omni pretio dignam lucubrationum supellectilem Ecclesiæ legavit, quæ longè ampliùs eam locupletat, quàm quidquid rerum hic mundus obstupescit. Neque mirum id quidem videri potest; dicit enim Scriptura: *Melior*

D. Augustinus testamentum pecuniarum non cōdidit.

Ser. 150. apud B. Iordanum.

Auctor Vitæ, c. 3. & 4.

D. Fulgentius & alij plures, lectione librorum S. Augustini sunt monachi.

Prouerb. 3.

Z 2

est

Plutar. in
Vitâ Alex-
andri.

D. Augu-
stini scripta
in medijs
Barbarorū
flammis
diuinitus
conseruata.

Ant. Posse-
uin.

Reliquit
D. Augu-
stinus Ec-
clesiæ copio-
sum Clerū.

est sapientia cunctis opibus. & , vt hoc ad-
dam , si quod historiis proditum est , Alex-
ander Magnus , inter Darij spolia sibi legit
pyxidem illam celebratissimam , poëmaticis
Homeri conseruandis destinatam ; facile
sanè potest æstimari quantis diuitiis Eccle-
siam Augustinus auxerit , qui tot libros , tot
ingenij monumenta , tot omnis sapientiæ
promptuaria Catholicis legauit. Quare sa-
pientissimus Deus , Augustini opera , tam-
quam vnicum bonum cuius Ecclesiæ plu-
rimū interesset , è medijs Barbarorum ra-
pinis atque flammis , non citra miraculum ,
vt multi volunt , Angelicā custodiā defen-
dit , tamen Vandali hostes Ariani essent ,
scirentq; eum cum alias hæreses , tum præ-
sertim impietatem Arianam , vnā cum prin-
cipe suo Maximinō Episcopo confutasse .
Voluit nimirum Deus , vt qui viuus omnes
exortas hæreses refutarat , mortuus easdem
recrudescentes , vel etiā nouiter emergentes
deprimeret. Adiecit Ecclesiæ præter hoc &
aliud testamenti loco , nempe virorum ac
mulierum continentium plena monaste-
ria , tum etiam Clerum insigniter frequen-
tem ac numerosum tradidit. Quæ res sanè
nimio opere est laudabilis : nihil enim rei
Christianæ utilius , quam pios & idoneos
operarios in vineam Dominicam vndique
con-

conquirere, & hac tam necessariâ supellectile, domum Dei abundanter instruere.

Tales ferè sunt ij qui Seminaria plantant, Bursas instruunt, & ex religioso coetu ij qui fidem Orthodoxam sedulò promouent: addo etiam qui eisdem Religiosis domos extruunt. Hi enim omnes quàm optimè de Ecclesiâ merentur, & præ reliquis mortalibus, instar huius eximij Antistitis, laudem præcipuam reportant.

*Quomodo
utiliter fa-
cultates ex-
pendantur.*

CAPVT LXVI.

Calamitosissima Hipponis post D. Augustini mortem inuasio.

FVIT vrbis Hipponensis ab Augustini morte longè miserrima facies: Vandalis namque coronâ totam cingentibus, non aliud ciues manebat, quàm extremum excidium, quod denique secutum est ingenti hominum strage, Ecclesiarum clade, & diuini Numinis contumeliâ. Hostes enim continuos in ciuitatem assultus facientes, ciuibus quamquam fortiter, frustra tamen obnitentibus, illam inuasere decimoquarto mense, quàm obfessa fuit; iidemque non sexui, non ætati pepercerunt vlli, barbarâ immanitate quosuis trucidantes. Antistites Episcopi que Ecclesiarum quotquot

*Vandalorū
in Hipponenses fu-
ror.*

Z 3

ibi

ibi simul inuenti sunt, non habitâ ratione dignitatis, aut annorum, foedum in modum carceribus mancipati. Eosdem barbari, tamquam veri hostes nominis Christiani & Catholicæ Religionis, omnibus ornamentis Pontificalibus spoliarunt, & vt secum reputare quiuisset, indignè admodum vexauêre.

Bonifacius Comes, in defensione ciuitatis strenuè pugnans, occiditur; nobilissimi milites turpiter in seruitutem rediguntur, matronæ foedè habitæ, virgines ingenuæ stupratæ, pusiones efferrâ crudelitate rapti ab vberibus eiulantium matrum: in vicos & plateas eiecta cadauera sepulturâ carebant;

Luctus ubique, paupor, & plurima mortis imago.

Sacra profanis permiscet.

In summâ, non erat genus crudelitatis, quod in afflictam ciuitatem, (quod innumeri homines confluxerant, quod esset maritima & fortissima) impij Vandali non exercerent. Monasteria vtriusque sexus, quæ ibi numerosa erant ob eruditionem & sanctitatem D. Augustini, vastabantur, sacra vasa polluebantur & humi iaciebantur, sacrosancta ridebantur, erantque sic æquata solo hæc omnia, vix vt pristinae dignitatis vestigium appareret. Verùm in tot sceler-

leribus est res vna digna miratione; quòd,
 cùm hæretici nostri temporis, ac præsertim
 Calviniani, Diuorum reliquias canibus ob- *Caluiniste*
 iiciant, aquisque demergant; nihil horum *Vandalos*
 Ariani isti, quantumuis efferi ac impij, com- *impietate*
 misisse legantur in corpus S. Augustini: *vincunt.*
 quod intactum & immune ab omni mili-
 tum petulantia, demum in Sardiniam, ac
 inde in Italiam est translatum.

CAPVT LXVII.

*Prima sacri corporis D. Augustini translatio
 in Sardiniam.*

IN eadem crudelitate alij atq; alij persti- *In Append.*
 terunt, vsque ad Trasamundum, qui, te- *Chronic.*
 ste Chryforario, gaudebat ac exultabat fu- *Eutropij.*
 so cruore Episcoporum & Sacerdotum. Eius-
 dem erant omnes deliciae, ceu modò Cal-
 uinianorum, extirpare Catholicam Reli- *Sigebert.*
 gionem; imò eò processit crudelitatis, vt *& Marian.*
 Patricios homines ac Episcopos ducentos *Scot. in*
 viginti quinque in Sardiniam exules relega- *Chron.*
 rit. Qui cùm fugam maturarent, curante
 in primis D. Fulgentio Ruspensi Episcopo,
 Ordinis S. Augustini, sanctissimi Parentis
 sui corpus, adiunctis compluribus aliorum
 Sanctorum reliquiis, quæ indies adhuc ibi
 reperiuntur, vnà deportare secum propo-

Z 4

suere.

fuere. Itaque cum instaret Imperator barbarus, Episcopi alique Numidia Sacerdotes, intempestæ noctis silentio, quantum occultè licuit, sacrum rapientes thesaurum, augustas nempe reliquias magni illius Augustini, cumq; iis assumentes insignia Episcopalia, mitram & pedum pastorale, Deo semet commendarunt, ac nauim conscendentes in Sardiniam transtulerunt, anno quàm sepultus fuerat xxiv. Ibi sanctissimi Patris exuvias magno cum gaudio ac honore Sardi exceperunt in ciuitatem Calaritanorum, inque Ecclesiâ totius vrbs primariâ deposuere, rati se tanto pignore valde beatos, ac tali in cælis patrono Dei opem facilius experturos. Post hæc ædificatum est diuo Augustino à Sardis templum splendidum ac sumptuosum, & in eo perillustre monumentum, præsertim rogantibus id vnanimi voto Eremitis Augustinianis, quibus & monasterium templo vicinum excitarunt incolæ, vt in eo cum Deo, tum Ordinis sui auctori famularentur. in quo monasterio, etiamnum citra interruptionem, vt asserunt, perseverant.

*D. Augusti-
ni corpus in
Sardinia
miraculis
claret.*

Nobilitata prorsus tum fuit insula tanti Doctoris reliquiis & miraculis, quæ frequentia fuere ibidem perpetrata. Vt è multis aliqua delibem, Eques fuit nobilis,
idem.

idemq; literis excultus, qui parum credulus S. Augustini corpus eo loci asseruari, nullis rationibus ad hoc sibi persuadendum induci potuit. Accidit verò peropportune, cæcum quemdam adolescentem, qui huic viro nobili cognitus esset, singulari pietatis affectu semet prosternere coram sanctis hisce reliquiis, illas palpando, oculis admo- uendo, & exosculando: quod dum facit, ecce spectante omni populo, eodemque homine primario, repente pristino visui restituitur. Quo peruulgato miraculo, peccatum suum is qui fuerat incredulus, agnouit, & deinceps Augustini cultor religiosus existit. In eadem insulâ copiosis floruit miraculis per annos fere ccxxi. Quare, ait Oldradus, manifestum euadit, Deum sibi caros & acceptos illustrare miraculis, vt sanctitatem illorum prodat, ac hoc velut sigillo comprobet.

Antiquum
Ordinis
Eremitani
Breuiariũ
in 1. trans-
lat. S. P. Au-
gustini.

Epist. ad
Carolũ
Magnum.

CAPVT LXVIII.

Secunda eiusdem corporis D. Augustini honorifica translatio in urbem Papiam.

ANNO circiter DCCXXV. cum Barba-
rorum infinita multitudo in Sardi-
niam irrumpens, loca sacra pollueret, & in
his D. Augustini sepulcrum, Luitprandus
Rex Longobardorum, Religionis Catho-
licæ

Oldradus
Epist. supra
dictâ ad
Carolũ
Magnum.

Anno 725.
Corpus di-
ui Augu-
stini ab E-
remitis in
Sardinia
asseruaba-
tur, qui et
iamnum
ibi domum
habent.

2. Reg. 6.
Summâ a-
nimi humi-
litate Rex
sancto Cor.
pori obuiam
procedit.

licæ obseruantissimus, à Petro Papiensi Epi-
scopo id rescians, Legatos suos, Proceres,
nobiles, cum magno argenti & auri pon-
dere transmisit in Sardiniam, vt corpus
tanti Præfulis ab infidelibus redimentes,
ad ciuitatem Papiensem transferrent. Qui
mandato Regis obsequentes, nauem appu-
lerunt ad Sardiniam, & redimentes san-
ctum corpus, quod ibi à paucis Eremitis
tot inter hostium incursus asseruabatur,
nauique illud imponentes, Dei benignita-
te consecuti valdè idoneam tempestatem,
spatio quatuor & viginti horarum, detule-
runt idipsum in portum Ianuensem. Tum
statim præmisere, qui Regi nuntiarent hu-
iusmodi aduentum suum, vtque simul ab
eo impetrarent, qui debitâ pompâ ac sup-
plicatione tam sancti corporis reliquias ex-
ciperent. Hac de re certior effectus Rex, ac
magnopere gauisus, Deo gratias egit, quòd
ex animi sui sententiâ cuncta cecidissent.
Nec interposita mora, cōuocatis omnibus
suarum ciuitatum Episcopis, cum vniuerso
Clero, magnâ Procerum multitudine, vs-
que ad agrum Dertonensem, vt David ar-
cam decentiore loco positurus, sacris reli-
quiis obuiam processit, maximâ animi hu-
militate. Proximus autem loco factus in
quo sanctum corpus depositum erat, regis
infi-

in signibus exutus, nudo capite ac pedibus, tantâ pietate ac reuerentiâ processit, vti omnes stuperent, Deumque pro tantâ Regis demissione, ac miraculorum frequentia prædicarent. Igitur inter Diuorum laudes & hymnos, mature deuenientes ad prædium Sauinariense, eodem loci & Rex ipse & vniuersus Episcoporum ac Procerum comitatus, iuxta SS. reliquias pernoctarunt.

Aurorâ diei sequentis illucescente, cum Ticinum iter tenderent, ecce nullatenus sanctum corpus mouere valuerunt. Ergo cum nequidquam ad feretrum deportandum frequentes accederent, Rex veste conscissâ turpatoque vultu in terram se prostrauit; destinauerat namque sanctas reliquias Papiam in urbem suam deportare, quibus sumptuosum & perelegans monumentum extruxerat, quâ iam spe omnino frustrari videbatur. Omnibus id admirantibus, ynaque cum Rege factum dolentibus, Gratianus Nouariensis Episcopus, vir magni iudicij, sanctitatis & doctrinæ, persuasit Regi vt hoc Sauinariense prædium, Ecclesiæ S. Petri in Cælo aureo, quod olim Benedictinorum fuit, nunc verò nostris accessit (ita dictum propter aëris salubritatem, splendorem ac opulentiam) & ad quod Cælum aureum transferre sacrum hunc

*Admirabile
ratione di-
gnum.*

hunc thesaurum proposuerat, in Dei & sancti Augustini honorem voueret, quò sic posset optatum in locum deferri. Ad hæc suavitatem vestium apparatus exueret, & cilicio atque aspero sacco se vestiret: haud enim hæc ornamenta regia conuenire in deportatione tam sancti Antistitis, qui verus fuerat amator paupertatis. Obedit Rex prudens consilio, pratum Dep, Diuoque quem erat portaturus addicit, exuit se purpurâ regioque ornatu, assumit humile sagum, dein summâ totius hominis demissione beatissimo Episcopo supplicat imprudentiam hanc sibi remitti, utque admittat quæ restabant, humilia & officiosa obsequia. Tentaturus igitur num precibus his locus esset, accedit ad feretrum, succollat, iamque reperit onus leuissimum; adeo ut quod antè ne à pluribus quidem moueri poterat, nunc à duobus citra laborem ferretur. Non absimile huic, quod euenisse scribunt Imperatori Heraclio, dum crucem Dominicam Ierosolymis inferre conaretur: non enim prius id ab eo fieri potuit, quam regium ornatum poneret. Forsitan id eâ de causâ euenierit, quòd D. Augustini corpus sanctæ Crucis imaginem quadamtenus in semetipso expresserit, dum prauos affectus eiusdem edomuit, necnon iei-

*Voto facto,
& regio or-
natu seposi-
to, citra la-
borem diui
Augustini
corpus fer-
tur.*

ieiuniis crebris, vigiliis ac laboribus pro Ecclesiâ Dei exantlatis eneruauit omnes malas animi cupiditates: vt de eo iure dici posset, vitam eius omnem fuisse perpetuam crucem, in quâ seipsum confixerit.

Peragebant igitur cœptum iter ingenti gaudio, collaudantes Dei omnipotentiam, qui vœta Regis tam facillè exaudisset. Ciues quoque simul ac aduentum Regis cum his sancti corporis reliquiis intellexerunt, obuiam illis processere, & suauis hymnorum concentu maximoque honore, pro tanti Antistitis merito, eas intulerunt in Ecclesiam diui Petri in Cælo aureo, nimirum prid. Kal. Martias, anno Christi DCC. XXV. Gregorio Secundo Pontifice. Quâ in re & illud est obseruandum, aptè in Apostolicâ fuisse depositum Ecclesiâ, qui pro Catholicâ decertans fide, sectariorum hostiumque D. Petri vefanos impetus repressit.

Beda.
Paul. Diac.
Marianus
Scorus.
Sigebertus, &c.

Idem templum Rex Luitprandus donauit tot prædiis, vasis aureis & argenteis, tot denique ornamentis, vt opinione omnium maiora donaria hæc videri possint. Existimabat idem se custodibus sancti corporis dare haud posse, quod pro suâ incredibili pietate satis dignum appareret. Quin adeo pietas in hoc sacrum depositum Regem exciuerat, vt noctu atque inter-

Idem Oltradus sup.

ter-

366 DE VITA D. AVGVSTINI
terdiu hymnos & cantica psallentibus in
Ecclesiâ concineret, & in eâ frequens per-
noctaret.

CAPVT LXIX.

*Varia miracula, quibus Deus sanctitatem
D. Augustini confirmare voluit.*

Oldradus
apud Baro-
nium t. 9.
anno Chri-
sti 725.

SACROSANCTVM verò corpus pluribus
ibi claruit miraculis, ad fidem stabilien-
dam posterorum, ita vt multi solo pigno-
rum sacrorum attactu, variis morborum
generibus liberati fuerint. In ceteris qui cu-
rati fuerunt, peregrini aliquot Transalpini
quadraginta numero, Romam contendentes,
cùm in itinere prope vicum Cauæ, qui
locus abest Papiâ circiter triginta millibus
passuum, ex lassitudine substitissent, sub
horam noctis secundam è templo proxi-
mo, quod erat sacrum D. D. Cosmæ & Da-
miano, videre quemdam progredi veste
indutum Pontificali: qui vicinior eis factus,
rogauit quoniam iter instituerent. Atque hi
cùm respondissent, se Romam pergere lo-
ca sancta visitandi gratiâ, & vt singuli quâ
premebantur necessitate, solui possent, me-
ritis eorundem Diuorum, quorum ibi re-
liquiæ condebantur, ad eos dixisse fertur
in hanc sententiam: Pergite ad urbem pro-
ximam vobis Papiam, & inuisite templum
beati

beati Petri, quod est in Cælo aureo, ibidem
 sanitatem pristinam recuperabitis. Quis
 esset interrogantibus, subiecit, Augustinum
 se esse Hipponensem Episcopum. At illi *Quadranta simul*
 stupore & gaudio pleni, festinarunt Pa- *peregrini*
 piam, & ingressi templum exclamarunt; *per B. Au-*
 Sancte Augustine, prout es pollicitus, re- *gustinum*
 stitue nobis sanitatem. Quæ verba simul *sanantur.*
 pronuntiauerunt, consuetæ valetudini se-
 se redditos sensere. Mox Deo Seruatori,
 & D. P. Augustino gratiis actis, ad propria
 lætissimi remearunt. In eodem sepulcri lo- *Circa diu-*
 co, per id tempus quo translatio reliquia- *Augustini*
 rum facta est, diuinitus fons exiliit, qui *reliquias*
 etiamnum fluere non desinit, ex quo fon- *fons scatur-*
 te ægri libantes, & præcipuè febrientes sa- *rit, & quid*
 nabantur: ac etiamnum plures qui affectu *is sibi velit.*
 religioso gustant, ipsius aquæ vim quam
 inibi degustauimus, salutiferam experiun-
 tur. Declarare hîc sine dubio voluit Deus
 tam mirifici Doctoris inexhaustum sapien-
 tiæ flumen, quo totum orbem irrigans,
 quasi infidelitatis siccitate quadam ac er-
 rorum veneno mortales liberauit. Quod *B. Iordan.*
 ipsum sancto Bernardo videtur indicasse, *Hortulus*
 dum per noctem, in Matutinis precibus, *Reginæ*
 sub lectionem Tractatus diui Augustini, vi- *Ser. 39. De*
 dit in confessu monachorum pulcerri- *Sanctis.*
 mum adolescentem, quem sanctum Au-
 gusti-

gustinum esse non dubitavit, ex cuius orantantus inundantium aquarum impetus erumpebat, ut omnem illam Ecclesiam implere videretur. Huic aptum illud nostri Baxij:

*Hæretici me fulmen habent, Ecclesia flumen:
Hos peto quò pereant, hanc rigo ne pereat.*

CAPVT LXX.

De sublimi gloriâ animæ eius in celis.

Petrus de
Natal. li. 7.
c. 128.

B. Iordan.

Serm. 238.

Aegid. Zamorensis

inter documenta Eccles. Tolet.

HIS tot honoribus, tot sanctitatis argumentis claruit claretque in terris sacrum eius corpus: anima verò, quam primum his corporeis vinculis fuit expedita, in Beatorum sedes euolavit; uti cuidam viro religioso fuit ostensum, qui raptus in ecstasim, contemplatus est beati huius Pontificis animam nube exceptam in cælum deferri Pontificiis insignibus ornatam. Ad hæc observavit eius oculos instar solarium solarium totam Ecclesiam illuminare, & odore suavissimo circumvicina loca repleri. Neque verò humilem inibi locum, sed inter præcipuos Divos est adeptus. Colligitur ex virtutum eius magnitudine, tum præsertim ex ingenti caritate, cui præmium ipsum cæleste responder. Confirmant hoc ipsum non pauci ex Præfatione
quæ

quæ præponitur Moralibus D. Gregorij; eademque sumpta videtur ex Appendice Synodi Toletanæ, quæ Septima fuit. In quâ est, Taionem Episcopum Cæsaraugustanum, cum rogante Chindasuindo Hispaniarum Rege, causâ quærendorum Moralium diui Gregorij Romam esset profectus, inque æde diuo Petro sacrâ per noctem precibus feruenter instaret, vidisse cunctam Ecclesiam inusitato lumine reple-
 ri. Posthæc obseruasse frequentem viro-
 rum multitudinem, qui templum inirent,
 quique ordine decenti, bini & bini ad al-
 tare diuini Petri succederent. Cumque
 Episcopus nimio terrore correptus, loco
 quo constiterat, mouere se non auderet,
 addunt eum vidisse duos ex eodem cœtu
 ad se venientes: quorum alter leniter ap-
 pellans Episcopum, percontabatur quis
 esset, & quamobrem venisset, & quid eâ
 horâ ibidem vigilaret. Episcopo verò ad
 singula respondente, totamque itineris sui
 & orationis causam aperiente, is qui ad-
 uenerat digitum intendens, In scrinio, in-
 quit, hoc quod cernis, insunt libri quos in-
 uestigas. Tum vero Episcopus sumpto ani-
 mo, Obsecro, inquit, domine, seruo tuo
 declara, quænam hæc quam cerno tam
 præclara virorum processio? protinus ille:

*Aptud Cœc.
 Toletan. 7.
 in fine.*

*Admirabi-
 lis visio.*

a Duo,

Duo, respondit, illi, quos præcedere seque inuicem infertis manibus amplecti vides, Apostolorum sunt Principes Petrus & Paulus. Reliqui verò quos deinceps vides stare, fuere Apostolicæ huius Sedis Pontifices, & ipsi eorumdem successores: pari que ordine quo fuerunt in Episcopatu se quisque consecuti, etiamnum uti cernis, incedunt. Ac quemadmodum in viuis hanc Ecclesiam dilexere, sic & à morte faciunt, sæpe sæpius eam inuisentes. Tum Episcopus, Precor, inquit, domine, temetipsum mihi significa. Subiecit ille: Gregorius ego sum, pro cuius libris tantum itineris laborem es perpeffus; ac propterea hinc comparui, ut animo tuo faciam pro voto satis. Rursum Episcopus: Quæso (si tamen hinc est) de his omnibus, quisnam est D. Augustinus, cuius libros pari cum tuis amore sum persecutus. Respondit, *S. Augustinum virum excellentissimum de quo quæris, altior à nobis continet locus.* Principes Apostolorum excipiebat, quos anteire, seorsum à reliquâ multitudine, implicatis manibus dixerat. Non est hoc dissimile istius, quod de alio quopiam viro eximie sanctitatis reperi scriptum, qui in ecstasim actus, Beatos vidit in gloriâ: cum verò S. Augustinum ibi non obseruasset, ab his est sciscitatus, ubi nam is est-

D. Augustinus locum interpretari potest. Dinos obtinet.

is esset. Responderunt illi, Augustinum in editissimis esse locis, de gloriâ sanctissimæ Trinitatis disputantem.

Constat etiam hoc ipso tempore superesse Calari in Sardinia trabem, quæ diuinitus excreuit, cum breuior esset quam ut ab vnâ parte sacelli (ædificabatur hoc iuxta diui Augustini sepulcrum) ad alterum latum extendi posset. Ea ipsa trabs in partes quotidie diuisa, maximè pro febricitantibus, non imminuitur, nec minimum decrescit; imagine reor ac similitudine aliquâ Crucis Domini- cæ, ad quam omnem vitam suam Vir sanctissimus composuit, quæ tot in locis discreta, ac frustillatim à Christianis secta, nihilominus à tam multis non citra miraculum haberetur.

*Continuū
miraculū.*

Cyrl. Ie-
ros. catech.
10.
Paulin.
epist. 11.

CAPVT LXXI.

Canutus Britannia Rex D. Augustini brachium ex Italiâ in Angliam infert.

SUB annum Domini clo. xxvii. Canutus, qui regionibus Angliæ, Daniæ, & Noruegiæ imperabat, ex voto quod olim conceperat, Romam est profectus, *Oratum*, ut ipsemet loquitur, *pro redemptione suorum peccatorum*, pro regnorum & subditorum incolumi statu, nominatim verò, ad diui Petri inuocandum patrociniū. Ibi

Guilielm.
Malmesbu-
riensis li. 2.
de reb. An-
gl. cap. 11.

a 2

cum

Baron. an-
no 1027.

Philip. Ber-
gom. in
Chronic.
Poly. Vir-
gil. lib. 8
Fascic. &c.
Pamphil.
ex hist. r.
Anglicanâ
f. 28.
Canutus
rex Angli-
multa mo-
nasteria Or-
dinis S. Au-
gustini sub
annum Do-
mini 1027.
erigit.

cum Pontifice Ioanne XVIII. & Impe-
ratore Conrardo, ac Rege Burgundio rebus
compositis, quos ibi cum Principibus alia-
rum omnium gentium inuenit, reditum
parauit, literisque in Angliam præmissis,
quibus animalium decimas, & denarium
Romæ S. Petro debitum solui mandat, Pa-
piam pertigit. Quâ in vrbe summis preci-
bus S. Augustini brachium impetrauit, &
Conuentriam misit, quod ibidem aliquam-
diu magnâ credentium est religione cul-
tum. Is idem vti erat in nos propensissi-
mus, complura ædificauit Augustiniana
monasteria, famamque nostram non mo-
dicè quaquaueus extendit.

Ceterum D. Augustini corpus Papiæ in
monasterio nostro, per hæc quoque tem-
pora summo est in honore, & locum alio-
qui celebrem, maximè illustrem reddit:
quin vniuersam Italiam (audeo dicere) am-
plius exornat, quàm quidquid in eâ fuit an-
tiquitas rerum spectabilium admirata.

CAPVT LXVII.

*Quædam apparitiones, & miracula
S. Augustini.*

B. Iordan.
De transl.
Scr. 59.

ACCIPE & aliud, Lector optime, mira-
culum. Vir quidam nobilis patriâ Se-
nensis, cum summo studio habere vellet
parti-

particulam aliquam corporis S. Augustini, Pamphil.
 quam religiose obseruaret, Ticinum pro- an 1477.
 fectus, ab eo qui id custodiebat, exiguum Pau us Ve-
 aliquid reliquiarum expetiit. Is cum non ion Serm.
 auderet quidquam detrahare corpori san- De orat.
 cto, homini porrexit cuiusdam viri non ita P Valde-
 pridem humati pollicem, serico inuolu- rama cr. 3.
 tum, asserens eum esse S. Augustini digi- theatri Re-
 tum. Hunc itaque Patricius ille summâ re- lig.
 uerentiâ excipiens, iam ori, iam oculis ad-
 mouebat: crebrò quoque sinu gestabat, &
 quòd permirum videatur, frequentia circa
 eum fieri cœpère miracula. Quam cum vi-
 deret S. Augustinus hominis istius & alio-
 rum ei similium pietatem; nocte quadam
 in ædibus ipsius Patricij subdormientis,
 multâ luce circumfusus semet videndum
 exhibuit, & ad virum istum conuersus: Di-
 gitus, ait, ille quem meum esse ratus, tanto
 honore prosequeris, nec de meo sumptus
 est corpore, nec de alicuius Sancti: qua-
 re ne voto tuo frauderis, accipe digitum
 hunc meum: statimque ademptum dexte-
 ræ pollicem ei dedit, simulque disparuit.
 Fuere autem quacumque vir ille iter face-
 tet, creberrima secuta digitum hunc verum
 miracula. Quod ubi Rex Longobardorum
 intellexit, sancti corporis tutorem (non-
 dum enim id temporis nostri hoc loco po-
 tieban-

tiebantur) in carcerem coniecit, volens rei seriem exactius intelligere. Custode respondente, se, nescio cuius pollicem cadaueris dedisse, ignorare verò quî digitum hunc ipsiusmet Augustini foret adeptus; iussu Regis apertum est sepulcrum, sanctoque corpori deesse pollicem dexteræ compererunt. Eiusdem diuinitus concessi muneris particulam aliquam fuisse consecutum se, refert Iordanus de Saxonîa: ac etiamnum ipsius pars maior venerabiliter asseruatur in templo nostro Augustiniano Montis Alcini in Etruriâ.

Setm. 54.
De Sanct.

Quo verò sit ordine in cælo, quâ potestate, quantum valeat clientibus suis apud Deum patrocinari, non obscure declarant apparitiones, miracula & beneficia, quibus à variis ægritudinibus atque incommodis sibi deditos liberauit. Quæ cum sint plurima, nec in ordinē facile queant redigi, paucula dūtaxat & obiter delibabimus.

Iacobus de
Vorag. in
hist. S. Au-
gustini.

Varia mi-
racula.

In monasterio quod est in Burgundiâ, (Fontanetum vocant) Hugonem monachum fuisse scribunt, qui studiosissimuse-
rat D. Augustini, idemque cupidissimè ip-
sius opera peruolutabat, tantum, ut vix al-
terius scriptoris lectioni operam daret. Quâ
pietate incensus, Deum rogauit ut se digna-
retur non alio tempore, quàm ipso die, qui
Augu-

Augustino facer est, euocare; tum enim libenter velle se discedere. Cuius voto Deus annuens, quindecim diebus ante solemnia D. Augustini, fecit ut morbo letali decumberet, ita nimirum ut pridie eius diei animam ageret, omnibus ex more Catholico perceptis Sacramentis. Sub medium noctis Monachus quispiam in templo pernoctans vacansque orationi, repente vidit totam Ecclesiam lumine resplendere, subireque per ostium frequentes homines, augustâ formâ & coruscante, in quibus vnus specie reliquis maiore, & honoris pleno vultu, cum Pontificalibus infulis processit. Iste cum releuatus à timore paululum respirasset, ex his vnum est percontatus, quinam hi essent: respondit, D. Augustinum adesse cum suo comitatu, utpote qui veniret ad sui obseruantissimum cultorem Hugonem, illicò moriturum, velle autem animam sancti Monachi secum in cælestem patriam adducere. Vix hæc protulerat, cum ecce fit omnium religiosorum in nosocomium cōuentus; in quo nonnihil morante, cedentem ex corpore morientis animam in cælum iidem Sancti deduxere.

Narrat idem Auctor pluscula, quæ ibidem accidere miracula, ac primò quemdam adolescentem traditum carceri Mar-

chionis à Malaspinâ , cùm siti tantùm non enecatus esset , quò liberalius pretium solutionis promitteret , inuocasse in re tam asperâ opem D. Augustini ; eundem mox ei visum fuisse , atque de carcere deduxisse ad flumen Gracilonem , cuius aquâ sitim adolescens explevit.

Secundum est , cuiusdam Ecclesiæ Antistitem , qui triennium decumbens , sic fuerat vsu membrorum destitutus , vt se loco mouere non posset , à D. Augustino , cuius erat studiosissimus , in præuigilio festiuitatis eius , ardentibus precibus rogasse sanitatem . Itaque S. Augustinum ab eo conspectum iussisse , vt lectulo surgeret , templum adiret , Horisq; vespertinis , quæ in eo recitabantur , pro desiderio interesset.

Tertium est miraculum impensum diuinitus cuiusdam Ecclesiæ Præposito , qui tetra apostematis vlcere , & oculorum cecitate afflictus , intercessione S. Augustini , quem inuocabat , est liberatus.

Quartum in molitore quodam habemus , quem suis apud Deum suffragiis à tiliarum dolore liberauit.

Quintum est in puerulo calculoso , quem cùm videret mater summis doloribus torqueri , ideóq; domesticorum consilio Chirurgis esset eum traditura , remedio crudeli

deli in re tali vtentibus, ad B. P. N. Augustinum cum lacrymis gemituque versa, vt carissimum hoc suum pignus rogatione apud Deum curare dignaretur; voti sui compos est reddita, filiolo sanitati ablatione calculi restituto. Huic addo B. Ioan-
 nem Saguntinum, Augustinianum illustre præsidium, & patronum tutelarem Academiae Salmanticensis, qui similiter calculo grauissimè conflictatus, postquam efflagitauit patrociniū, atque vouit ingredi Religionem eiusdem D. Augustini, simili malo liberatus fuit.

P. Valde-
 rama in
 Theatro,
 folio 277.

Etiam contra locustas regionem vniuersam magno numero depalcentes, S. Augustini preces in cælo valuere. Has enim exoratus abegit primū in Regni Toletani ciuitate Guadalaiarā, deinde prope Malaganium in ciuitate Ernān Caualleros: & multò antè ciuitatem ipsam Toletanam, extremā fame laborantem, præsentissimæ morti eripuit. Cū enim supplicationes haberet populus, & longis ieiuniis orationibusque semet affligeret, omnibus inspectantibus venit Augustinus, pedo pastoralis locustas omnes, & vim noxiorum animantium, in flumen Tagum propellens.

Ann. 1268.
 Regis Ec-
 cles. Toletanæ.

Itaque tanti beneficii memoria ne vquam excideret, semet ciues voto ad sup-

a s

pli-

plicationem annuam obstrinxere; quæ res hisce verbis in Fastis eorum est comprehensa: *Hac die* (Dominicâ nempe in Albis) *est nobis obligatio faciendi processionem & fæque ad monasterium sancti Augustini, ex voto factô pro locustâ.*

Lib. 2. c. 5.
Epidemiâ
quoque
S. Augusti-
nus auerte-
re solet.

In bellis vi-
ctoriam
impetrat.

Ios. Paph.
in Chron.
anno 1430.

Paul. Ber-
gom. in A-
pol. c. 8.

Quin & epidemiam auertere suprà relat-
tum est, exemplo Papiensium anno Do-
mini M. D. I I I. quamobrem solemniter ei
faces ceræ candidæ duodeuiginti quotan-
nis offerre solent.

Sed & in bellis à Deo victoriam impe-
trat: Franciscus enim Gonzaga Dux Man-
tuanus, tum à Genuensibus, tum à Philip-
po Galeato Duce Mediolanensium gra-
uiter oppugnatus, ad D. Augustinum ora-
tione cum voto factâ confugit. Apparuit is
Duci, vt Canonicis Regularibus ipse Gon-
zaga postea retulit, veste indutus nigrâ,
zonâ succinctus coriaceâ, & amictus plu-
uiali, vt vocant, victoriam oranti promit-
tens: quam duabus vicibus ipso S. Augusti-
ni die festo contra Ligures hostes est Man-
tuanus consecutus. In cuius rei memoriam
vrbs Mantuana patronum ac defensorem
sui delegit Augustinum, diemque eius so-
lemni Religione celebrat: & ipse dux Man-
tuanus sacris interest quæ tum in æde Au-
gustini peraguntur, & munus ibidem ex
more

more offert. Historiam totius rei, portæ ciuitatis incisam esse ferunt, exstatque de eadem hoc Epigramma:

*Vos patriæ ciues, quibus hic Pater expulit
olim*

*Bis Ligures, letumque dedit bis habere
triumphum,*

*Dum sua curriculo bis festa darentur eodē,
Este boni memores, & grati aduertite
dona,*

*Mecum huic laudes, mecum huic celebre-
tis honores.*

*Protektor patriæ, spes & tutissima nostra,
Augustine Parens, Doctor, Lux inclyta
sacri*

*Eloquij, innumeras Ocnæas accipe laudes. * Ocnæas,
Tendimus inde manus humiles, oculosque id est, Man-
tuanas: fuit
enim Ocnus
precantes*

*Venturo aduersis, ut quondam protege-
Princeps. conditor
Mantua.*

Refert Ambrosius Coranus, D. Augusti-
num cuidam matronę apparentem dixisse, In Apol.
cap. De re-
uel.
Da mihi filium tuum; cui cum illa renue-
ret, præligens potius sæculari eum vitæ
quàm monasticæ consecrare; denuò eum
petiisse sibi offerri: ac mox esse visum Au-
gustinum à matris latere filium abstrahere,
& iuxta maius altare in templo nostro,
quem tulerat, deposito, in hanc eum affari
sen-

sententiam : Tu apud me stabis , & successor meus eris. Mulier visu admonita , sed & mariti cohortatione impulsâ , filium suum Augustinianæ societati obtulit : qui cum pietate tum doctrinâ plurimum omnibus antecelluit.

*D. Augustinus cum
B. Virgine
S. Nicolai
Tolent. curat,
& ad beatitudinē
inuitat.*

B. Nicolaus Tolentinas aliquando laboravit tam graviter, ut pro derelicto à Medicis haberetur : at ipse fortiter ac patienter morbum perferens, Deo eiusque Matri, ac S. P. Augustino se commendavit. Quo facto, suavi somno fuit correptus : & ecce, dormienti Virgo Deipara sanctusque Pater Augustinus sese intuendos amœnis vultibus obtulere. In hanc autem cum admiratione cōvertens oculos vir sanctus, Quanam, ait, es Domina, quæ ad me pulverem ac umbram, tanto circumdata splendore venis? Respondit hæc, Salvatoris tui Mater, & Virgo, quam tu sæpenuerò cum B. Augustino, quem iuxta me vides, invocasti : atque ideò nunc adsumus, ut tibi remedium valetudinis humile aliquod suggeramus : extensoque versus plateam indice, Mitte, dixit, ad talem mulierem, & ab eâ panem recens coctum roga, quem in aquam intinctum sumas ad recuperandam pristinam sanitatem. Itaque B. Nicolaus excitatum sui corporis administrum, quem

de

de hac visione celauit, ad eandem feminam misit, vt pro Dei amore ab eâ panem rogaret: qui cum fecisset, panem aquâ conspersum ægrotanti dedit. Vir autem sanctus factò ligno crucis eum sumpsit, & illicò conualuit. Inde Romani Pontificis assensu panem ex more sacramus, quem cum aquâ & inuocatione S. Nicolai capientes, à febribus præcipuè, puerperij doloribus, morbis contagiolis, aliisque id genus malis liberantur. Testes sunt huiusce rei cum aliæ ciuitates plurimæ, tum etiam nostra Antuerpia, quâ in vrbe non pauci mortales leuamen ægritudinis, per hunc sacrum panem sunt experti.

Idem vir sanctus mensibus sex, antequam hinc migraret, Angelorum suauissimum concentum auribus corporis quotidie percipiens, vitæ mortalis terminum adesse intellexit: quapropter ineffabili dulcedine animi perfusus respondit: *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Dein Catholicæ Ecclesiæ Sacramentis acceptis, cum magnâ pietate crucem amplexaretur, Salue, dixit, Crux pretiosa, quæ digna fuisti portare mundi pretium; qui in te pependit, & latroni misericordiam imploranti pepercit, ipse me per te defendat ab hoste infesto in hac horâ. Crucem igitur ob oculos continenter

nenter poni iussit: cuius mysteria cum secum reuolueret, digressis è cubiculo sodalibus, vox audita fuit ridentis præ gaudio: quæ quidem alterius esse videbatur, cum tamen esset ipsius exultantis, quod iam per speciem esset visurus, quæ hætenus per spem viderat. Hi ergo in cubiculum regressi, rogauère quæ tam inusitata lætitiæ causa foret; quibus ipse: *Dominus meus IESVS CHRISTVS, suæ beatissimæ Matri, & benedicto Patri Augustino inherens, meque ad beatitudinis immensum gaudium inuitans, ait: Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.*

A. Antol-
nez in De-
dicat. Vitæ
B. Ioannis
Saguntini.

Denique vt hoc coronidis loco subiungam: Toleti fuit primariæ nobilitatis idemque eximiæ pietatis eques Patricius, Gondisalvus Rodrigues, D. Augustini singulariter studiosus, quem visus est hic noster simul cum beato Stephano terræ mandare, hæc verba intensiore voce pronuntians: *En quomodo Sancti suos honorent.*

Iacobus de
Vorag. su-
prâ, & hist.
Lombard.

Tot autem fuère similes apparitiones, tot beneficia, tot miracula diuinitus intercessionem eius facta, vt quamuis nunc pauciora videantur, olim tamen suspensa fuerint tam copiosa anathemata, donaria, siue tabellæ, vt ædes tota Papiensis, & porticus circumquaque iis vestirentur: quin adeò, vt peregrinis

grinis eò conuenientibus remoram adferrent: quamobrem & Religiosi in locum alium transferre ea sunt coacti.

Atque hæc ferè sunt, quæ scriptorum prodita monumentis habui in medium adferre, de S. P. N. Augustini mirandâ conuersione, de quæ rebus post eum in vitâ, & à vitâ gestis. Quæ quamuis fortasse non erunt vt satisfaciant omnibus ex animi sententiâ, spero tamen operæpretium fecisse apud pietatis studiosos, qui Vitam tanti talisque Antistitis & Doctoris Ecclesiæ considerantes, ampliùs ad virtutem poterunt accendi: tum etiam apud eos operam benè collocasse reor, qui aut prauis opinionibus seducti, vt quondam ipse Augustinus, aut etiam Catholicum nomen factis non vsque adeò probantes, hîc inuenient quem sequantur, & cuius virtutes dum legent, ad imitandum se impelli sentient. Tum denique meis sodalibus rectè consuluisse non dubito, qui in hoc libro tamquâ in speculo poterunt obseruare, si qui moribus etiamnum velut nâui adhærescent, eosq; Parentis sui exemplo tollere, & quoad huiusce vitæ misera conditio permittit, ad ipsam perfectionem, quæ Religionis summa est, adspirare nitentur.

EPI-